

شورا

عدد ۴

فیورال ۱۵ = سنه ۱۹۱۴

محرری: رضاء الدینہ بہ فخر الدینہ =

ناشری: «م. شاہر و م. زاہر رامیفلر»

مندرجہ سی

عمر خیام

عالمجان الادریسی .

قرآن کریم طبعسی حقنہ

ر . ف .

ملاقدن کوشل صوونو

و آنک سمیلری

امام خیرالله العثماني .

بویوکہ موضوع لردہ اوفاق

فکرلر موسی جارالله .

«یاشما اورگانچ» گہ بارغانہ

ع . بیگی .

املا حقنہ

عبادالله آباروف .

قازاق تورکلر نندہ اویلہنو

صابرجان القورماشی .

«لونون» شہر نندہ جمعہ

نمازی

(«اقدام» غزتہ سندن)

تربیہ و تعلیم: «روح تربیہ»

سی «مرد عالم» «تورکستان

مکتب مدرسہ لرنندہ درس

پروغرامسی» - نوشیروان

یاوشف. «تل وادیات اوقوتو

اصوللری» - عبدالرحمن

سعدی. «معلم و اوقو اشلری» -

معدن بیگاش زادہ. «استانبول

دارالفنو نندہ قزلرغہ درس»

اشعار: احمد بای، پوشونغان

چاقده، سینک ایچون، معلم گہ.

مطبوع اثرلر .

مراسلہ و مخابره اندیجان .

نامعلوم و اورسکی دن .

مطبوعات خلاصہ سی .

متنوعہ .

ادبیات:

«تور موشندن رضا بولماغان دوستہ .

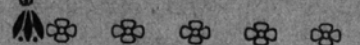
آخوندجان اسکندری .

حکایہ

«عباس ناک قزغانچ کارتینالری»

مبارکشاه الحنفی .

حوادث .

آثار قديمه

محترم والد مز مقررئ ابو بكر عبدالرشيدى دن قالغان كتيبخانه - مزده «آثار قديمه» دن صانارغه لايق اوشبو اسملرده يازمه كتابلر بار:

(۱) مشكات المصابيح شرحى (حسين بن عبدالله بن محمد الطيبى نك) اوچ جلدده زور قولده مجموعسى ۱۷۳۰ صحيفه. برنجى جلد آخرنده: «الحاج احمد ابن الشيخ عبدالرحمن بن يوسف بن موسى الحلبي الترمذى. اصلا، العنتابى مسكناً الحنفى مذهباً اليرمى طريقة. وكان الفراغ من كتابته في ليلة السبت نصف الاول من الليل ليلة الخامس والعشرون (كذا) من ربيع الاول من شهر سنة تسع وعشرين وثمانائة من الهجرة النبوية ۸۲۹ سنه» ديب يازلغان. صارغلتراق آق قالون كاغدگه آچق يازلغان هر صحيفهده ۲۸ سطر بولوب برنجى جزئ (جلد) سكر يوز يت. ايكنجى جلد ۴۳۰ صحيفهده بولوب يازوجيسى و تمام بولغان تاريخى معلوم توگل. اوچنجى جلدنى يازوجى: . . . زين العابدين بن محمد الحسينى اصلح الله تعالى شأنه في الدارين حامداً ومصلياً في تاريخ ثالث ذى قعدة المبارك سنة ثمان وعشرين وثمان مائة الهجرية المصطفوية. . . ديه يازوب قام ايكان. قالون آق كاغدگه آچق يازلغان هر صحيفه ۲۵ سطر جمعسى ۵۰۰ يت.

(۲) موطاً امام محمد (رواية امام محمد) اورتاچه قولده هر يت ۲۳ سطر بولوب جمعسى ۲۴۰ يت. قالون آق كاغدگه گوزل يازلغان. يازوجى: وكان الفراغ من كتابته ظهر يوم الاحد ثاني من شهر جمادى الاخر من شهر ۱۱۳۱ سنة على يد الحفيظ المعترف بالعجز والتقصير احمد ابن حسن بن محمد امين مير غنى الحسينى البخارى عفا الله عنه. ديب تمام ايكان. بو كتاب اچنده (محمد تاج الدين ابن عبدالحسن القلعي) ديگان ذات طرفدن يازلوب سيد جمال ابن السيدا حسن مير غنى ديگان كشي گه موطائى روايه حقتده بيرلگان عربى بر اجازت نامهده بار.

(۳) اصول دن - المغنى فى الاصول. (جلال الدين خبازى نك. ۶۹۱ ده وفات). وقد وقع الفراغ في يوم الثلاثاء وقت الظهر من شهر المبارك ذى الحجة سنة خمس وستين وسبع مائة. . . ديه تمام ايدلگان. يازوجى معلوم توگل. قالون آق كاغدگه ياخشى يازلغان، يول آرلرى واق ايتوب شرحلگان هر يتى ۱۶ يول جمعسى ۲۰۰ يت.

(۴) اصول دن متن المنار للنسفى. يازوجى: تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب من يد ابراهيم بن علمى في اوائل رمضان المبارك من شهر سنة ثمان عشرة والف رحم الله لمن نظر و قرا

ودعاهما ولسائر المسلمين اجمعين ولمن قال آمين. ديه تمام ايكان كچكنه قولده صارى كاغدگه گوزل يازلغان يول آرلرى يك واق ايتوب شرحلگان، هر يت طوقز يول بولوب جمعسى ۱۸۰ يت. (۵) فقه دن - شرح درر اللوانى (محمد الوائى - تاليفى ۹۹۵ ده). يازوجى: «كتبه الفقير الى عفوره به القدير احمد ابن المرحوم زين العابدين البروسوى المشهور بغبارى زاده في سنة احدى وعشرين و الف ۱۰۲۱ سنة. ديه تمام ايكان. كچكنه قولده هر يت ۲۵ يول بولوب جمعسى ۵۲۰ يت. ياخشى يازلغان يازوجى نك اسمى ايله مهرى ده بار.

(۶) يك ايسكى بر شرعة الاسلام كتابى. آخرنده بو روشچه يازلغان اللهم اغفر وارحم. . . (بو نقطه لر قوللغان اورون قدر شولاي آچق قالغان) احمدخان في زمان سلم الحاج سراى خان عليهما الرحمة والفقران تمت كتب هذه النصح الشريفة في ولاية قزان و في قرية كويك صاحبه محمد امين بن امين عفرالله ذنوبهما وذنوب جميع المؤمنين والمؤمنات والمسلمين والمسلمات بفضله وكرمه. تاريخى يوق. قالون زنگار كاغدگه يازلغان. بو شرعة، خانلر زمانده و شول روشده يازلغان بر شرعة دن نسخه آلونغان بولورغه كيرهك ديه اويلا نه در. مونده يازلغان كتاب آرتلارندن كوچرلگان عبارتله همهمسى عيناً هم قصقار تلوب يازلدى.

سمر اوزردى ايسكى شاييرزانيك محمد عبدالرشيدى.

ملتكه مراجعت

بايتختده بسپخو - نيورولويجيسكى اينستيتوت ده اوقوجى اسلام طلبلرن بر گه اويوشدرو، اوز ادبيات و مطبوعاتمىزنى تعقيب ايتيه بارو هم شول سايهده كيله چكده خلقمىزغه خدمت ايتيه چك ياش ضايللرني اوز معيشتمىز و مى احتياجلرمر بله تانشدرو مقصد على سى بله «تورك - تاتار ادبياتن اويره نو» اسمنده رسمى رخصت بله ن آچلغان توگه ركه (кружокъ) نك قرائتخانه - كتيبخانه سى حاضر وجودگه كيلدى.

ايندى توگه ركه شول كتيبخانه نى طولترو نيتنده بولوب، بونك اوچونده ملتكه مراجعت قيله رق، آندن شول باكى وجودگه كيلگان مدنى هم مى اشكه مادي و معنوى ياردم ايتوون اوتهدر. غزته، ژورنال، هر تورلى كتاب و رساله لر نك توبه نده گى آدريس بله ن يوللانوى اوتله:

С.Петербургъ Психо-Неврологическй Инсти-
туть, Кружокъ по изучению тюрко татарской литературы *

شورا

۱۵ فيورال - ۱۹۱۴ سنه

۲ ربيع الاخير - ۱۳۳۲ سنه

سهر آدمير والوغي حادير

عمر خيام

بيك كوب اويلا ب محاكمه قلوب حكم يروجي بر فيلسوف ابدى .
اون برنجي عصرده يشكان بو فرس شاعرينك اول درجه ده گي
دكا و دهاسينك سبب و سري، روحنده غي ايكلك يعني هم شاعر
هم ده رياضي اولماسي ابدى .

فقط تحليل و ابضاح، مسئله لرني چيشه و غايه كه ايرشديره آلامى؟
اولچه نووي ممكن بولماغان بو مسئله لر كه فن مداخله ايتيه آلامى؟
عقل و ادراك، ايمان و اعتقادني محو ايتيه آلامى؟ هيهات!
عمر خيام ده انسانك قدر و ظالميني كشف و تحليل ايتو
دردينه دوچار بولدي و اوز اوزينه شو سؤال لرنى صورتى: الله
كيمدر؟ حيات نيدر؟ انسانك روحى نيندى استقباله طابا بارا
وياخود سوق ايتوله؟ آنك ايچون بوندنصكره بر حيات و بر
استقبال بارمى؟

بو سؤال لرنى شوندى اجتناب و دفعي ممكن بولماغان يعني
صورالمى قالمى، صورالسه ده هر كيمكه قناعت بيرلك بر جواب
طابا آلمى طورغان سؤال لردر كه بولارنك قارشوسنده بعض آدمير
اوزلرينك اهرگان دينلري و قبول ايتكان اعتقادلري، ني بولسه
شونك بله گنه قناعتلوب دينبزدن چيغاريز ديب قورقوب جواب
بيره يچه باش ايوب قول قوشروب قنه طورالر. بعض كشيلا بار بو
مسئله طوغروسنده بو گه رلنوب جومارلانار يعني بيك كوب
اويلانارده عصيان و انكار درجه سينه كيلر. هر نرسه مادى و ماده؛
باشقه، الله، روح، قيامت شيكلي نرسه لر يوق ديلر. بولارده ايكي
قسم - برسى بيك كوب اويلانمايچه غنه انكار ايتيه ده آندنصوك
ئله نرسه نك تاثيرى بله اوزندن اوستون بر قوت بارلغينه اشانوب

اولا اسويچره نك الك معتبر غزته لرندن اولان اون بش ياشاك
"Gazette de Lausanne" (لوزان غزته سى) اسملى جريده نك
۱۹۱۳ سنه سينك ۲۳ نچي نومروسنده معتبر محرر و پروفيسور لرندن
« بهرت كلهرك » افنديك عمر خيام حقتنده غي هم مقاله سيني
عينا ترجمه ايتوب صكره اوز ملاحظه وه واخذه منى ده علاوه ايتيه كه
تليم . بهرت كلهرك افندي، استانبولده نشر ايتوله طورغان صباح
غزته سى زورلغنده «لوزان» جريده سينك برنجي صحيفه سندن اوچ
ستونيني كاملا عمر خيامغه تخصيص ايتيه . مقاله نك عنوانى منه تره
شول: «عمر خيامنك رباعياتى» . «تيره ندن اويلا و جى فيلسوف
و متفكر لر عمر خيامنك عصرلردن بيرلى ياشاب كيلگان رباعياتنى
حرارتلى و صميمى بر تحليل آرزوسى بله البته اوقوبه چقلردر.
زيرا موندن ۹ عصر مقدم بو قدر زور بر شاعرني ميدانغه كيتروچي
عصرلردن بيرلى دوام ايتوب كيلگان ابدى بر مسئله . حيات و ممت
مسئله سيدر. يعني حيات نيدر و نيچوندر؟ اولك نه ديمكدر و اونك
نهایتى نه در و نيجه سى بارميدر؟ شيكلي بو كونه قدر حل ايتوله .
آلماغان مسئله لر عمر خيامنى طوغديرمش، عمر خيام ده بو مشكل
مسئله لر كه جواب بيرو ايچون طرشمشدر .

خيامنى زور بر شاعر ديدك، زيرا اول افاده و اظهار ايتلويى
ممكن بولماغان اسرارنك تيره ن چوقورلري تيره سينه هيچ اويلا -
نماينچه غنه قونهرلق بر درجه ده ينك و خيالپرست بر شاعر گنه
توكل، مكممل بر رياضي ده بولغانلغندن آندى تيره ن مسئله لرنى

«بو قدر مال قایغوسی و دنیا حسرتی نیدر، دنیاده منگو یاشاگان کشینی کورگانک باری؟ سینده گی بر نفسلک بر صولوق عمر عاریت در، عاریت بله عاریتجه گنه یاشارگه کیرهک» .

کس را پس پرده قضاراد نشد و زسر خدا هیچ کس آگاه نشد هر کس زسر قیاس خبری گفتند معلوم نکشت وقصه کوتاه نشد «قضا و قدر پرده سینک آرتنده نی بارلغندن هیچ کیمسه ننگ خبری یوق، چونکه آنده قدر بره وگه ده یوق یوق . جناب حقک سرندن ده هیچ کیمسه خبردار توگل . قیاساً و عقلاً هر کیم بر نرسه سویگان بولسه ده بو مسئله بو کونگه قدر هیچ آکلشلوب یتمدی وقصه ده قسقارمادی» .

می خورکه مدام راحت روح توست آسایش جان و دل مجروح توست طوفان غم ازدر آید ازپیش وپست درباده کریز کشتی نوح تواوست «شراب ایچ، زیرا شراب روحنک راحتی و مجروح قلبکنک دواسیدر. اگر قایغو طوفانی آلدکن و آرتکن هجوم ایتسه شراب اول طوفاندن قوتیلو ایچون حضرت نوحنک کیمه سیدر» .

می خوردن من نه از برای طرب است نی بهر فساد و ترک دین وادبست خواهم که بیخودی بر آرم نفسی می خوردن و مست بودنم زین سبب است «مینم شراب اچووم ذوق توگل . دین و ادبنی ترک ایتوب فسادغه ارتکاب ایتو ایچون ده توگل . هوشسز بولوب عمر کچررگه تلیم ، اچوب سرخوش بولوومنگ سببی شول» .

یاشاودن طویغان، الیگه قدر قازانغولوق و مجهوللکلرنی صاقلاب کیلگان مسئله لرنی صوراشدروب ازاشدروودن یالیقغان شاعر خیام ، بر آقشام اوزینک اجلی یاقینلاشقانتی سیزندی . منه شونداصوگ شاعر اوزینک اوقوب او طورغان کتاینی یابدی . آلتون کاغد کیسکه چینی ده وحدت و کثرت فقره سی یازغان صحیفه ننگ اوزرینه آندی . آیا فقه قالدی، عبادتینی تکرارلادی و اوزینک صوگ آرزوسینی یازدی . آقشام عبادتندن بوشانغاچ اول ، چیرگه قدر ایلدی : «یارم ! مین بتون قوتم و کوچم بله سینی طانور ایچون خالصانه بتون عمریم بوینچه طریشدم . مع ما فیه مینی عفو ایت ربم ! زیرا مین سینک حقه نه نی سویله دم ونی یازدم ایسه بولارنک همه سی ده خالص سینی طانو و طابو آرزوسی بله ایدی» دیدی و اولدی .

عمر خیامنگ بو قدر مقتدر و بو قدر قاریشیق بولغان شخصی و اثرلری بتون عقاید و فلسفه مکتبلرنده زور بر اهمیت و آرزو بله تحلیل ایتوله . فکر ایهلری طرفدن آنک حقه نه مختلف فکرلر بیان ایتوله .

آلمانیا شعر اوادباسندن مشهو گوته بله ن هانری ننگ یولباشچیسی و استادی بولغان بو عمر خیامنگ عجمستانک شمال شرقی سینده گی

آکارغه طابورغه باشلی ؛ ایکنچی بر قسمی بیک کوب اوپلا - نغاندنصوگ تردده وشک که توشه ، آندنصوگ انکار ایتوب مقدس دیب اعتماد قیلغان نرسه لریله استهزا ایتهرگه باشلی ، اگ صوگندن اوزینک بو حالندن قورقماغه و آچی بر امیدسزلک که دوچار بولماغه باشلی . بو حال آنده بیک اوزاق دوام ایته آلمی ، اول قایتادن بیک نق ایتوب اشنا . عمر خیام ده بو صوگنی حاللرنی کیچردی : بر وقت اول گویا بوتوبه ن دنیاده غی بتون نرسه دن قطع علاقه ایتوب عالی و ابدی بر سعادت ایچنده یاشامق آرزوسنده بولغان صوفیق مسلکینه کیدی . فقط اول اعتقاد جهتندن شوشی طاتلی خیال ایچنده چومدینی حالده باشقه صوفیلر شیکلی بوش قالمادی . علوم ریاضیه و علم هیئت تحصیلی بله مشغول بولدی . بو فلر بله مشغول بولندچه ندریجا آنک شبهه سی آرتماغه باشلادی . شک و شبهه جیل و طولقونلری آنی بیک نق صاللا دیلر . اول ازبی و عقلنک محاکمه لرینی بنا ایتک ایچون هیچ ده صاللاغی و تبره غی طورغان ثابت و صاغلام بر اساس ازله رگه کرسدی . قرآنی صحیفه بصحیفه تدقیق ایتدی . قرآن ایچنده فوق البشر بر خواجه ننگ خبر و معلوماتی بولغانلقتی بتونله یوگ انکار ایته آلمادی ، قلبنده گی شبهه و اعتراضلرنی باغیرماغه ، روحنده غی ترددلرنی خارجه ک چیغاروب جهیمگه باشلادی . آچولاندی ، الهغه قارشی سویانمگه باشلادی و دیدی :

نا کرده گناه درجهان کیست بکو آنکس که گناه نکر دچون زیست بکو من بدکنم و تو بد مکافات دهی بس فرق میان من و تو چیست بکو «دنیاده گناه قیلماغان کیم بار و گناه قیلماغان کشی بار ایسه اول نیچک یاشادی ؟ مین ناچار اش اشلگاچ سین میگا ناچار مکافات برسه ک یعنی مین گناه اشله گچ سین مینی عذاب ایتسه ک سینک بله مینم آزاده نی آیورمه قالا؟» .

آندنصوگ بتون شرقده حکم فرما بولغان قضا و قدر اعتقادی آنی ده بوغدی . اول اوزینک بتون بو شبهه لرینی ایسرکاک بله اوتوب قایغوسینی باصارغه تله دی و دیدی :

گر کار تونیکست بتدبیر تونست و ر بد برود نیز بتقصیر تونست تسلیم و رضایش کن وشاد بزی چون نیک و بد جهان بتدبیر تونست «اگر ایشک یاخشی و رواجده بولسه اول سینک تدبیرک بله توگل ، ناچار کیتسه اول ده سینک قصورک بله ن توگل اشکنی الهغه طاپشده نی کورسه کده راضی بولوب قایغوسز یاشا، چونکه دنیانک یاخشیلغی بمانلغی سینک اداره کده توگل» .

چندین غم مال و حسرت دنیاچیت هرگز دیدی که کسی جاویدزیست ابن یکنفسی که درتست عاریتست باعاریتی عاریتی باید زیست

یالتراوقلی شهر تلرگه برده ایسی کیتی طورغان مترجم، ترجمه ننگ انتشاری ایچون برده تشبیه بولنادی، بلکه نیندی اعلانلر وره قلاملر بله تاراتورغه طرشمادی، چونکه اول بو باقی اثرنگ بر کون اوزندن اوزی مشهور و مقبول بولاچاغینه امین ایدی. بو کون بتون انگلتره و آمریقایده امثالسز بر رغبت و شهرت قازانغان رباعیاتنگ اڭ اولگی طبعنده غی ایکی یوز نسخه بیک آغیر و دورتار تیندن گنه صاتیله ایدی.

فیتچرالنگ ترجمه سی غایت بسیط و سویلی ایدی و بو کونگه قدر اول انگلیز ادبیاتی آراسنده اڭ صاف و سویلی اثرلردن سانالا. مترجم بو اثرنگ ترجمه سنده بتون مهارتن صرف ایسکان و موفق ده بولغان. اثرنگ اصل روحن و مضمونن تامیله محافظه ایسکان و شعرلرنی قافیله رینه کوره حروف محاصره سیله ترتیب ایسکان. ترجمه دن کتابنگ اصلی فارسی ایکانلگی آکلشلوب و شرق ایسی کیلوب طوراً. مترجم ۱۸۸۳ ده ۱۴ نجی اییونده وفات ایدی، فقط اثری بعض بر اثرلر شیکلی اوزی بله بر گه اولمادی، اول همان باشی، انگلیز ادبیاتی آراسنده کوندن کون یوقاری، قدرلی و مکمل بر اورن طوتانا بارا.

بو صوڭ سنه لرگه قدر رباعیاتنگ محرری ده و مترجمی ده فرانسه ده اوزلرینه لائق بولغان بر مرتبه و درجه نی طابا آغانلری یوق. ۱۸۶۷ - سنه سنده ناصح عمومی ژورنالینگ محرری «تیوفیل گوتی بی» اوزینک ۸ دیکابر تاریخلو غزته سینک فیلیه تونینی عمر خیامغه تخصیص ایسکان ایدی. و بو فیلیه توننده مستشرق شهر ج. ب. نيقولانک رباعیات ترجمه سینی تحلیل ایته و بالخاصه صوفیه مسلکی حقه ده تفصیلات بیر ایدی. خیامنگ لطافت شرقیه سندن و قدرت خصوصیه سندن بحث ایته و مقاله سینی خیامنگ پک عالی بولغان شوشی شعرلری بله بتره ایدی:

کرم زمی نهانه مستم هستم کر کافر و کبروت پرستم هستم
هر طائفه بمن کمانی دارند من دانه دوست هر چه هستم هستم
«اگر مین ایسکی شراب ایچوب سرخوش اولدیسهم اولدم بیک
گوزل، کافر منکر پت پرست ایسه م پت پرستمندر. هر کیمنگ
مینم حقه ده بر فکری بار، شونداق بولسه مینم نی و کیم ایکانلکنمی
بر اوزیم و برده خدایم بیله. یعنی اگر مین سرخوش، کافر
و پتقه طابوچی ایسه م باشقه لرنگ مین ده نی اشی بار و باشقه لر
لله نیلر اویلاسه لرده مینم حالمنی اللهمن باشقه بره وده یلمی.»
شولوق عصرده مشهور «ارنست رینان» جورنال آزاتیک ننگ
۱۸۶۸ - سنه سی ایول و آغوست نسخه لرنده جمعیت آسیایه ننگ
۸۱۷-۸۱۶ ده اشله گان اشترینه دائر راپورلر یازا و او راپورلرنده
عمر خیامنگ موسیو نيقولا طرفندن ترجمه ایسکان شعرلرندن ده

اڭ مهم شهرلردن بری اولان «نیشابور» ده تولد ایتدیکی معلومدر. بو نیشابور شهری خیامدن باشقه، فریدون، عطار، جامی شیکلی طاغن ده بیک کوب شاعرلرنگ ده وطنیدر. تاریخ تولدی بیک قطعی صورتده معلوم بولمسه ده ۱۰۴۰ نجی یلده بولووی بیک محتمل؛ چونکه مونی قوتلی طورغان تاریخی دلیللر بار. برنجی کشیش مقدس پول شیکلی خیامنگ آتاسی ابراهیم ده چادرنگو صنعتی بله مشغول و مشهور ایدی. عمر، فلسفه چادرلری تککانلکدن خیام دیب لقبه ندی دیگان بر سوز بولسه ده فارسیلرده گکی عادت اوزرینه آتاسینگ صنعتنه نسبت ایتلوب «خیام» دیب لقبه نگان بولو احتمالی طاغن ده قوتلیردک.

عمر خیام «نیشابور» ده خراساننگ اڭ مشهور دوقتورلردن امام موفق الدین (*) حضورنده جدی بر صورتده تعام و مطالعه برله اشتغال ایدی و آندن بیک کوب فنلر او قودی. ۱۰۷۴ نجی سنه ده سلطان ملکشاھ طرفندن کالیندار «تقوم» ترتیب ایتمک وظیفه سی طاغن ده باشقه ۷ هیئتشناس بله بر گه عمر خیامغه طابشرادی. عمر خیام بو قومسیونک رئیس و باشقه لر آنک معاونلری ایدی. خیامنگ یاصغان بو تقویمی اڭ نوغری و اڭ مشهور بر تقویمدر. شولوق سلطان ملکشاھ بر نجه سنه صکره خیامغه بغدادده گکی رصد خانه ننگ اداره سینی طابشردی یعنی رصد خانه مدیری قیلدی. عمر خیام اوز زمانینک اڭ زور و اڭ عالم آدمی ایکانلکنده هیچ شک و شبهه یوقدر. اول بتون علملر و فنلر بله آشنا ایدی، قانون و تاریخ فنلر نده متخصص و متبحر ایدی. یونانی چه ده مکمل صورتده بیله و سویله شه ایدی. هیئت، فلسفه، ریاضیات فنلر نده ده رقیبسز ایدی.

اون یدنجی عصرنگ برنجی یارتیسنده دوقتور طوماس هید، اوزینک بر اثرنده خیامنگ رباعیاتندن بر نیچه یتتی ذکر و تحلیل ایسکان ایدی. آندن صکره اون طوقزنجی عصر آلمان و فرانسوز محررلری خیامنگ شعرلرنی آورو باغه طابشدیلر. بو عجم شاعرینک شعرلری تبعات شرقیه رامکسی ایچندن چیفاجق توگل. حتی فرانسه ده اول شعرلر ایده بولسه لایقیه آکلشلماینچه اوزون زمان کیچره چکدر.

قالکوتده گکی سانسگری قوللیجنگ مدیری علامه «ادوارد بیل کوفیل» بر کون مشهور انگلیز محرری فیتچرالغه خیامنگ ایدی و باقی اولان رباعیاتی یلیدیردی. فیتچرال بو رباعیاتی کوروب حقیقه حیرت ایدی و ترجمه ایتوب طبع ایتوگه قصد قیلدی. ۱۸۵۹ نجی سنه ده برنجی ترجمه سینی طبع و نشر ایدی. فقط بو اثر بر دیر تیز گنه خلقنگ دقت و رغبتن جلب ایتمه دی. هر تورلی (*) بو عالم و هیئتشناس شاعرنگ وفاتی ۱۱۲۳ سنه ده در.

آجی ، مقدساتقه قارشو بولغان استهزا و استحقارلری صوگ درجه کيسکين يازلغان بر هجويه دن آرتغراق ، بيك صميمي حمد و ثنلردن و ايديسكوري استهزالردن صوگوق افكار بشريه ني اشغال ايشكان اگ مهم مسئله لرگه تصادف ايتوله ، تصوف درجه سنده اعتقاد و تسليم و تماميله دينسزلك مرتبه سنده انكار كوروله . اول بيك عادى و بيك فوق العاده بر كيتاب ، قبا و طوپاس فقط صوگ درجه نازك و ظريف ، غايت بسيط ، موجز و آچيق بر لسان ايله يازلمش . يو كيتابنگ صحيفه لرى ني قدر بر مخالفت و اعتراض حسي بله آچيلسه ده ياقان وقتده غير اختيارى بر محبت سيزيله ، آنى آچولانوب آچقان كشى بيك قوانوب و ياراتوب يابا ، چونكه اول ، هر شيدن مقدم و اوستون غايت كيگ ورياسز بر كيتاب انسانيتدر .

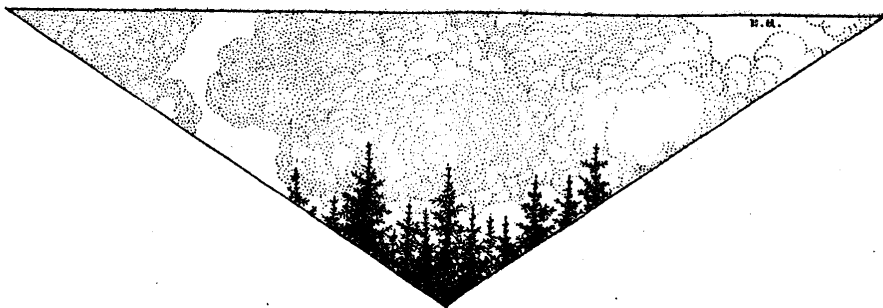
بهرت كله رك (Berthe clerc) نك مقاله سى منه شونده قام بولدى . مين بو مقاله نى ممكن قدر عينا ترجمه ايتوگه طريشدم . رباعياتنگ فرانسز پارچه لرى اورينه اصلندن فارسيلرني تابوب يازدم . يانيمده كلام اللهمن باشقه مسلمانچه كيتاب بولماسه ده مونگ ايچون استانبولدن مخصوص بر رباعيات آلدردم . شونداق بولسه ده فارسيدن انگليزچه گه ، انگليزچه دن فرانسزچه غه ترجمه ايتولوب بيك اوزگارگانگه مى ، ياخود مينده گى رباعيات بر آز كيمچيلكى بولغانغه مى ؟ بر ايكي بيتنگ اصلينى تماميله تابوغه موفق بوله ائمامد و اول مضموننى افاده ايته طورغان و آكارغه اگ ياقين بولغان ايكنچى بيتنى يازدم . بو ترجمه بيك اوزايوب كيتكانكه كوره اوز ملاحظه و مؤاخذه منى ايكنچى بر وقتقه قالدروب طورونى موافق كوردم . بتون انگلتره ، آمريكا و فرانسه ادبياتى آراسنده محترم بر اورن طوتقان و بيك كوب محررلر طرفندن ترجمه ايتولگان بر رباعيات ، بزنگ محترم فارسى يلوچى بخارى دامالارمز طرفندن نيك تاتارچه غه ترجمه ايتولگان ايكان ؟ ديم .

عالمجان الادريسي . «لوزان» .

بحث ايتيه ايدى . فقط ارنست رينانك ، عمر خيامنگ بيك عجيب وقاريشق احوال روحيه سينه قاميله واقف بولماغاننى ، خيامنى بيك ياخشى طانيماغاننى آگلاشيله . چونكه اول ، خيام حفته يازغان مقاله سيني شو جمله لر بله بترگان ايدى : «خيام ، ظاهرا صوفيه دن . حقيقت حالده ايسه بر سفيه و فاسق و صوگ درجه مرائى ، صوفيه عقيده سى بله دهريلكننى و مقدس نرسه لرنى تحقير ايتونى بر گه قاتشدر و چى ، بر قاراسه ك منكر بر قاراسه ك معتمد شيكلنى بر خيالى . خيامنگ بولاي بولووى بلكه آنك بر فرس دهاسينك طار (!) اسلام اعتقادى آراسنده نى درجه ده حركت ايتيه بيله چكنى آگلاو ايچون بولغاندر . . . » .

بالاخره ۱۹۰۳ ده موسيو فيردينا ند هانرى فيتچرالنگ انگليزچه ترجمه سندن خيامنگ رباعياتينى فرانسزچه غه ترجمه ايتدى و ترجمه نك نهايتينه خيامنگ شخصينى بزگه بيك آچيق ايتوب كورسه تورلك ترجمه حالينى ده قوشدى . انگليز فيتچرال شيكللى فرانسز هانرى ده شعرلرنگ شرقى كوزللكارينى محافظه ايتو ايچون بيك كوب طرشقان و بو اوغورده بيك كوب غيرت صرف ايتوب موفق ده بولغان . بو كون يعنى ۱۹۱۳ ده خيامنگ رباعياتى انگلتره و آمريقادا بولغان شيكللى فرانسده ده كوندن كون شهرتيني آرتدرا و عمومى ادبيات آراسنده مهم بر اورن طوتا بارا . بز بو خصوصده هانريغه تشكر ايتوگه بورچلیمز ، چونكه خيامنگ رباعياتينى بو قدر گوزل و ساده روشده ترجمه ايتوب اولمه زلك اثرلر آراسنه كرتوچى اولدر . حقيقت فوق العاده بولغان بو كيتاب نيدر ؟

بو شوندى بر كيتابكه بر برينه هيچ ده اوخشاماغان مختلف فكرلرى شامل : فلسفه تاريخنده عارسزلق و ادبسزلك بله مشهور بولغان كليون مسلكى درجه سنده ادبسز و شهوت پرست ، اللهغه قارشى عصيان درجه سنده آچولى و متهور ، اميدسزلك مرتبه سنده

مقاللر :

قرآن کریم طبعی حقنده

III

شوشندی علمی نرسه لرني جيوب باصدر و زحمتلرني يوكله سه لر هم مادی هم معنوی صورتده استفاده قیلورلر ایدی. غزته لر آنده موندن تارالوب بتدیكلرندن، تورلی غزته لرنيك نومبرلرني جيوب باره ق هر کیم ایچون بینگل اش بولمادیغندن، علمی وادی مقاله لرني مستقل رساله لرگه یا که مجله و مجموعه لرگه جيوب بارو لازم اشدر.

روسیه مملکتنده برنجی دفعه قرآن باصلووی ۱۷۸۷ نجی یلده پیتربورغ شهرنده بولدی. موندن اون اوچ یلار صوگ (۱۸۰۱ده) قازان شهرنده باصلدی. موکا کوره قازانده باصلا باشلاوینه یوز اون اوچ و روسیه ده باصلا باشلاوینه یوز یکر می بیش یل بولادر. اوشبو مدتده نیچه نوبت و نی قدر نسخه باصلانانی حقنده قولمزدده معلومات یوق. قازان، اورنبورغ، استرخان هم اوقا شیکلی شهرلرده مسلمانلرنک عمومی کتبخانه لرینه هر بر باصمه دن برر نسخه تابوب قویارغه کیره ک ایدی. بو کونده بو اش یك ممکن، آزغنه اجتهاد برله ده اشله ب بولاچقدر. اما ینه دن برر یوز یل اوتکان صوگنده بو اشنگ وقتي اوتکان بولور.

مصدرده بولغان خدیو کتبخانه سینک برنجی دفترنده گنه قام یازمه قر آنلرنک صانی ۱۶۱ و جزءلرنک صانی ۱۲۹۷ در. باصمه لرنک حسابی بو دفترده کورلی، بلکه آنلر باشقه دفترلرده یازلغان بولور.

روسیه ده باصلان نسخه لرنک صانلری یوز یکر می و نهایت یوز اوتوزدن آرقاسه کیره ک. شونلردن برر نسخه جیو یك آور بولماز ایدی. آور بولسه ده التزام قیلنورغه تیوشلی اشدر. کتبخانه لرمنک کامیسیه لری شوشی اش که دقت ایتسونلر ایدی. خصوصاً قول یازمه قر آنلرنی عمومی مسجد توبه لرینه، چورمالرغه قسدروب قویو و صولرغه تاشلاوغه کوره کتبخانه لرگه جیو کیره کدر. برگنه کاغذ قر آن بولسه ده برر کتبخانه گه بیررگه تیوشلی.

قرآن کریمنی باصو و تصحیح قیلوغه عائد بولوب ده اورنبورغ دوخاونوی صوبرایه سینک آرخیواسنده صاقلانغان رسمی معلوماتدن ۱۸۹۹ نجی یل باشینه قدر بولغانی، اجمالی صورتده گنه بولسه ده «قرآن و طباعت» اسملی رساله ده بیان قیلغانلغینی یوقاریده سویله دک. مذکور خدمتدن آیرلوومز و «اوقا» شهر-ندن هجرت ایتوومز سیلی، شوندن صوگنی رسمی کاغدلرنی کوررگه و نشر قیلورغه موفق بولا آلمادق. مونی ایسه باشقه لر، رساله صورتده ترتیب قیلورلر یا که قیلغانلردر، کیله چک کونلرده شاید نشر ایتارلر. لکن «قرآن و طباعت» رساله سی باصلوب چیقغاندن صوگ، بعض بر مصححلرنک آلماشولری اعتبارغه آلماسه ۱۹۱۳ نجی یل آخرلرینه قدر، قرآن باصو حقنده ارتق اعمیتلی ماجرالر بولمادی دیررگه ممکن. اوشبو سیبدن اورنبورغ صوبرایه سنده رسمی کاغدلرنک کوب جیولماز سزلفی طبعیدر.

قرآن باصلو حقنده «قازان» شهرنده ۱۹۰۹ نجی یل باشلرنده بر بحث چیقدی ایسه ده مذکور بحث قرآن نظمی و عبارتی حقنده توگل بلکه بعض بررگه لرنيك املالری و رسم خطلرینه عائد بولغان علمی تدقیقلردن عبارت ایدی. موسی اقدی طرفندن قوزغاتولغان بو مسئله حقنده قازان شهرینک علماسی، ملالری، محرر و معلملری مذکور یلنک ۷ نجی و ۱۲ نجی فیورالنده ایکی دفعه جیولشوب مذاکره ایتولری و مناظره لرنيك روشلری شول وقتده غی غزته لر مزده نشر قیلنوب طورددی. غزته لرده یازلغان اوشبو مقاله لرنيك هر برینی جیوب، مناظره و مجلس هم کامیسیه-لرنک نتیجه سی نیندی نرسه دن عبارت بولغانلغینی بیان قیلوب رساله روشنده ترتیب ایتولسه ضرر بولماز ایدی. کتباچیلمز به یلهم به یلهم جرولر، کولته کولته تافاقلر نشر ایتولری اوستینه برده

توگل . جسارت ادبيه و شجاعت مدنيه ننگ هوندنده آرتق درجه سيني اميد ايتارگه اورن يوق .
مرجاني ده تابلغان درجه لري ، شول ممدوح صفتلر نك ايتك
عالی مرتبه لری بولسه كیره ك . ر . ف .

ملاقلدن كوگل صوونو و آنك سيبلى

۲۶

(۱) ملالق اورتدن ملت كه بيك كوب خدمتلى ايتارگه ممكن بولغانلقدن بو اورتنى حرمتلو و مقدس اورن ديوب قارارغه تيوشلى .

(۲) بولدقسز و نادان كشيلىر نك موندى حرمتلو اورنلرغه اوپورلرى سيبندن ملت ايچون كوب ضررلى كيلوب طورغان . اصلاح ايتولمگانده بوندن صوكدده شولاي دوام ايته چكدر .

(۳) معيشتلىر تامين ايتولماوى اوستينه ، آغر خدمتلىر ده بر تين گه بولسون حسابلا نولماغان . شولار نك آچى نتيجه لرى ده اوزلرينى ملاقلدن واز كيچدروب . بالالرينى ده دنياوى مکتبلر گه بيردرتوگه مجبور ايتكان .

(۴) اصلاح ايتونك قسقه چهسى : ملالر و مدرسلىر يتشدر و ايچون آبروم على دىنى مدرسلىر (۱) بولندررغه ؛ شونده يتشكان شاگردلر نى محكمه شرعيه ده (اوزن اصلاح ايتكاج) امتحان قيلدروب ، چن معناسى برله آكلى و بللملى بولغانده غنه ملالق اورننه منگررگه . ملالرنك معيشتلرينى تامين ايتارگه . ايكي محله نى بر ايتوب دورت ملا اورننه ده فقط چن بللملى بر گنه ملا قويارغه .

(۵) بو بزنك حاضر گى كيدشمز گه كوره ملت نقطه سندنغنه قاراغانده ده ، ايتك اهميتلى و مطلق اشله نورگه تيوشلى بولغان بر مسئله در . محمود اسحاقف (المت) .

(۱) نك باشقه مکتبلر ده اوقوب چقانلرنك ملا بولوپلرى ايچون
۴ صنفلى على روحانى مدرسه وجودگه كيتوررگه تيوشلى . اوتكان بللرنك
برنده شول مسئله غزته رده ده يازلوب كيتكان ايدى . محمود .

۱۸۵۷نجى يل اورنبورغ دوخاونوى صوبرا نياسى حضورنده قر آتنى يا گلش باصو حقنده غى مسئله املا و رسم حقنده توگل بلنكه نظم و عبارت لرنده بولغان يا گلشلق حقنده ايدى . صوبرا نيه غه تابش لرغان قر آن نسخه لرينك خطا صوابلى قازان شهرنده يونوسف هم اميرخانوف باصمه لرينه قاراب ياصالغان ، حتى رسم و املا مسئله لرندن خبردار بولمادقلى سيبلى صوبرا نيه اعضالى قر آن نسخه لرينى توزه تو حقنده يونوسف ايله اميرخانوف باصمه لرى بولغان نسخه لرنك امام قيلنولرى تيوشلى ايتكانلىگى حقنده ۱۸۵۹نجى يل ۱۷نجى سينا بردد حكم ياصاب امضا ايتكانلر و مرجانى حضرتلى طرفندن رسم مسئله سى چيقارلديغندن صوكد «رسم عالم لرينك تحقيقاتلى ايله عمل قيلكز» دبرگه تيوشلى بولغان حالده حيرت لرندن «پيتربورغ باصمه سينك رسملرينه موافق توزاتورگه و معناغه خبل بيرلك خطالرنى غنه تصحيح قيلورغه تيوشلى» ديب اولى آخرينه و آخري اولينه خلاف روشده دخوده حكم توزوگانلر .

بو واقعه نى مرجانى حضرتلى اوشبو روشده حكايت ايتهدر : «روسيه ده گرچه بو تاريخدن يوز يللر مقدم زماندن بيرلى قر آن طبع ايدلوب طورسه ده مونى تصحيح قيلو اوزينك اربابى قولنده بولماز ايدى . اوشبو سيبدن قر آن كريم نسخه لرنده الوغ خطالر بولادر ايدى . ۱۲۷۶نجى يلده قر آن تصحيح قيلو خدمتلى اوستيمه آلدیغمده رسم عثمانى اوزره يازارغه غيرت ايتدم . لکن رسم ايله يازو ، اوشبو مملكت خلقى قاشبند معروف توگل ايدى . شونك ايچون رسم گه رعایت قيلوب تصحيح ايته باشلادیغمده بو اشمنى انكار ايتديلر ، «قر آتنى بوزادر» ديب حقمده افترا قيلديلر . اوستيمه سويه كلر آتديلر ، اورنبورغ صوبرا نيه سى اعضالىرنك ميگا ضرر قصد ايتوب فرصت كوتوب طورولرينى غنيمت بلوب آخرنده شوشى خدمتدن مينى عزل ايتدرديلر .»

قر آن كريمنى رسم عثمان ايله يازو طوغر وسنده مرجانى حضرتلى تمام يرينه يتشدره آلدیمى يوقى ؟ اما بو طوغروده طاقت بشريه يتكان قدر اجتهاد ايتكان بولوونده شبهه يوق . قازان شهرنده و آنك اطرافنده بولغان ملالر ، آنلرغه ايه رگان بيغورالر و نفوذلى بايلر ، صوبرا نيه اعضالىرتونسى دشمن و حاسد بولوب طورووى اوستينه ، ظاهرى ياردمچيلردن ، سر سويله ر امينلردن محروم قالووينه التفات ايتمى و اوزينك صواب ديب بلگان يولندن دونمى ثبات و متانت ايله حرکتينه ، تعجب ايتمى اوتوب كيتو ممكن

محترم عبد الهادی افندی المجددی جنابلیرنیک ۲۰ نجی نومر «شورا» ده ویردیکی سؤلرله تفصیل و علاوه اوله ردق، معتبر «شورا» کندی طرفندن بیرگان آتی عدد سؤلرینی کمال دقتله مطالعه ایتدم هم بو حقدغه فکر عاجزانه می ده تقدیم ایدهرگه جسارت قیلدم. بو مسئله نی، مسلمانلرنک کوب اشلیری یولغه صالحه، توزه تلویینه سبب دیه بلدیکمندن، آبروجه اهمیت بیرونی ده مناسب کوردم. شوننگله برابر «ملا» بولمق مناسبمله، حسیاتقه بیروب، ملاق فائده سینی گنه کوزه توب عموم ملت فائده سنی خاطر دن چغارو کبی مناسبستز اشلدن ده ممکن قدر براق بولورغه اجتهاد ایتدم. اگر فکر خطا ایه، کورگازوب تشیه ایدوچیلرگه تشکر ایده چکمن. مسلمانلرنک، اصل دین ظرتمق نقطه سندن ده باشقه اصلاحات جهتلرننک ده «اماملر» مسئله سی اهمیتلی مسئله در. بناء علیه صاف قلب و اطرافلی اولچولر ایله ننگنه فکر یورتمکنک ضرور ایدیکی حقدغه سوز ایتورگه ده حاجت یوقدر. ایندی اصل مقصدکه کیسه ک، ۱ نجی سؤلنک جواینه کرشماسدن مقدم، ملاق وظیفه سی نیدن عبارت؟ اول ماللر نیندی وضعیتده بولونورغه تیوشلی؟ خلق برله بر برسینه علاقه سی نیدن عبارت؟ شونلرنی تفتیش بعدنده احتمال ۱ نجی سؤلنک جوابی اوز اوزندن چقار.

ماللرنک وظیفه سی بوندن عبارت بولسه کیره ک: ماللر، محله خلقینه دین مبین اسلامنی یخشی تلقین ایدوب، ایمان و اعتقاد مسئله لرینی اساسلی صورتده کورکلرینه اورنلاشدرمق، عبادت بابلرنده یول باشچی بولوب، شرع نقطه سندن هر عملنک صحت و فسادینی بلدرمک؛ نکاح، طلاق و رضاع کبی عائله مسئله لرینده شرعی قوالر بیروب عائله مسئله سینک توزوک روشده صاقلانویوی بابلرنده یول کورگازمک، شرع و قانون جهتلرننک مانع بولماغان حالده ایکی طرفنک رضالغن آلوب نکاح اجرا قیلیمق؛ خلقنک اخلاق حسنه ایله خلقلانولری حقدغه سعی و غیرت ایدوب، اوزلری ده اخلاق و طبیعتلری ایله آنلرغه نمونه اولمق؛ مهلك صفتلرن، ناچار عادتلردن طیوب، کیره ک احوال اجتماعیه لری و کیره ک احوال اقتصادیه لری جهتلرینه کوز صالحوب، محله خلقلرینک حامی و ناصحی و بالمله محله خلقینک دنیا و آخرت سعادتلری اوچون قایغروچی و سبیلرن قیلوچی بولمقدن عبارتدر. اوشبو مقدس وظیفه لرینی برهم برهم تصویر قیلوب چقدقدن صولک، اوز اوزندن معلوم اولادرکه، مسلمانلرنک دینلری، اخلاقلری، اجتماعی و اقتصادی حاللری نقطه سندن ملاق اورنی حرمتلی اورندر هم شول اورندن ملتکه حسابسز زور خدمتلر قیلوب،

آننگ حیات و بقاسی ایچون ییک کوب فائده لر کیزتمک ممکن، بلکه ایگ برنجی طریق ایدکنده شبهه یوقدر. فقط بونده اوشبو بر نیچه سؤل خاطرگه کیله: حاضرده موجود ملالرده شول اشلرنی اشلرگه اقتدار بارمو؟ شولای تصویر ایدلگان مقدس مقصدلرغه بالفعل خدمت ایتلرمی؟ اوزلری، شول یوقاریده ذکر ایدلگان یخشی خلقلر ایله متخقللرمی؟ ملالردن بو قدر مقدس خدمتلر کوقمک خیال محض توگلمی؟

اوشبو نقطه ده البته بر آز اولارغه طوغری کیله. ماللر تورلی مسلکده و تورلی طبیعتده، تورلیچه تربیه آلوب تورلی خدمتده اولدقلرندن عموم ملالرغه قاراب بر نرسده ایتوب بولمی. ومع ذالک بو ایتولگان خدمتلرنی بالفعل ادا قیلغان امام ومدرسلر ییک آز بولسه ده بار ایدکنده انکار قیلوب بولمی. اوشبو مستنا وخالرندن باشقلرینک ده ثاب، اقل ربع مقداری اوز موقعلرنده. اوزلری آغان تربیه نسبتنده شول مقدس خدمتلرنی قیللر دیوب تخمین ایدهرگه یاراسه کیره ک. موقعلری، طاقلری نسبتنده دیک؛ موندن مفهوم بولغان شی، موقعلری، طاقت و تربیه لری موندن آری مساعد توگل، اگر موقعلرینی بر آز کوتاروب، یاخشی تربیه بیرو مسئله سینه اهمیت بیرلسه، بو منصبلرغه دخی اقتدارلیراق، فکرلیره ک، عالمردک، کوزی آچوغراق یگتله تعیین ایدلسه بو منصب خدمتی واسطه سیله ییک عالی مقصدلرغه یتوشورگه ممکندر.

۲ نجی سؤلنک جوابی یوقاریده ذکر ایدلگان بر ایکی جمله دن چقسه کیره ک. بو اورنلرغه لیاقتسز ذاتلر اورنلاشسه، آنلر احوال زماننگ مجبوریتندن بی خبر بولسه، علم جهتلری ده ییک توبان بولوب مختصر، عین العلم کبی کتابلرده ذکر ایدلگان مسئله لرینی، باشینه واقع دیوب ده بلماسه و اوزینک اولچوسزلگی سببلی برده تطبیق ممکن بولماغان نرسه لرینی دین و شریعت اسمندن سویله ب خلقنی یا دینلی ده کبسبز و حرکتسز، یا دینسزده کسبلی و حرکتلی بولوغه مجبور ایتسه، سویله گان سوزلری فن اربابی و فکر صاحب لری نصرت ایدهر درجه ده تطبیقسز بولسه، عموم خلقلرنک کیدش لرینه کوز صالحوب، عبرتله نوردرجه ده آنگ بولماسه، بتون مسلمانغه و عموم ملت که ضرر بولوننده شبهه یوقدر.

۳ نجی سؤلنک جواینه کرشماسدن مقدم، طوغری یغه، ماللرنک حاضرگی طوره شلرینه، بر برسینه بولغان نسبتلری و معاملرینه، بر کره قاراب اوتکاررگه تیوش کورله. بونی ده ایتوب کیتیک: هر ناچارلنک سبیلرینی توبی و طامری ایله تیکشرمی، آکلومی غنه سوز سویله وده هیچ بر نتیجه چقمی. ریالانوب، یاشرنوب سویله نگان سوزلردن هیچ کم حقیله فائده لانا آلمی. شونک ایچونده بز ماللر، تیره ن ملاحظه لر ایله اوز حاللرمزنی

جمعیتی « کبک بر بر جمعیت آجلسه، ۱ نجی مسئله ایدوب اخلاقمز، دیاتسز، اقتدارسز ملالرغه: « یا حالکرنی اصلاح ایدکر، یایسه استعفا قیلکزا! اورنلر کرغه لائق کشیلر قویولور! » دیه توصیه ایدر ایدم.

الحاصل آرامزده کوبمز، اوز موقعلرمزگه مناسب یاشی آمادقز اوچون، خلق قاشنده قدر و قیمتز بته، سوز و نصیحتلر- مزگه التفات نظری ایله قارلمی. بر ملا، بر حقیقتنی سویلهسه، سویله وچیسسی ملا بولدق اوچون هیچ التفات ایدمادکی حالد، عین شول سوزنی ایکنچی بر ملت پروفیسورلری یا باشقهسی سویلهسه بتولهی زور دقتله طکلانا، التفات قیلونا. شوشندی جالرنی کوروب، فکرلری آچق ملالر، ملالقه رغبت ایتیلر، بالالرنی ده باشقه خدمتگره حاضرلیلر. بو سویله گانلرم البته ملالرنک اوز طرفلرندهغی قصور بولدی. ایندی عمومک ملالر حقنده طوتقان سیاست و عادتلرن قاراسا کده ملالقه رغبت ایتهرلک اشلر کورنمی.

بر درجه حریت ایشکلری آچلغاچ، هر سویله گانلرینه مسئولیت یوق دیه اعتقاد قیلدقدن، ملالرغه هجوم، آنلرنی تحقیر بیک اولچوسز بولوب کیتدی. ملالر حقنده خلق، نی سویله گان و سوزینک نتیجهسی قایده بارغان و نی بولاچاغنده اونوتدی. بو قیلانشلردن، قوللرنده مطبوعاتی، زمانچه مقاومت ایتهرگه اقتداری بولماغان ملالر، روحانیلر مظلومانه طوروب، قارا بولوب قالدیلر. اوتکانده نی قدر ملالر قصور و ناچارلق قیلوب اوتکان بولسه نر یایسه قصور و قباحلری حقنده ایمش میمش سوزلر بولسه، همهسی حاضرگی ملالرغه اوبولوب قالدی. یاشره ک خلقلر شول یولدن کیتدیلر. ایندی قارتراق و پراضطویراق خلق، بوگا قدر ملالرنک بیک توبهن، پراضطوی، اوست باش بیک فقیر و زبون حالد یورولرن کوروب عادتله نگانلرکلرندن حاضرگی زمان ملالری بر آز کشی توسلی کییونہسی، کشی توسلی طورہسی، یوریسی و قیلاناسی کیولرینه آچو ایتوب یایسه چندانوق کوبسنوب، حسد ایتوب اقتصادی جهتلری ایله قصارغه باشلادیلر. دینگه، ملنکه خدمت ایتکان ملالرنی تلده قرغانوب، یاقلاب سویله نگان کبک بولسه لرده عملده آنلرغه خیرخواهلق و اقتصادی بولوشلق هیچ قیامیلر. شولای ایتوب حاضرگی زمان ملالری بیک آغر خالار اوتکاره. یا بوش بر آز یولغه صالئوب کیتهر، یا که بو ملالرنک اهمیتی تمام بتوب. اوزلریده افراط آزایوب، اشکه یارارلقلری اوز اوزندن بتدیلر. بو حالد کملرگه شادلقی کونلر طووار، آنسینه برده ذهن ایرشمی. اما تاتار ملتی، مسلمان عالمی اوچون قرغانچ و آیانچ حاللر بولور. بونده برده شبهه یوق. چنلاب اوق مین، ملالرغه

قاراب اوتکاررگه طوغری کیله. ایدی حاللرنی قاراب اوتکارگاتنگ صوگنده، اوز عیدلرمزنی اوزمز اعتراف ایدوب، اصلاحنگ چاره سینه کرشماسهک، اوز قصورلرمزنی اعتراف قیلمی کوز یوموب اوتکارمکچی بولسه ق بو تقدیرده بز بیک زور خطا یولغه کرگان بولامز. بورونراق بر عادت بار ایدی: تورکیانگ ناچار تیوشسز اشلرنی، جبر و ظلملرنی سویله گان آدملرگه، تورک مجلری آچولانا و آنلرغه تورک و مسلمان دشمانی دیگان کوز ایله قاریلر ایدی. حالبوکه سویله وچی بیچاره، اشک حقیقتینه مطلع بولوب، جانی آچوب، ارنوب اصلاحه بر بر چاره بولماسمی ایکان دیوب سویلی ایدی. اگر شول سویله نگان سوزلر دقت ایدلوب، ذکر ایدلگان قصورلر اصلاحه کرشدگان بولسه بو قدر رذالت و خورلقلرنی بلکه مسلمانلر کورمگان بولورلر ایدی. بلکه ماتده آغه کیتکان بولور ایدی. بونی سویله ودن مقصود، ملالر حقنده بعض تکدیر و انتقاد یوللو سوزلر سویله نسهده، خیرخواهلقدن هم اصلاح امیدندن باشقه غرضغه حمل قیلماولرن اوتتمککلکنی یاندر. بن اوزمده شول ملالر جمله سندن بولدقدن اوزمنی ده، هر وقت شاته و تکدیر قیلوچیمن. فقط الله دن امیدم: اصلاح قیلونماق، حقائق و طوغریاق بابلرنده سعی و غیرتده قصورلق قیلما ساق ایدی.

مالرنک اصل حاللرینه کیلسهک، موقعلری عالی، خدمتلری مقدس، بلکه «العلماء ورثة الانبیاء» حدیث شریفینک مصداقلری ده، (نی قدر استهزا قیلنسون و نی قدر عیبه نولسون) کینه شول روحانیلر، زمانیه نسبتله اولغان دین عالملری بولورغه تیوش. چونکه آنلر، نشر دین بابلرنده بولغان مقدس خدمتلرنی یرینه کیتورر ایچون تعیین له نگان و شول خدمتلرنی ذمه لرینه آغان ذاتلردر. ومع ذلک، بیک کوبمزنگ علملرمز ناقص، اولچووزمز تار، فکرلرمز توبان. بیک جزئی و شخصی بولغان اشلرگه زور اهمیت یرمهز، اما بیک مهم نرسه لرنی تیوشنچه ملاحظه ایته آلمی و اوزمزنک موقعمزنی صافلی آلمی توبان توشامز. الله ننگ نیندی آقیدر؟ ملالر آراسنده بر برسینه حسد، عداوت بیک نق اورنلاشقان، علما بر برسینه چندن خیرخواه توگل. کوب وقت بر ملا بر فکرنی سویله دینی، ایکنچی لری مطلقا آننگ فکرن جرح ایدهرگه، قیمت و اهمیتن بتررگه طرشلر. چونکه نی قدر حق و قیمتلی سوزلر بولسون، حسد کوزی برلن قارالغانده، جرح قیلنوی بیک طبیعی اشدر. حسد، غیبت، عناد و بهتان کبک صفتلرنک تیوش توگل ایدیکن خلقغه خطاباً سویلیمز. عین شول گناهلرنی اوزمز قیلهمز. بناء علیه بزیم و عظلمز فعلی بولماغاچ اثر ایتمی. اگر «ملالر اسبیزدی» یا خود «روحانیلر

ملاقات جهت‌دنگنه یاخشی کوز ایله قاراغان، آنک آبروی وکالاتینه شادلانغان کشیلرنی برده اوچراتا آئی من. شبهه یوق، تلدن نه‌یته‌لر اما عملی خیرخواه‌لقری یوق دیوب بله‌من. بلکه: «ملا، بای بولماسون و هر وقت یالنجی توشوب‌گنه طورسون، شونده‌غنه اول یاخشی خدمت ایته. اگر یاخشیراق تاماغی طویسه، کیره‌گی بیتشه آنلر خدمت ایتمی» دیگان حقارتلی جمله‌لر کوب ایشتوله‌در. بو حاللردن، امام‌لرغه نینداین کوز ایله قاراغانلق آچق معلوم بولسه کیره‌ک. بوده خاطرده بولسون، بو حاللر اکثریتکه قاراب، اما ملالرغه حسد کوزی برله‌ن قاراغانان حقیقی مسلمان ذاتلرده بولووی ممکندر. اقتصاد، معاش جهتینه کیسه‌ک، بوگا قدر، زکات، عشر و ماشیه برله ترکاٹ ایتوب کیلگان ملالرغه، بتونله‌ی باشقه معاملهلر طووا باشلادی. راصخودلر افراط آرتدی. اما داخودلر کیمی. ملالر فقرا حقن آشی دیوب زکات، عشر آلورلی اوچونده بیک کوب سوز کوتاره‌لر. آلی بولغاچ ملالرغه وظیفه بیرلسون دیه سوز چقسه، بیک یاخشی بز آگارغه بیک رضادیه تل برله‌ن نه‌یوچیلر بار. لکن آنلر بیک یاخشی بله‌لرکه اول اش فعلیتکه چغاقق توگل. شونک اوچون خواجه نصرالدین‌نک «ایسکی قولانچن» مسئله‌سی کبی، الوکدن کیلگان حصول ظریقلرن. اولده تیوشسز، بوده بدعت. ملالر اوز فائده‌لری اوچون چغارغان نرسه‌لر دیوب. موجود داخودلرنی بتررگه کیره‌ک، اما یاش ملالر اوزلری ازله‌ب تابسون، بولوب قالا. کسب ایتسه، «بوگا قدر ملالر کسب ایتمادی، آلی‌ده آچدن اولگانلری یوق» دیگان سوزلر هر وقت سویله‌نه. بو سوز حقیقتا درستمی ایکان؟ بورونقی ملالر برده کسب ایتمه‌دیلمی ایکان؟ فقیر. رذیل صورتده بولوب، طمع ایتوب طورساک‌ده صوری قورت، بهر‌سز، فاتحه توشمه‌گان دیگان اسملرنی کوتاررگه طوغری کیله. مونه ملالرغه شوشندی قاراشلر، آزغه آکلی، فکری ملالرنی اویغه قالدرد. «ملا بولماسام‌ده (اوزلری نه‌یتکانه) آچقه اولم» دیوب طاشلاب کیته، یا ملا بولمی.

۴ نجی سؤال، «ملاق اورنی، دنیا هم آخرت اوچون خیرسز بر اورون بولسه، خیرلی اورون ایتدروب، اصلاح قیلورغه ممکن توگلمو؟» روشنده قویولغان ایدی. فکر عاجزانه‌مچه، (ملالرنک اوزلری حقنده توری سوزلر بولسه‌ده) ملاق اورننی خیرسز اورون دیوچی بلکه یوقدر. فی نفسه خیرلی و شرافتلی اورون بولوب‌ده، سؤ استعمال کبی شیره تصادفی اوچون‌مو، یا ایسه زمانمز انقلاب زمانی بولغانلقدن، افکار قاینانغان، طاشو-غان، معیشت مسئله‌لری‌ده آوریغان، شوندی سیلردن‌مو، ملاق مسئله‌سی اوکایسز حالگه توشکان ایدی. ملالر اورون تاشلی،

خلق ملانی عییلی. الحاصل توردی سوز، توری اوکغایسزلقلر بار. اصل مقصد، شول اوکغایسزلقلرغه چاره ازله‌و هم اصلاح قیلو بولسه کیردک. ایندی اصل اصلاح مسئله‌سینه کیسه‌ک. بونی ملالرنک اوزلرندن باشلاونی مناسب کورر ایدم. یوقاریده ذکر ایتدکم کبی، ملالرنک خیلیسی علم و فکر، خدمت و استقامت جهتلریله قناعتله‌نورلک بولسه‌ده، اصلاحه محتاج اورنلری کوب. ملا بولغان و بولاجق ذاتلر، مطلق شوشی صفتلرده بولورغه تیوش: علوم شرعی‌دن یاخشی اطرافلی حظی بولسون! اخلاق و طبیعتی ایله خلقغه نمونه بولورلق بولسون! احوال زمانغه واقف، آکلی و فکری بولمق اوستینه روسچده یاخشی اوقی هم سویله‌شه طورغان بولسون! موگا قدر کوب اعتبار قیلنغان، فی الحقیقه اعتباری لازم بولغان وعظ و قوه نطقیه اشترینه خیلی اهمیت بیرگان، اقتدار و ملکه تحصیل ایتکان بولسون! اگر شوشی وصفلر قناعتله‌نورلک درجه‌ده تابلوب بیتسه، آرالرنده بولغان حسد و عداوت صفتلری‌ده کوتارلوب ملالر هر قایوسی بر برسینه قلبا مربوط و بر برسینک خیرخواهی بولسه کوب اشلر آله کیتار ایدی دیوب امیدلنه‌در. ایندی ملالر اوزلری، مذکور صفتلرنی بحق حائز بولسه‌لر، عموم اهالیگه آنلرنی یاخشی تربیه هم حقیله احترام ایتو، یعنی تمامیه ملالرنی ممنون و قناعت ایله، توتدیغی یولده خدمت ایتوگه مادی یاردم مسئله‌سی قالا. بو اش ایسه بونده یازلوب‌قنه اشله‌نوله‌چک اش توگل، بلکه محترم دیوب-تاتلرمنزنگ محله‌لر تاسیسی و روحانیلر مسئله‌سی کبی تیز کوندن «دوما» قاراماقینه کره‌چک «لائحه» لر. حقنده، آرمی - تاملی اشله‌لری، خلقنگ‌ده مادی و معنوی یاردمله‌شولری سایه‌سندگنه فعلیتکه چغووی امیدلیدر. بونی تکرار ایتم، حاضر دوماده، بیک مهم اشلر، مسلمانلرنک حیات و ممات مسئله‌سی دیورگه قامیه حقی بار مسئله‌لر قاراله‌چق، اولده دینی مکتبلرمز، روحانی محکم‌لرمز، عموم محله اشلری. بو حقده حمیتلی مسلمانلر شاید غافل توگللردر. اگر بو کوندن خلقمزم، بو اشلرنی یولغه سالورغه تاه‌سه‌لر، بو آغر توگلدر. مثلاً: محله اهالیسی، بیک یاخشی ایدوب «پاپوچیتلر» صایلارلر، آنلر محله‌نگ هر توردی داخود، مثلاً: زکات، عشر، فطر، قربان و غیر صدق‌لرینی حیوب تیوشنچه امام، مؤذن و معلملر اوچون حصه چغاروب تقسیم ایتسه‌لر مکتب و مدرسه‌لرنی‌ده تربیه ایتووی بیک ممکن هم بیک یینگل اشدر. چونکه، باری بر بونک کبی آچهلر صرف ایدله، راصخودلانلا. اما بر نظام و قاعده تحتنده بولماغاچ، تیوشنچه فائده‌لانمی.

۵ نجی سؤالنک جوابی، شاید یوقاریدن فهملنگان بولسه کیره‌ک. بو ملالرغه بیک کوب چوپلر اویولدی. تحقیر ایدلدی.

ملاق جهت‌دنگنه یاخشی کوز ایله قاراغان، آنک آبروی وکالاتینه شادلانغان کشیلرنی برده اوچراتا آئی من. شبهه یوق، تلدن نه‌یته‌لر اما عملی خیرخواه‌لقری یوق دیوب بله‌من. بلکه: «ملا، بای بولماسون و هر وقت یالنجی توشوب‌گنه طورسون، شونده‌غنه اول یاخشی خدمت ایته. اگر یاخشیراق تاماغی طویسه، کیره‌گی بیتشه آنلر خدمت ایتمی» دیگان حقارتلی جمله‌لر کوب ایشتوله‌در. بو حاللردن، امام‌لرغه نینداین کوز ایله قاراغانلق آچق معلوم بولسه کیره‌ک. بوده خاطرده بولسون، بو حاللر اکثریتکه قاراب، اما ملالرغه حسد کوزی برله‌ن قاراغانان حقیقی مسلمان ذاتلرده بولووی ممکندر. اقتصاد، معاش جهتینه کیسه‌ک، بوگا قدر، زکات، عشر و ماشیه برله ترکاٹ ایتوب کیلگان ملالرغه، بتونله‌ی باشقه معاملهلر طووا باشلادی. راصخودلر افراط آرتدی. اما داخودلر کیمی. ملالر فقرا حقن آشی دیوب زکات، عشر آلورلی اوچونده بیک کوب سوز کوتاره‌لر. آلی بولغاچ ملالرغه وظیفه بیرلسون دیه سوز چقسه، بیک یاخشی بز آگارغه بیک رضادیه تل برله‌ن نه‌یوچیلر بار. لکن آنلر بیک یاخشی بله‌لرکه اول اش فعلیتکه چغاقق توگل. شونک اوچون خواجه نصرالدین‌نک «ایسکی قولانچن» مسئله‌سی کبی، الوکدن کیلگان حصول ظریقلرن. اولده تیوشسز، بوده بدعت. ملالر اوز فائده‌لری اوچون چغارغان نرسه‌لر دیوب. موجود داخودلرنی بتررگه کیره‌ک، اما یاش ملالر اوزلری ازله‌ب تابسون، بولوب قالا. کسب ایتسه، «بوگا قدر ملالر کسب ایتمادی، آلی‌ده آچدن اولگانلری یوق» دیگان سوزلر هر وقت سویله‌نه. بو سوز حقیقتا درستمی ایکان؟ بورونقی ملالر برده کسب ایتمه‌دیلمی ایکان؟ فقیر. رذیل صورتده بولوب، طمع ایتوب طورساک‌ده صوری قورت، بهر‌سز، فاتحه توشمه‌گان دیگان اسملرنی کوتاررگه طوغری کیله. مونه ملالرغه شوشندی قاراشلر، آزغه آکلی، فکری ملالرنی اویغه قالدرد. «ملا بولماسام‌ده (اوزلری نه‌یتکانه) آچقه اولم» دیوب طاشلاب کیته، یا ملا بولمی.

۴ نجی سؤال، «ملاق اورنی، دنیا هم آخرت اوچون خیرسز بر اورون بولسه، خیرلی اورون ایتدروب، اصلاح قیلورغه ممکن توگلمو؟» روشنده قویولغان ایدی. فکر عاجزانه‌مچه، (ملالرنک اوزلری حقنده توری سوزلر بولسه‌ده) ملاق اورننی خیرسز اورون دیوچی بلکه یوقدر. فی نفسه خیرلی و شرافتلی اورون بولوب‌ده، سؤ استعمال کبی شیره تصادفی اوچون‌مو، یا ایسه زمانمز انقلاب زمانی بولغانلقدن، افکار قاینانغان، طاشو-غان، معیشت مسئله‌لری‌ده آوریغان، شوندی سیلردن‌مو، ملاق مسئله‌سی اوکایسز حالگه توشکان ایدی. ملالر اورون تاشلی،

کتاب ده «وجوب عقاب» کبی نصرانیت عقیده سندن آلمش فکرلرده وار ایدی.

روایه. رومان کبی اثرلره «تمادح» یاخود «تهاجی» اصولیه انتقاد یازمق بزده بر آز وار ایسه ده. دینی یاخود فنی اثرلره انتقاد یازمق آزد. مؤلف افندیلرک خاطرلرینی صاقلامق «نزا کتیبه» اولسه کرک. «شورا» مجله سی ده کتابک مطبعه سندن، بهاسندن، کاغدنن خبر ویرمک، مطالعه سنه توصیه ایتمک کبی عادی شیلره قناعت ایدر.

محترم ضیا افندی الکمالی کبی مشهور مدرسک حرقلیمه یازلمش اثرلر طلبه لرک ده، امام افندیلرک ده فکرلرینه نظرلرینه البته تأثیر ایده یلور. بوکا کوره، محترم مشهور برعالمک معتبر خاطرلرینی عمومک خاطرلر حرمته فدا قیلوب اولسه ده. «دینی تدبیرلر» اسملی یاکی چیقمش اثرک مندرجاته دائر انتقادی مجبوریتله یازدم.

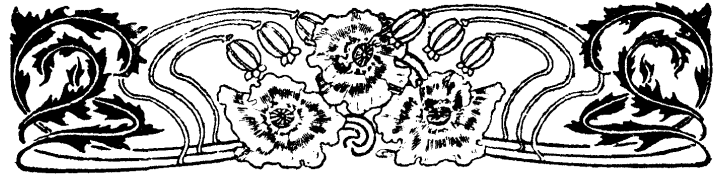
«دینی تدبیرلر» مؤلف طرفندن هدییه اولمق اوزره شوسنه یانوار اونده بکا ایرشدی. باشدن نهایه سنه قدر مطالعه ایدم. . . . اورتاجه قطعه ده، ۷۵ صحیفه دن عبارت شو اثرک ۷۳ صحیفه سنده تدبیر نامه بر شی کوره دم. کتاب ده درج قیلنمش مسئله لر غایت مهم اولوب. موضوعلری غایت بو یوک ایسه ده محترم مؤلف افندیلرک قلمیه یازلمش سوزلر، فکرلر مسئله لرک اهمیتته موضوعلرک بو یوکلیکنه نسبتله غایت عایددر، بلکه اوفاقدر.

محترم مؤلفک فکرلرینه عائد انتقادلر می یازمقن مقدم، قلملرینک ادبته دائر بر قاج سوز سوبله مگی مناسب کوردم.

(۱) بز، عمومیتله همه من، اوزمزک اوفاق خدمتلمزده هر وقت توجه المرننن زیاده قیمت ویروروز؛ اکثریتله لسانمزه فکرمزه خطا اولور ایسه ده. رومان کبی اثرلری یازار ایکن، لسان سز، جان سز ملتزمه ادبیات طوغدره ق، لسان اوگره تمک، وجودلرینه جان اورمک، ایده یال تیبلر کوسترمک کبی بویوک خیاللرله دماغلرمز قبارمش اولور. ایکی گنه یول شعر، یاخود بررگنه مقاله یازا ییلور ایسه ک. بوتون همتمز «سفیل، بخت سز» ملتزمی تکدیر ایتمک غیرتلمز منحصراً قاور. دینی موضوعلرده یاخود اجتماعی مسئله لرده برر مقاله یاخود برر کتاب یازمق شرفنده نائل اولور ایسه ک، هر بر سوزمزا اسلامیتی شریعتی بوتون ماتمی اصلاح سوسلریله تزیین قیلنمش اولور.

لسان اوز لسانمزد، باش بلکه اوز باشمزد، لکن اجتماعی حالرمزه نظر ایدر ایکن، کوز اجنیلرک کوزی اولور. شو حریت عصرنده بز هر خصوصده یاتلره تقلید ایتمش

هنوزده ملالر کیمسوتله. آنلرغه به یله نو موده غه چغوب کینکان، لکن حاضر اینسی ایسکرگان. ومع ذالک اوزلری ملالق لوازلرنننن صوغونغان افندیلر، ییلکنوب - ییلکنوب بعضا قاتی هجوملر ایله خلاف واقع شیلر اسناد ایدوب، قزق یا صاودن اخلاصلری چیکمی ئلی. اما بو هجوملرینی ایکن اول باشلاغان «محمود فؤاد» کبی باشلر. تجربه لئوب «تاتارنگ ترقیسی تریبه لی و معرفتی اول ملالری بیتشدروگه موقوفدر» دیه تصریح ایتلر. هم ملالرینی صاقلاوغه، آنلرینی یاخشیلاتوغه توصیه ایتلر. ملالر البته بو کیشیلرگه تشکر ایده رگه بورچلیدر. دخی ملالرنک بر آز قیمتتی توشرگان نرسه، ضرورتدن آرتق کوبلگی، تله سه قایدیه محله آیروب ملا کوبه یوننی عبادت دیه اعتقاد ایتولریدر. بو تقدیرده ملالر واقولانه، خلققه یوک آرتا. آنک برله دین قوتله نو احتمالی یوق. دین قوتله نونی تله گان کشی. اوقورغه و اوقوتورغه طر شسون، یا طرشوچیغه یاردم ایتسون. ومن الله التوفیق. امام خیرالله العثماني.

بویوک موضوعلرده اوفاق فکرلر

محترم مدرس ضیا افندی الکمالی حضرتلرینک «الله عدالتی» اسملی اثرینی بر قاج سنه مقدم یولده بویزدده کیدر ایکن مطالعه ایتمش ایدم. یاکی طبع قیلنمش اثرلرک هر برینی ممکن اولور ایسه آلور، مطالعه ایدم. شو کتابک گوزل اسمی، موضوعک ده صو کدرجه اهمیتتی رغبتتی ده ازیاده آرتدردی؛ آلم، باشدن آخیرینه قدر اوقودم.

«غایت بویوک موضوعده اک اوفاق فکرلر، مزه سی یوق سوزلر!» دیش ایدم ده، اووقت شوبله قالمش ایدی.

مطالعه ایدر ایکن کتابک صحیفه لرینه قورشون قلمه اشاره. لر صممش ایدم. شو کون کتابلرم آراسنده اوفاق کتابی آردم، بولامادم. کتابک مندرجاتی ده خاطرمده قالماش. لکن ییلورم، قلم خطالری ده، هم ادب هم عقل خلافه سوبلنمش سوزلرده وار ایدی. بلکه بایتاق ایدی.

مثلا: مسئله لر ایضاح بولنده حکایه قیلنمش اوچ مثل، اوچ قصه انبیالرنک لسانلرینه وضع قیلنمش شکایتلر اعتراضلر، اللهک کلامنه وضع قیلنمش جوابلر، یانلر - شوشیلرک هیچ بری علم نامه قبول قیلنه ییلور شیلردن دگلدر.

«دینی تدبیرلر» كُ خطابلری شاگردلرك بر حلقه‌سنه، یاخود مسجده طوبلانمش جماعتك بر بولوگنه نسبتله بلكه مقبول اولا ییلور ایسه‌ده، عالم اسلامیتك عمومونه نسبتله مقبول اولماسه كیرهك. «قرآن هدايت لری» نى یازمش محترم مؤلف افندی خطاب ادبلرنده قرآن كریك هدايتلریله مهتدی اولسه یارار ایدی. (۳) سیدالوجود شارع کبر نبی محترم علیه الصلاة والسلام حضرتلرینك معصوم لسانلرینه سوز وضع ایتك، حکمت الهیه الیه باکلنمش مقدس قاب رسالتلرینه فکر تلقین ایتك - بزم کبی «ضیالیره» مناسب اولماسه كیرهك.

«دینی تدبیرلر» كُ بعض صحیفه‌لرنده، مثلا ۸ نجی صحیفه‌ده «جانى بدنته قایتوب، افندمز روضه سعادتن قالدسه ایدی، اویله قیلور ایدی، بویله قیلور ایدی!» کبی بر آز میزانشز لافلر واردر.

درست، شو نظر بالکربگا مخصوص بر نظر اولا ییلور. سعادت روضه‌سنده روحیله صاغ جسدیله قرار قیلمش سیدالوجود حضرتلرینه «جان قایتاروب، سوز سویاتمك» جسارتلرینه تهور بویله اقدام ایتمش شاعرلر فلانلر بزدن مقدمه احتمال بولنه ییلور. لکن تهور یوللرینه سلوك ایتك بزده لازم اولماسه كیرهك.

درست، سیدالوجود حضرتلری «لوکان موسی حیا ما وسعه الا اتباعی!» دیمشدر. لکن لسانده باشقه‌در، مقامده باشقه‌در. (۴) آسان لسانله خطا لسانی فرق ایتك تیوش ایدی.

محترم مؤلفك باشقه اثرلری کبی «دینی تدبیرلر» كُ لسانده ده بر آز مساهله کبی بر شی واردر. عرب کله‌لرنده گی خطالر مطبعه خطاسی اولا ییلور، لکن تورکی کله‌لرده تورکی جمله‌لرده گی خطالر قام مساهله‌سی اولسه كیرهك.

لسانی درستله‌مك، شبهه یوق، هر بر قلمك كُ ابتدائی وظیفه‌سیدر؛ قرآن کربی ترجمه ایتمش قلم حقنده ایسه. لسان درستلگی البته كُ برنجی وظیفه‌در.

برادرلك حرمتته لوجه‌الله سویلنمش شو سوزی مؤلف افندی بلكه اعتبار ایدرده. قرآن کربك ترجمه‌سنده لسان درستلگی بلكه اعتنا ایدر.

ولیس بغال ناصح نستفیده ولوکان من تبر بمثل تبر

رقم صره‌سیله بیان قیلنمش شو دورت ملاحظه‌می یازدقن صوك، «دینی تدبیرلر» كُ اتقادینه کله‌یک.

(۱) کتابك ابتدا‌سندن ۲۰ نجی صحیفه‌سنه قدر، شارع نظرنده اسلامك ایمانك حقیقتی بیان قیلنمشدر. «افتراق» حدیثی خصوصنده عقائد عضدییه شرحه اورننمز اعتراضلرینی استننا

ایدك. ایندی شوكون اجتماعی، دینی، سیاسی حاللرمزدن بحث ایدر ایسهك، ملتزمه هر وقت یاتلرك كوزیله یوقاریدن نظر قیلور اولدق؛ اسلامیتده اجنبیلرك كوزیله باقوب، اصلاح عملیاته محتاج خسته‌لکلرینی ده کوره باشلادق. هر برسوزمزه، هر بر فکرمزه «اصلاحات دینی» نامی ویروب، «ذلیل» ملتزمه «خسته‌لنمش» اسلامیتده اوسوزلرمزی اوفکرلرمزی «دوا» صفتیه، تکدیر یولیله ویره باشلادق.

حدودی یوق شو دعوالر، چگی یوق شو جسارتلر، انصاف کوزیله ادب نقطه‌سندن نظر ایدر ایسهك، فائده‌سی یوق فضله برشی اولور.

عموم ملتی، معصوم اسلامیتی احترام ایتك سزه‌ده، بزده‌ده، هر برمزه‌ده كُ ضرور، كُ اولگی وظیفه‌در.

عموم ملتك، مقدس اسلامیتك حضورنده تأدب ایتك، تعیین ایده‌یم، كُ اول بگا هم سزه تیوشدر.

بم نظرده اسلامیت «اصلاحات دینی» عملیه‌لرینك هیچ برینه محتاج دگدر. درست، بزده، اسلامیتده دگل، بلكه اوز-مزه، اجتماعی دینی سیاسی خسته‌لکلر وار. او مهلك خسته‌لکلردن آرنمق، دوالرینی ده آرامق البته لازمدر. لکن شو تقدیرده اسلامیتی اصلاح ایتك حاجت اولماز. بلكه اسلامیت برکسیله اسلامیت دواسیله اوزمزی وجودمزی دوالامق اصلاح ایتك حاجت اولور.

اسلامیتك اوزنده خسته‌لگی، عموم ملتده مسکینلگی دعوی ایتك شائبه‌لرندن سوزمزی، فکرمزی، مقاله‌لرمزی، اثرلرمزی پاك اولور ایسه، اوافق بویوك خدمتلمزك هر برینه نه قدر استرسهك اوقدر قیمت ویره ییلور.

«دینی تدبیرلر» كُ محترم مؤلفی نشرینه شروع ایتمش اثرلرینك سلسله‌سنه «اصلاحات دینی» کیتبخانه‌سی» نامی ویرمه-یوب، باشقه بر اسم ویرسه نصل اولور ایدی عیجا؟

شو اسم غایت گوزلدر، لکن اسلامیتك اوزنده خسته‌لگی، فسادی دعوی ایتك شائبه‌سی وار دگلمی؟

تاریخ اسلامیتی نصرانیت تاریخه تقلید ایتدمك لازم اولماسه كیرهك!

(۲) مقاله‌لرمزه، اثرلرمزه بوتون اسلامیت دنیاسنه خطاب ایده ییلور قدر جسور اولور ایسهك، تأدب وظیفه‌لرینی ده اونوتماق لازمدر.

همه خطابلرینی بوتون اسلامیت دنیاسنه توجیه ایتمش «دینی تدبیرلر» خطابلرینك اکثرنده «عالیدن نازله» یولیله حرکت قیلوب، احترام ادبلرینی التزام ایتمه‌مشدر.

ليكن سيدالوجود عليه الصلاة والسلام حضرتلى لسان حاله شو سوزى بزه البته آگلاشمدر. بالاتفاق درست حديثلر ك افاده لرينه كوره، شارع كبير عليه الصلاة والسلام حضرتلى «پادشاه پيغمبر اولمق» ايله «بنده پيغمبر اولمق» آراسنده تخير قينلمش ايكن، نبى محترم عرش الوهيت حضورنده تأدب قلوب «بنده لگى» اختيار ايتدى.

«الفقر فخرى» سوزى، لسان نبوتله مى، لسان تصوفله مى سويلنمش، البته هر حالده درست سوزدر. الوهيتله عبوديتك نسبتلرينى بيان مقامنده سويلنمش اولسه كرك. انسانك خداسنه احتياجى معنايله فقيرلك «ركن اسلام» اولان بايق غه منافى دگلدر. بوراده فقيرلكدن «خانه سى يوق، جامه سى يوق، آچ يالانچ، بى چاره مسكين» معنا سى اراده قينور ايسه، گناه حديثده اولماز، گناه قافاده اولور.

ايكنچى حديث سند جهتيه ضعيفدر، معنى جهتيه ده البته باطلدر. فقيرلك هيچ بر معنايله كفر اولماز. موجدنه احتياج معنايله فقيرلك بوتون موجوداتك خاصه ذاتيه سيدر. عادى معنايله فقيرلك انسانيت دنياسنده اجتماعى حاللر ك انتظامى ايچون حكمت الهيه تدبيريله قورلمش بر قانون الهيدر. هيئت اجتماعيه حاللرينك انتظامنه خدمت ايديه بيلور قانونلر آراسنده فقيرلك قانونى كى، احتياج قانونى كى قوتلى شدتلى حكمتلى قانون بولنه ماز.

بويله بر قانونك نره سى كفر اولور؟ كريم مطلق، حكيم مطلق اللهك عنايت ازليه سيله قدرت قاهره سيله وضع قينلمش اجتماعى حاللر ك برى حقنده، «كادالفقران يگون كفرأ» كى سوز لسان شارعدن صادر اولماسه كرك. شو سوزك عريقتي جهتنده ده بر آز قصور وارددر. بوگا كوره ده، حديث اولماق طرفى تأيد قينه بيلور.

انسانيت دنياسى بابامز آمدن شو كونه قدر هيچ بر وقت هيچ بر انسان حقنده اوفاق بويوك زحمتلردن، مشقتلردن بوش اولمامشدر؛ بوندن صوك قيامته قدرده هيچ بر وقت اوفاق بويوك فاجمه لردن قضالردن مصيبتلردن خالى اولماز.

انسانيت دنياسى، تدبين شاعرلر ك تصويرلرى كى، «ابدى تراگه دى صحنه سى» دگل ايسه ده، بزم شو سياره مزك كچه سى اولور، كوندوزى اولور؛ سنه فصللرينك حرارتى اولور، برودتى اولور؛ بزم بوتون جهتمزى بعضاً قارا كلق احاطه ايدر؛ نوريه بالقمش قوباشى بعضاً قاره بولوظلر ستر ايدر. ياقتى كوندوزلر ك بعضلر نده كوكلرمز دورت بش دقيقه شاد اولال-

ايدر ايسه ك، شو صحيفه لر ك بيانلرى گوزل اولال بيلور. محترم مؤلف افدى بر قاج صحيفه ده بايق ايمانك ركنى كى كوسترمشدر. مؤلفك تعبيرلر نده بر آز مساهله اولسه كيردك. درست، بايلر حقنده احسان، انعام، افاق كى حيراتلر ايمانك ركنى اولال بيلور. بايق وار ايكن صارانلق قيلور حريفك ايمانى ناقصدر ديمك جائز اولور ايسه، اولور. ليكن «انسانيت دنياسنده اكثرى تشكيل ايدر فقيرلر ك ايمانلرى ناقصدر. ايمانك ركنى اولان بايق يوقلغنه كوره، مسكين فقيرلر ك ايمانلرى ده بوتون ايمان دگلدر!» معناسنه دلالت ايديه بيلور تعبيرلرى يازمق مناسب اولماسه كيردك. اكثرىتك مقدس ايمانلرى حضورنده بر آز ادبزلر ك اولور.

محترم مؤلف افدى، مشهور سوزلره تقليد بليه سيله اولسه كيردك، ۶نجى صحيفه ده ايكي حديث حقنده صاى ملاحظه يازمشدر. حديثلر ك برى «الفقر فخرى» سوزيدر. ديگرى «كاد الفقر ان يگون كفرأ» جمله سيدر. اولگى حديث بالاتفاق موضوعدر. مؤلفك گمانته كوره، اسلاميت ركنلرينى ده خراب ايتمشدر.

۲نجى حديث امام بهيق حضرتلرينك شعب الايمان اسملى كتابنده صحابى انس حضرتلرى واسطه سيله حديث مرفوع اولمق اوزره روايت قينلمش ايسه ده، ضعيف هم متروك حديثدر. محترم مؤلفك زعمنه كوره، كيملر ك ايله در. قتل قينوب، قبرستانه دفن قينلمش حكمت نبويه در.

بم فكرمه كوره، اولگى حديث هر نه قدر موضوع ايسه ده، معنا سى قرآن كريم ايتلريله ده طبيعت حكيميله ده تأيد قينلمشدر. ايكنچى حديث، سند جهتيه موضوع دگل ايسه ده، معنا جهتيه البته باطلدر.

هر بنده البته خداسنه محتاج اولور. بنده لسان تعظيمه خداسنك الوهيته ربوبيته اعتراف ايدر ايسه، اوزينك بنده لگيله البته افتخار ايتمش اولور.

بوگا كوره، «الفقر فخرى. و به افتخر.» سوزى موضوع ايسه ده، معنا سى البته درستدر.

قرآن كريم ده الملائكه سورهنده «يا ايها الناس اتمم الفقرا ائى الله. والله هو الغنى الحميد» آيت كريمه سى. القصص سورهنده صاحب تورات نبى محترم حضرتلردن حكايه قينوب «فقال رب انى لما انزلت الى من خير فقير» آيت كريمه سى نازل اولمشدر. يهود جهله سى «ان الله فقير، ونحن اغنياء» سوزيله استكبار ايدرلر ايكن، انصافلى عاقل «الفقر فخرى» سوزيله هر حالده افتخار ايديه بيلور. شو سوز لسان نبوتدن بله ك صادر اولمامشدر،

برکسندہ یارین باہلق کلور، رزقک کلور، انسانک سعادت یالکر
باہلق دہ دگل، کوکل راحتیلہ عزت دہ در، آغراقلرک ہیچ برندن
اورکا! ہان چالش! طمع ذلتلرینہ ہیچ بر وقت اینمہ! کوچک
وار ایکن، سؤال حرامدر، کسب ایت! شو کون الگادہ وار
آزہ قناعت ایت، راحتسزانمہ! لکن دہا زیادہ سندن امیدکی
اوزمہ، ہان اجتہاد یولیلہ کیت!...

اگر ہر بر گوزل سوز حکمت نبویہ اولا ییلور ایسہ، اشته
شارعک لسائیلہ سویلنمش حکمتلرک ترجمہ سی!

۲) ہر حال دہ معناسی درست اولا ییلور «اختلاف امتی
رحمہ» سوزینی محترم مؤلف افسدی، نہ دندر، غایت شدتہ جرح
ایتمش. «کادالفقران یکون کفرأ» سوزینی حکمت نبویہ دیدکن
صوگ، «اختلاف امتی رحمہ» سوزینی لافل حکمت اجتماعیہ
دعک دہا زیادہ مناسب ایدی.

درست، «اختلاف امتی رحمہ» سوزینک، حدیث اولمق
صفتیلہ، اصلی یوقدر، امام حرمین، قاضی حسین، خطابی،
بیہقی، سیوطی کبی اماملر روایت ایتمش ایسہ دہ، دیہلم، شو
سوز حدیث دگلدر، لکن سوزک معناسی بونگاہ باطل اولماز.
درست، ہر بر اختلاف عداوتی مستلزم اولسہ ایدی،
یا خود شو سوزدہ اختلافدن عداوت ارادہ قیلنسہ ایدی، سوزک
معناسی البتہ باطل اولور ایدی.

اجتماعی حاللرک حکملرینہ دائر مذاہب فقہیہ دہ، علوم
مشئلرینہ عائد نظر نردہ فکزلردہ، حیات ومعاش یوللرندہ اختلاف
ہم طبیعیدر، ہم رحمتدر، بویلہ اختلافک ہیچ بر ضرری
یوقدر.

گناہ اختلاف دہ دگل، بلکہ اوافق بویوک اختلافلرک ہر
برندن عداوت چیقارمق دہ در، یعنی توحید و ہمیلہ، اتحاد خیالیہ
اوز مذہبکی اوز نظرکئی فکراکئی دیگر نردہ الزام ایتمک دہ در.
بز افکار دہ استبداد یولتہ سلوک ایتدک؛ بوتون اہل اسلامی
اوز مذہبمزہ دعوت ایتدک؛ قبول ایتہیلرینی دشمن کوردک.
اشتہ بوتون فساد بوندن چیقدی، اسلامیت اختلافدن ہیچ بر
وقت ضرر لاغادی، باشنہ نہ قدر بلالر یاغمش ایسہ، مذہب برلگنہ
افکار برلگنہ دعوتدن ناشی ایدی.

بوتون اہل اسلامک شعاری بردر، بوتون اہل اسلامک
قبلہ سی دہ بردر، مقدس بر کعبہ من دائرہ سندنہ بزم محرابمز بر
اولا ییلور، دورت اولا ییلور، آقشام غازندہ ہمہ مز بالکر بر
امامہ اقتدا ایدر ایسہک، دیگر دورت نماز دہ دورت امامہ اقتدا
ایدہ ییلورز، محرابلرک دورت لگیلہ برابر، سیاسی، اجتماعی

ییلور ایسہ، الملری صوگ تقسمزہ قدر اونوتلماز حسرتلر
فاجعلر کوکلرمزہ هجوم ایدر، ہر انسانک اوزینہ خاص طبیعتی
واردر، ہر طبیعتک اوزینہ کورہ قایغوسی اولور، حسرتی اولور.
بن فقیرم؛ الم آیاعم باغلاغشدر، بوتون حسرتم بلکہ یالکر
فقیرلکدر، بنم کبی دیگر بر آدمک میلیونری واردر، حسرتی
ایسہ، بنم حسرتلرمدن بلکہ بیک دفعہ زیادہ در.

فاجعہ دقیقہ لرنده، حسرت-ساعتلرنده، قایغو کونلرنده،
آغراق سنہ لرنده انسانلرک کوکلرینہ بر آرتسلی، بر از راحت
کلہ ییلور ایسہ، یالکر دین برکہ سیلہ، یالکر ایمان برکہ سیلہ کلہ ییلور.
فقیرلگی تکفیر ایتمک اویلہ خصوصلردہ فائدہ ویرمز،
بوتون انسانلرہ رحمت اولا ییلہ چک شریعت ہیچ بر وقت فقیرلگی
تکفیر ایتمز، بلکہ دنیا مشقتلرینہ، حیات فاجعہ لرنہ، عمل
زحمتلرینہ عادتلرندمک یولیلہ انسانلری تربیہ قیلوب، کوچلرینہ
تحمل ویرور، کوکلرینہ صبر وثبات ویروب، عقلملرینہ امل
نوری ویرور.

فقیرلگی تکفیر ایتمک بی چارہ فقیرلرک آغ حاللرینہ ہیچ
بر صورتلہ دوا اولماز، بلکہ مسکین فقیرلری کفر یوللرینہ سوق
ایدر؛ یاقین کونلرک برندنہ کلہ ییلہ چک یاقتی شعلہ لری کورہ
ییلمکدن فقیرلرک کوزلرینی کور قیلوب، اللہنک رحمتلرندن
فقیرلرک امیدلرینی دہ قطع ایدر؛ ارادہ لری قوتلی لکن استقبالیلرینہ
املری قالماش فقیرلری انتحار جنایتلرینہ دہ سوق ایدر.

فقیرلگک نرہ سی کفر اولا ییلور؟
درست، آچلق قوتیلہ، ضرورت اقتضاسیلہ فقیرلر اوافق
یا بویوک جنایتلرہ ارتکاب ایدرلر، لکن جنایتلرک حقیقی سبیلرینی
تنتیش ایدر ایسہک، گناہ فقیرلک دہ دگل، گناہ ہیئت اجتماعیہ
نظاملرنہ قالور.

عائلہ یا مکتب تربیہ سی آلاماش باللر، کوچلریلہ ہنزلریلہ
استفادہ ایتمکدن محروم قالمش بی چارہ لر، انسانلردن رحمت
یوزی کورمز سفیلر، عدالت قابولرندن ارشاد آلاماز جانیلر،
میلون مظلومیت صوگندہ انسانیت دنیاسندن بیزمش بدبخت
مسکینلر فقیرلک کونلرنده جنایت قیلورلار ایسہ، گناہ یالکر
فقیرلک دہ اولماز!

بن تعجب ایدرم: «فقیرلک کفردر» سوزی نصل حکمت
نبویہ اولور؟ ہیئت اجتماعیہ دہ اکثریتک نصیبی اولان فقیرلگی
شارع حکیم نصل تکفیر ایدر؟

«دنیا مشقتلرینہ، فقیرلک آغراقلرینہ ہر حال دہ تحمل ایت!
ذلتدن ہر وقت صافلان! بوتون کوچکلہ بوتون قدرتکلہ اجتہاد
ایت، فقیرلک عیب دگلدر، شو کون فقیر ایسہک، کسبک خدمتک

«یاکشی اور گانچ» گه بارغانده...

VI

ایرته طورغاچ، شهرنگ اچینه یوررگه چغوب کیتدم. یاکشی اصولده گی ماغازینلر و یاکشی اصولده گی نومیرلر برلهن ماتورلانو ب طورغان یاخشیغنه بر اورامی ده بار ایکان. واقزالنگ قارشوسیندوق «آیتسیرسی صابراپه» بار. شونده هر کیچ کینیماتوغراف بولا، چیهرگنه باغچه سنده بیک یاخشی موزیقا اوینالا؛ شولوق صابراپه ده بر کتبخانه ده بار، فقط اعضا بولماغان کشیگه کتاب بیرلمی ایکان. «چاردژی» ده مسلمانلرنگ مسجدی، ملاسی، مکتبی و معلمی بار دیب ایشکچ شولارنی ازلهرگه کیتدم. یوری یوری ملانگ اوین طابدم، شهرنگ اورتالغندن و یاخشیراق اورنلرندن بایتاغنه چیتده. ملا اویننگ اورامغه چغوب طورغان ایشگی آلدنده چاپانلرغده یاولقلرغه اورانوب یرگه اوطورغان بیش - آتی خاتون بار ایدی. زوانوغن ازلهب طابماغاچ، بر نیچه قات ایشگن طارتقالادم - دوبرده نکه له دم، هیچ بر طاوش و هیچ بر جواب بولمادی؛ تهره زه لری ده بتولنه یابولی ایدی. روحسز خلقننگ ملالری و ملالریننگ اویری ده روحسز بولا کوره سن! شونده غی خاتونلر آراسندن بر قارچق: «بزده بر نیچه قات کیلدک، مونه حاضرده ده بایتاقدن بیرلی کوتوب طورامز ایندی ده همان ایشک آچوچی یوق» دیدی. صوگ سزگه ملا نیگه کیرهک دیسه م: «اوشکورترگه ده بتولر آورغه کیلگان ایدک» دیدی. اچمدنگنه «اوشکوررگه توکوررگه و بتولر ساتارغه ملانگ اوستالغی بار، سوداسی شهب و یینگل، خلقینه ده بیک شهب خدمت ایته، یاردمله شه ایکان» دیدم. بیچاره خاتونلر، آلا قچاندن بیرلی اورامده - طوزان طوفراق اچنده اوطوروب شول ملانی کوتلر، آنک توکروکلرندن نلله نیندی سفار امید ایتلر و اوزلریننگ آورولرینه دوالر ازیلر... بیلگولی، قانلرینه، یوره کلرینه سکشان بیک قاتی اعتقادلری آلارنی شونده اوستوردهب کیترگان، اورامغه طوفراق اوستونه اوطورتقان... مونه شوندی ملالریننگ محله لرنده گی مسلمانلر، شوندی خاتونلرنگ قانات آستلرنده غی یاش بالار، نیچک ایتوب کشی بولسونلر؟...

ملا اوینی یانندن بورولوب، کورشیسنده گی مکتبه کتدم، مکتبنک ایشکری آچق، اچنده بره وده یوق ایدی. یورط

مقصدرده برلگی قارندشگی اونوتماز ایسهک، ضرر یوق. بر کعبه دائره سنده اون محراب اولو بیلور. قلمزمک فکرمزمک دائره لری کیک اولور ایسه، کعبه دائره سی طارلق قیلماز. کعبه کبی مقدس بر مرکز اوزرینه، «لا اله الا الله محمد رسول الله» کبی بر خط مستقیم امتدادیله، اسلامیت کبی نهاییه سی یوق بر سطح مستوی سیدالوجود علیه الصلاة والسلام حضرتلرینک هندسه الهیه سیله رسم قیلنمش ایسه، اوپله بویوک بردائره حنفیلری ده شافعیلری ده، مالکیلری ده، حنبیلری ده، سنیلری ده شیعیلری ده، زیدیلری ده. جعفریلری ده احاطه سینه آلا بیلور.

فقه مذهبیلری ده، فکر مذهبیلری ده برلشدرمک لازم دگلدر، بلکه ممکن دگلدر.

مقدس بر قلهیه توجه ایتمش بوتون مختلف مذهبیلر اسلامیت مستویه سنده قارندشک دوستلق صفتلریله مشترک بر مقصده یونه لسلر، اوپله اختلاف رحمت اولور.

افکارمزی عقلمزی هر حال ده حر براقیق. بر انسان عالمک قدمنه، بری عالمک حدوتنه ذاهب اولور. بن بلکه هر برندن سکوت ایدرم. بر آدم حسنگ قبحک شرعیلگنه، دیگری عقلیلگنه ذاهب اولور. بن شو ایکی آدمک فکرمزینه اشتراک ایتمزسه مده، اوزلرینه دوست اولو بیلورم. هیچ برینک رأینه موافقت ایتمزسه مده، هر بری بنم کبی یاخود بندن دها زیاده مسلماندر.

بر متکلم اوصافنگ زائدلگنه ذاهب اولور، دیگری اوصافنگ عینینه اعتقاد ایدر، ینه بری «لا هی عینه ولا هی غیره» نظرینی دها زیاده خوش کورور. بن اوپله مسئله لرده بحث ایتمکدن اوتانور ایسه مده، اوچ آدمک هیچ برینک ایمانه طعن ایده م. هر بری بنم کبی مسلمدر.

هر حالده فقه مسئله لرنده، کلام مذهبیلرنده اختلافک ضرری یوقدر. ضرر مخالف مذهبیره دشمنلق ددر.

درست، کلام اختلافلرنده اوافق فکرمز، فائده سی یوق مسئله لر غایت چوقدر. نه قیایق، فکرمز عقلک طبیعتی اوپله در. نظر اختلافنه بز دشمنلغی ده قوشدق! بوتون فساد بوندن چیقدی! کلام مسئله لری آراسنده «انسانمی افضل؟ فرشته می؟» کبی نتیجه ادبیه سی غایت مهم مسئله لر واردر. محترم مؤلف افندی کتابک ۲۹ - ۳۰ صحیفه لرنده شو مسئله یی ده جرح ایتمش. بن بر آرتعجب ایتدم.

صوگی وار. موسی جارالله.

روسيهغه قايتوب، سوداوقيتنه ياكى اورگانچكە قايتوچى بيك كوب روسلر، ارمنلر، غروزلنر بار. شولاردن قالغانلرى - بارده سارتلر.

ايكنچى كون - سنتابرنك برنده ايرته ساعت سيكرلرده پاراخودمز قوزغالوب كيتدى. آمودريا نهرى بو وقتلرده صايرده ق بولغانلقدن، پاراخود يش يشقنه قومغه تره لىگالى ايدى. بلغانك چيترلنده - يازارلق - آرتق نرسه لر كوريمه دى. قاي برلنده آز آرنه آغاچلر، قامشدر ياخود ياب يالانچا طاولر اوچراشدر. غالى... - قالار، اولار برده يوق. چاردزوى دن باشلاپ پيترو آيكساندروسكى غه چاقلى، پاراخود طوقى طورغان «دارغاناتا» اسمنده يالغز برگنه اورن بار، شول اورندن ۴ چاقرم چاماسنده شولوق اسمده بر اولده بار، ديلر. دارغاناتادن ۹۵ چاقمرلر چاماسنده اوزغاندن صوك «دللد» اسملى بر طاو بار. مونده غى خلق آراسنده سويله نگان خرافاتلرگه قاراغانده، بر وقت شول يرلرگه حضرت على كيلگان ايمشده دريانك بر ياغندن ايكنچى ياغنه دللى برله سيكروب چقغان ايمش، دلدنك سيكروب توشكان يرنده گى شول طاولرغه شوندى صوك «دللد» اسمى يريلوب قالغان ايمش. بو حقه طاغنده بيك كوب خرافاتلر بولسده مين يازمادم.

سنتابرنك اوچونچى كوتده تونله «پيترو آيكساندروسكى» شهرى توغروسينه ييتوب طوقتالدى، تونى پاراخودده اوزدروب ايرتهن قايقلرغه اوطوردق ده «ياكى اورگانچ» شهرينه كيتدك. مينم برله بر قايقده بايقاغنه روسلر، ارمنلر و سارتلر بار ايدى. كون چيلسز - آقون و بيك ياخشى بولغانغه كوره، قايقده بارو ياريسينغه كوكللى بولدى. پيترو آيكساندروسكى شهرن بر آز اوزغاج، ياكى اورگانچ قالاسينه «شاوات» ديگان بر نارماق آيريلوب كته؛ بو طارماقنى سارتلر اوزلرى قازوب ياصاغانلر ايكان. بز شول طارماق بوينچه كيتدك، شول صونك ايكي ياغنده بيك كوب ايگنلكر، قاون، قاربوز باغچلرلى بار، شوندى قاونلر آلوب آشى آشى كچكە قدر آقراغنه اورگانچكە باردق. شهرگه ييتهر آلدنده منظره لىر بيك ياخشيلانا، قوبى، ياشل آغاچلر آراسندن شاوات صوى بورغالانوب بورغالانوب آغوب ياتا... قايق اچنده گى سارتلر، چوينلرده بشروب پلاو آشيلر، ير يرلرلر. ايكنديلر وقتنده ياكى اورگانچكە كده كيلوب يتدك. قايقلر طوقنى طورغان ير آرباچيلر بله طولغان، طوزان بله قابلانغان ايدى. قايقدن توشو برله مين اوزمنى بتونله يات يرده، مك ير كچه ده سويله نگان شهرلر شيكلي بر شهرده كوردم. اورگانچكە ايك اول بيرگان تاثيرى ميكا بيك ناچار طوبولدى. مونده غى شهرلر،

اچنده معلم طورا طورغان اوى ده يوزاقلى، شوگا كوره معلمى ده كوره آمادم. مكيتنك صالنووى ياخشينغه، تهره زه لرى زور، اچى بولالغان، پارتلرى ده بار. استينالرينه، يرتقالانوب، اوزگه له نوب و اورمه چهلر مملكتينه نه يله نوب بىكان، كچكته يگنه بر خريطه و درس ترتيبلر كورسه تكان كاغدلر يابشدرلغان. بو خريطه بوينچه، بلميم ايندى، شاگردلر بيك طرشوب اوقوغانلر، بلميم، اچلرى پوشقان چاقلرده، طرناقلى برله قازوب اوز آرا لويناغانلر؟ نى بولسده، بيك ايسرگان ايدى. درس ترتيبلر قاراب چقدم، لكن بيك ناچار و بيك توبه ن طابدم. بلميم ياكشوبقنه مى ايندى قايسى صنفده آطنه غه بر وقايسينده ايكي مرتبه حسابنه كرتلگان. بالالرنك ذهنن آچارلق، كوكلرن اوسترلك. روحلارن ترگرلنك و دردلرن آرتدرلق هيچ بر نرسه كورنمى؛ كيله چك كونلر نده، ديناغه و طورمش ميدانينه چقغان چاقلر نده بر قورال بولورلق بر نى ده اوچرامى. بلميم، بو مكيتبه بالالرنى نرسه گه حاضرلرلر ايكان؛ دنيا كوتهرگه مى، ئله قبرگه كررگه مى؟ مينمچه، موندى مكيتلرنى «بالالر تورمه سى» ديوب آتاو بيك كيلشلى بولور ايدى. درس ترتيبلر كورسه تكان كاغدلرنك توبه ن ياقلرينه ئله قيتدى دعالر، عرچه جمله لر يازالغان، بلنكه شيطانلر ياقين كيلمه سون ايجوندر ايندى...

شولاي ايتوب قاراشترغالانغاندن صوك موندن ده چقوب كيتدم. اوراملرندن اوزغان چاقده، اتقايقنه، قزانلى بر ناتار سوداگرى برله اوچراشوب طاناشدم. اول ميكا بايقا نرسه لىر سويله دى. آنك سوزلرينه قاراغانده، ملا، بورونى زمانتك بورونى فكلرلى برله ن چوبالغان بورونى بر كشى، كورشينده مكتب بولا طوروب، اوزينك اوينه بالالر جيارغه و شولارنى ايسكيچه اوقوتورغه طريشا ايكان. مكيتبه ده بكرمىلا بكنه بالا بولا. آنده غى ترتيبده ييگوك قزغراق توكل ايكان... مسلمان آورووى قايدده بر!

توشدن صوك ساعت ۳ لرده بريستنگه توشوب كيتدم. بريستن شهردن ياريسينغه يراق، آط برله باررغده بايقاغنه بولا. مين بارغاندوق پاراخودده خلق ايس كيتكچ درجه ده كوب، برنجى و ايكنچى قلاصردغى اورنلرنك همسى، بر نيچه كونلر الك تيلغراملر برله آلوب قويلغان ايدى، شوگا كورد ميكا ۳ نچى قلاصده - آچق هواده باررغه توغرى كيلدى. پاراخودده «پيترو آيكساندروسكى» بايلرندن عين الدين راويلف، ياكى اورگانچ بايلرندن - بتون خيوه ده مشهور - يوسف باى سليمجانلر و باشقه بر نيچه تاتارلر بار ايدى. بو ايكي ناتار باي ياخشينغه آچق فكلرى كورنديلر. آلدن باشقه، جايدده

يا گلشيزنك قايدە ايكانن بيك آچق آكلى آوربز؛ مونه نيچك:

Итургя, чункя, язилачк, сбрсэлнуб, эли, булсыдя, муныя, еингль, булшдигм, нрся, ктардн, тзилуб, улячгини .

قاراگر ايندى، بولارنى نيچك ايتوب يازلغانچه اوقوماق كيرهكده نيچك ايتوب تاتارنى شولاي سويله شرگه اويره تمهك كيرهك؟!

بولارنى يازلغانچه سويله تدررگه طرشفانچه، بزگه بوتەن ياگى بر تل اويره تو طاعن ده جيگلمك هم ياخشيراق بولور. تاتارلر عمرده ده بولاي ايتوب، اوز سوزلرن اوزلري مصل ايتكان شيكلي، بوزوب سويله رگه رضا بولماسلر.

بو اش ممكن بولا طورغان بولسه، بزنگ تلبز كوبدن بتكان، ملتيزنك ايگ نقلى بر تره گي كوبدن ييمرلگان بولور ايندى ايندى. شوشى يازلغانچه اوقورغه كونگو سببى، بزنگ اوقور اوستنده بولغان بر قسم كشيلىر بز اوزلرينك تلرن بوزوب يوغالتوب بارالر ايندى؛ خدانگ نيندى مرحمتى آرقاسنده در، تلبزنى، اوز بزچه - خلقچه سويله شونى سويه طورغان كشيلىر بزنگ كوندن كون آرتا بارووى غنه بزنى بو قورقچلى هلاكتدن قوطقاروب كيله. مطبوعاتى كوزندن اوتكره بارغان كشى استانبول ضيالىلرينك ده شوشى يول بلەن بارغان كوره طورغاندر. ايندى بز اوز بزده، الله بويورسه، اوز ايرگيز بلەن اول صازلحقه ياكادن باتارغه تله مه بز!

ذا كرجان افندى: «يازلغانچه سويله تورگه طرشونك شيوه لرمز برله شوگه هم ده ادبى سويله شوگه اوگره نورگه فائده سى تيه ر ايندى» دى.

ئەيى، درست، اگرده بو ممكن بولا طورغان بر اش بولسه، بيك ياخشى فكر. لکن، افندم، تل - ملتنگ جاني؛ اول ملتنگ يه شه وى بلەن برگه آغوب بارا طورغان قوتلى ديكگر اول. آنى بر نيچه عاجز انسانلر طرفندن غنه ياصلغان قاعده لر، رامكار بلەن گنه قصب طوتارغه ممكن توگل.

فن، تل عالملرينك اتفاقى بوينچه قرار ايتلگان بر نهرسه بولسه، اول ده كوچ ييتكان قدر يازولرنى سويله شوگه موافق ايتهرگه طرشو، بر ملتنگ يازووى آنك نهق اوز سوزى بولوب چغووى در.

عالملر سويله شونى جبرلاوغه، يازونى نوطه غه اوخشاتالر. اگرده نوطه جبرغه قاراب ياصلغان بولسه. اول نوطه غه قاراب اويئالغان موزيقه درست، قام جرننگ اوزى بولوب چغا. شول چاقده غنه اول روحته تاثير ايتە آلا. شونك كيك سويله گانچه يازلغان يازولرده، كشينگ فكرن آچغراق ترجمه ايتە آلالر.

مونده غى كشيلىر حقنده ده طاغن يازغالارمن. اوزمنگ روسيه ده قالغان بيك كوب بلش - طانشلرم ايچون مينم حاضرگى آدرسم: **Новый-Ургенч. (Хивинс. влад.) К-ра брат. Черниковыхъ. для пер. Абдулль Мустагаеву.** ع. بيگى. ياگى اورگانچ.

املا حقنده

(عينا)

«شورا» نك ۲. نچى عددنده ذا كرجان آخائف افنديك «معلم» زورنالنده غى يازولرنك املاسن تنقيد مناسبتيله يازغان مقاله سنده فنگه. حقيقتكه خلاف بعض بر فكرلر بار ايندى. شولارنى، اوقوچيلر ياكلش آكلاب، خطالانوب قالماسونلر اوچون، املا حقنده اوزمنك طوغرى ديب بلگان فكرمنى مونده يازوب ئوتهرگه مجبوريت حس ايتدم.

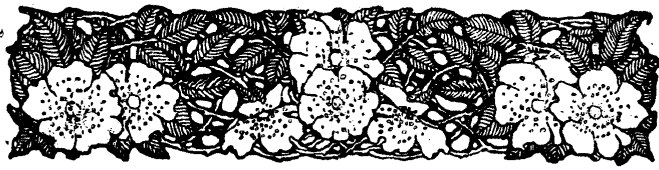
ذا كرجان افنديك: «سويله گانچه يازلسون» دعواسن قويوب، «يازلغانچه سويله شلسون» ياكه سويله تورگه طرشلسون قاعده سن ترگررگه كيرهك ايندى» ديگان سوزى بتونله ي فنگه خلاف بر فكر.

بو كونگى كونده «سويله گانچه يازونى عملياتكه قويو، نى قدر آور بولسه، كچككنه بر مدرسه شاگردلرن بولسه ده «يازلغانچه سويله شرگه» اويره تو آندن يوز مرتبه قيينراق، حتى بتونله ي محال بولغان بر اشدر.

يازلغانچه سويله شرگه تيش بولغانده. ذا كرجان افنديك اوزى يازغان «ايتورگه» (ئەيتەرگه)، چونكه، يازيلاجق، صبرسزلنوب، بولسه ده (بولسادا)، مونه، يينگل. بولشديغم (بولاشقانم)، نرسه، قطاردن تزيلوب، اولديغندن، اوله چيغنى (بولاجاغن)، توشره مز (توشوره بز)... كيك تاتارچه سوزلرنى نيچك ايتوب ئەيتەرگه كيردك بولا ايندى؟

بولارنى ييت بزنگ اوقوغان بر بولك كشيلىر بزگنه، عريجه املاسىز، حرکه سز سوزلرنى اوقورغه عادته نگانگه كوره گنه، درست ئەيتە آلالر. آلارنى يازلغانچه ايتوب بر تاتاردنده اوقوتا آلماسك. اگرده بز بو سوزلرنى روس حرفلرى بلەن يازوب قاراساق

اقتصادی که بر مقاله سی بار آید. لیکن مقاله، کاغذنگ ایکی یوزینه یازغان سبندن حرف جیارغه اوکغایسز بولدی.

قازاق تورکلرنده اویله نو

بو سوکئی یلدرده قازاق تورکلرنک فصلغانغی هر کنگه معلوم. بورونغی کیگ قازاق دالاسی (صحراسی) خاخول ایله طولوب بارادر. یرلر تارایدی. شول سببلی قازاقتک مالی ده آزایدی. بورونغی مگ جلیسی بار آدملر، حاضر بر. ایکی یوز جلیغی قالدیلر. بورون صابا صابا قمز شاپروب اوطورغان قازاق کیمپرلی (قارچقلمی) حاضر کچکنه گنه میسرده قمز شاپرلر. آنکده یارومی صیر یا که کجه و یا که قوی سوتی بولا. مونه شونک ایله برابر بولارنگ بوروندن کیلگان عادت و رسماری (بالاسینه کچکنه دن اوک قدا توشوب قویولری) زماننگ اقتضاسینه موافق بولمی، سؤ استعمال قبله باشلادی.

بورون زمانده قازاقلر کچکنه دن اوک قدا توشکانده مالنی توله گانلر. یر کیگ، صومول بولغان. شونک ایچون آلاغه قرق یدی قارانی (قارا دیب قازاقدی نری مالنی آیتله. آت، صیر کبک) توله و آور بولماغان. مونه آلارنک اوشبو رسماری حاضرگی زمان اقتضاسینه توغری کیلمی باشلادی. بورون بیک ینگلک ایله قالون (مهر) توله گان قازاق اکم حاضر تیزگنه یره آلمی طورر. نیچون؟ مال یوق، پول تابارغه هنر یوق. اگر بر قازاق یگتی اویله غک بولسه، نیچه یل خاخولده مالای بولوب طورر. آنده قانچه آلا دیسزمی؟ کوب بولسه یلینه اوتوز صوم. مونه شولای ایتوب قاین آتاسینه آقرن آقرن تولی.

حاضر قازاق تورکلرنده اخلاق بیک بوزولغان. تورکلک طبیعتده بولغان وعده نی ایفا قیلوچیلرنی بیک آزند تابارسک. مونه بیغوش کیو بالا: «توله بدم ایندی قرنی آم» دیگنده گنه قاین آتاسی طاغن فلانچه آچق، فلانچه قدر قارا صلا والا قز یوق، دی. آمال قانچه؟ خاتون کیردک. یا مالای بولا یا قرضه گره. مونه شولای ایتوب قرق یدی قارا. ایلی آتشمس قارالغی باروب یته. ایندی آمال قیلوب توله ب آدیو، اش بتدی. آمان غنه بو آسون، اوزی اولسه ده خاتون بوغالی، بلکه آنک توغلرینه قالا. خاتونک اختیارنده هیچ نرسه بولمی. «بز فلانچه قدر قارا

قاراگز، افندم، یازو- تل اوچون چغارلغان؛ یازو- سویله شو ممکن بولماغان بر اورنده. آنک اورته غنه یورتله طورغان بر هنر. اول شوشی وظیفه سن توگول- درست اوتهرلک بولسه غنه یاری. نیندی گنه بر ملتک یازووی سویله شوونچه بولسه، اول یازو مکمل سانالا. سوزگه موافق بولماغان یازولر اشله غه گان، توزه تلمه گان بولا.

بو- فننگ ایگ نقلی، طبیعی هم فائده لی بر قاعده سی. تیک عالمی «سویله گنچه یازارغه تیش» دیگان بو قاعده نی، یا کلدردماسلق، صا تا شدردماسلق، بیک قطعی اصولر بله گنه اختصار ایتهرگه، جیکلک اوچون بعض بر حرفلرنی اورنی بله ن بیک строгий قاعده لر آستنده غنه یازمی قالدروب یورتگره یول تابارغه طرشالر.

مونه شولای بولماچ بزگه، «یازارغی سویله شرگه» توگل، ایگ تیک صاف اوز تابزگه، اوز تاوش لر بزغه قاراب توزولگان بر املا یصاب، برمزده قالمیچه اتفاق بله ن شونک بو نیچه یازارغه غنه طرشغه کیره ک بولا.

معلوم که، بالالر اوچون یازولرنک سویله شکانچه بولوی بیک فائده لی بر نرسه. بو آلاغه درست اوقو، درست یازو اوچون بیک زور جیکلک یرده؛ املا اویره توچینک ده باشن نه یله ندرمی.

مونی، ۹-۱۰ یل معلمک ایتوب املا اویره ته - اویره ته باشی نه یله نوب بتکان بر کشی بولسه، ذا کر جان آخائف اقدی اوزی اوک کوبدن آلا رغه تیش آیدی.

«رهبر املا»، «یازو قاعده لری» کبک نرسه لر آلا ر تابزنگ اساسنه، فانیتیکه قاعده سنه موافق ایتوب ترتیب ایتلگان املا کتابلری توگل. سوکغه تابا چن اصلاح نیچک بولا ایکان آلاغان ککشیلر شونک اوچون آلا ر بله ن قناعته نه آلامدیلر.

(مین، تلبنزنگ فانیتیکه سن یارطی یورطی غنه آلاغان، حسن علی، عبدالرحمن سعدی افندیلرنی نه یتیمیم. بلکه تلبنزنگ چن - چن روحن آلاغان ککشیلرنی گنه سویلمیم).

تکرار نه یتیم، تیک بز فانیتیکه، فن قاعده لرینه، تابزنگ روحینه موافق ایتوب بر عمومی املا وضع ایتیک ده، ایگ زور یازوچیلر بزده خورصنمیچه شول املا بله ن یازارغه اوزلرن مجبور دیب بلسنلر، شوچلقدی بز یازووزنگ نیچک تورده لگان اوز بزده سیزمی قالدروبز. عبادالله آباروف. «طرویسکی».

شور: بو حقدی «بیتراول» شهرندن یبارلگان ابوهمیره

«لوندن» شهرنده جمعه نمازی

(استانبولده چیقا طورغان «اقدام» غزته سندن)

لورد عبدالله هادله‌ی نك اسلام دینی ایله مشرف بولووی موندغه مسلمانیق دیناسینه یاکی بر نور آرتدردی. لورد هادله‌ی، یکشنبه کون کتو کتو بولوب خرسیانلر کلیسه لرگه کیتدیکلری حالده مسلمانیق حیولوب جمعه اوقورلوق ده اورنلری بولماوینی دین گه قارشى حرمتسزلك حساب ایتوب، مسجد سالونغانغه قدر، غاز اوقوب طورر ایچون بر اورن بوردی. خرسیانلر رازدیستوا براملری ایله شادلانوب کلیسه لرگه یورگان وقتلرنده «لینزدی» نك زالی ده، جمعه اوقور ایچون حیولغان مسلمانیق ایله طولغان ایدی. «لوندن» نك اوزنده طوروچی و چیتدن مختلف مملکتلردن کیلگان مسافرلر، زالغه کروب بر یری ایله سالامله شالر. کورشلر ایدی. لورد هادله‌ی ده دورت بالاسی ایله برگه کیلدیلر.

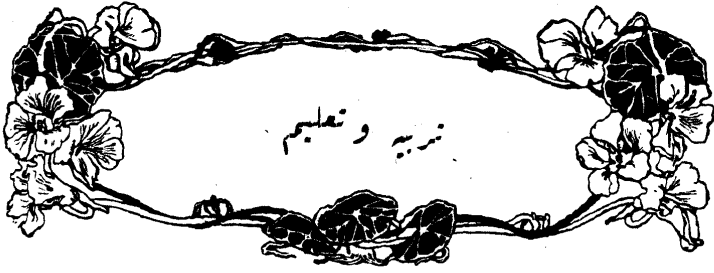
آوروپا وتورکیا غزته لر نده مسلمانیق حقتده مقاله لر یازوومنی بلوچی مصرلی یاشلر مینم یاغه کیلوب محبت ایله کورشیدیلر. لوندن، ادینبورغ دارالفنونلرنده اوقوچی بو یاشلرده اسلام محبتی یوزلرنده کورلوب طورادر ایدی. مونلردن صوگ «هندیا مسلم لیغ» جمعیتینگ رئیسى بولغان ذات ده یاغزغه کیلدى. یاتده اوقسمنورد دارالفنوننده اوقوچی یکرمی دورت یاشنده گی اوغلی ایله بر قزی بار ایدی. مونلر ایله بزنی کورشدردی. انگلتره نك سیاسی آدملرندن بولغان بو ذات بزگه خطاب قیلوب: «مسلمانلرنک شوشندی بر مرکزگه حیولوب جناب الله غه بنده چیلک ایتولری هم ده اوزلرننگ بر برلرنی تانولری لازم اش ایدی، شونگ ایچون بو یرگه قزمنی ده، اوغلمنی ده آلوب کیلدم، اسلام یاشلری آوروپانگ فنونینه، علوم هم مدنیته نی قدر نفوذ ایته آلسه لرده اوز آرانرنده بولغان معنوی قوتنی، خالص بولغان رابطه ومناسبتلرنی اونوتولری اصلا درست بولماز، خلق ایله تانوشا بلمگان آدملر نوع بشردن سانالماز، سزنگ اوز مملکتلرگرنک یاشلری موندی مسئله لرده نیندی فکرلرده بولووی بزگه معلوم توگل، پاریزده اوقوچی یاشلر هنته ده بر کون جمعه غازینه حیولوشوب الله تعالی گه عبادت قیلسه لر و دینده شلری ایله آرالاشوب، تانوشوب اوز آرانرنده

ترلهب آغانمز» دیلر. باغوش خاتون، قایوسی قوچاقلاسه شونک خاتونی بولاده قالا. قازاقلرده بو رسم شول قدر مقتی که، آناسی اولگاج اوگی آناسینی آورغه یورگان قازاق یگتینی کورگانم بار (*). قالاچه سین چیچه گنی (آنانکی) آلاسگ. شریعتده یوق. دیسهك: اکم قارا توله گان، اول قارا بیکارگه کویه می، بزم قازاقلک زاکتی شول، نی. مونه بو صوگنی یلرنی اوشبو رسملری بویونچه اویله نو شول قدر قین بولوب کیتدی که، حتی دین تاشلاب بولسه ده ارزان خاتون آورغه طرشالر. یدی صو ولایتی آلماتا توگاره گنده «ایشک» نام استانیته ده بر یل اچنده اون یش- اون آلتی جان دین تاشلادیلر. خاخولده مالای بولوب یوروب یوروب ده خاتون آلا آماغان قازاق یگتلی ایندی بر آمال تابیدیلر: برهونک خاتونن آزدراو ووزلرینه ایازتوب آلارده کیلوب چوقونالر. آندن صوگ قازاقلر کیلوب خاتونتی دعوالی آلمیلر. اورص بولغان ایندی، کوکلینه شیطان کرگج آمال قانچه؛ دیلر. اصلده آناو یگتنک کوکلینه برده شیطان کرمگان. فقط اویله نه سی گنه کیلگان. اویله نیم دیسه قرق ایله گی چه خاخولده مالای بولمق لازم. اول ایکی اورتاده عمرنک ایگ قرق وقتلری اوتوب کیته. شونک ایچون برهونک خاتونن آلوب بولسه ده چوقونورغه مجبور بولا. «ئهی قازاق، سین بو فائده سز رسمگنی قوی، آزغنه آلد، قزگنی بیر، شریعتده شولای» دیسهك: بزم قازاق رسمنده قز ارزان ایماز، یش آلتی یوز صوم ده آماغاچ، قداى آنی چداغانغه چغارغان، چداماساگ آما! دی ده قویا. صوگ آخری نتیجه مناو بولا دیسهك: ا ایندی آنک کوکلینه شیطان کرگج دی؛ اویلامی که، بورونقی یری یوق، بورونقی صووی یوق، بورونقی مالی یوق، شولارنک باری برگه حیولوب قسقانی. مونه بو ضرری رسملری دوام ایتسکان تقدیرده قازاق تورکلرنده کوکلنز واقعه لر کویابور. البته بونک بر چاره سینه کرشمک همه تورک ضیالیلرینه بر فرضدر. صابر جان القورماشى. (آلماتا).

عبرتلی سوزلر.

آدم اوغلینگ باشینه بر بلا کیلسه، موندن مقدم نیچهلردن سلامت قالغانلغینی کوکلینه کیتورسون!
هر نرسه گه عجب قیلو، نادانلق علامتیدر.

(* اوا شهرنده طورغان وقتمزده: «بزم بارمقچی و بزم آلتیچی بولا لکن ملالر نکاح اوقومیلر» دپ ملالر اوستندن شکایت قیلور و اوز قوللرینه رخصت کاغدی آور ایچون. اوگی آناسی ایله یشکله شوب، قازان غویرناسندن کیلگان بر تاتار یگتینی اوزمز کوردک. ر. ف.

روح تربيه سى

بالا لرنك سيزولرنه كى خصوصيتلر

بالارده سيزولر، زور كشيلىرده كى سيزولرگه قاراغانده، ساده راق بولالار. زورلرده غى سيزولرگه، آلارده بولغان تجربه لر، هم معلوماتلر قوشولالار. زور كشى بر نرسه نى سيزگانده: اول سيزونك خارجى سبيلن اوپلى هم آكاسب بولغان خارجى نرسه لرنى، خارجى حالتنى تصور ايتيه: آلارنى اويلا ب كوز آلدينه كيتيه. مثالا: بزنگ (زورلرننگ) تمز پشه باشلاسه، اول پشوگه سبب بولغان، اسسيلك حقتده اوپلیمز؛ هم تمزنى قار، ياكه بوزغه تيگزگانده، صووقلقتى سيزه مز؛ شول صووقلقتى سيزگان چاقده اوق، قار هم بوزنى كوز آلدیمزغه كيتيه مز. ديمك، زورلر سيزو بله ن تأثيرنى (سيزونك سببن) برگه طوطاشدروب آكلى آلار.

سيزو بله ن تأثيرنى بر يولى آكلاوغه اثرله نو (восприятие) ديلر. (بوغارغى مئالده قار هم بوز-تأثير؛ شولردن روجمزه حاصل بولغان حال - سميزو). سيزونك سبيلن بلوگه (اثرله نوگه)، اوزمزه بولغان تجربه لر، شولردن هم چيتمن حاصل بولغان معلوماتلر بيك كوب ياردم ايتيه لر. ديمك، شول تجربه لر، شول معلوماتلر، سيزودن حاصل بولا تورغان، روحى حالتى (اثرله نونى) تمايللر، آنده غى بشمه گان يرلرنى يتشدره لر طولقلاشدره لر.

اثرله نونى تجربه لر، معلوماتلر بله ن تمايلاشدروغه بلوب اثرله نو (apperception) ديلر. مثالا: بز شيكه رنى كورو بله ن، آنده غى هر خصوصيتلرنى، ييلگيارنى بله مز؛ آنك باشقه آق نرسه لردن (آقبوردن) آيرم ايكانن، آنده غى (شيكه رده كى) ته ننى، اوزينه گنه مخصوص بولغان قابيلقتى اولده كى تجربه لر ياردمى بله ن بله مز.

بالانك سيزوونده موندى حاللر (اثرله نو هم بلوب اثرله نولر) اولده بولمیلر. خارجده غى نرسه لرنك تأثيرى بله ن حاصل بولغان سيزولردن، بالاده بيك ساده غه روحى حال پيدا بولا. بالا سيزونك سبيلن اوپلى آلنى، بالا سيزو بله ن اثرله نولرنى

منابيت ياصاسه لر ضرر بولماز ايدى، موندى نرسه لرنك اسلام ايچون بيك فائده لى بولاچنى معلومدر» ديدى.

موندن صوگ لورد هادله ي اياه كورشدك. لورد اوزينك رسمينى نشر ايتوچى توركيا غزه لردن هم ده اسلام غه كرووينى تبريك ايتوب خطلر ييازوچى مسلمانلردن بيك نمون بولغاناغينى بيان قيلدى هم ده: «اگرده مسلمانلر اذعان و اصول ايله حر كت ايتيه آلسه لر اسلام دينى بتون آورويا دينى بولور، مونك ايچون ميسونيرلك گه حاجت يوق، تعليم هم ده دين حقتده قونفرانس لر ياصارغه محتاجلق زور» ديدى. آورويا ده بولغان جهالت و تعصبلرنى برر برر صاناديغندن صوگ: «اي دين قارنده شلرى! غفلت يوقوسندن بر ساعت ايلك اويانكز... حى على الفلاح!...» ديدى. جماعتك كويسى حقوق، طب، سياست كيبى تورلى فاقولتيتلرده اوقوچى دارالفنون شاگردلردن عبارت بولوب هر برينك پاك وجدانلى، اساسلى علملى، خالص عقيدده لى آدم لر ايكانلگى يوزلرينه چيققان ايدى. چيتمن تاماشا قلوب طور وچيلرنك شوشى جماعت حقتده «فيض و حقيقى انشراح اهللرى!» ديه چكارنده شبهه يوق ايدى.

ساعت برنجى يارتى بولغانده اذان محمدى اوقولدى و بتون موحدلر قبله غه توجه ايتديلر. جمعه نمازنده «اسلام مجموعه سى» نك محبرى بولغان فاضل محترم خواجه كمال الدين ائندى امام بولدى و بليغ صورتده انگليزچه خطبه اوقودى. خطبه نك مضمونى بزنگ اوشبو كوونكى مسئله لر مز حقتده ايدى. خطبه دن اثر آماوچى بولماغاندر.

جمعه نمازى تمام بولناچ لورد هادله ي منبرگه منوب: «ياربى! مسلمانلرنك كوزلرئنى آچ، حضرت محمد دينى محترم قيل، پيغمبر يوليه ايه رر ايچون بزركه ياردم و اوزك امر ايتكان احسان و عدالتنى يرينه يتشدرر ايچون بزركه فرصت بير، ياربى فضيلت و ياخشى خلقلر ايله صفتلانغان مسلمانلرنى خورلق غه توشر مه!» ديب الله تعالى گه مناجات ايتدى.

بو مناجاتلر لوردنك آغزندن توكل، بله ك طوغرىدن طوغرى كوكلدن چيقادر ايدى.

موندن صوگ توركيا سفارتخانه سينك امامى منبرگه منوب عربجه اوله رق خليفه حقتده دعا قيلدى و دعا تمام بولوروى ايله بتون جماعت «آمين!» ديب عبادت رسمينى تمام ايتديلر.

«لوندن» شهرنده جامع بنا قيتنور ايچون چولغان آخه ۵۰۰۰ ليرادر. جامع، مبعوثان مجلسى يانده «وسمنستر آيه كليه سى» قارشوسينه بيك ياخشى روشده صالناچقدر.

محمد سعدى، لوندن، ۲۶ نچى ديكابر ۱۹۱۳ سنه.

سيزولرني اورناشدررغه اویره نه. صوگندن اول کورميچه فقط تيو بله ن گنده هر توري نرسلرني تاني باشي .

سيزوده گي کوله م (содержаніе)، کوچ (сила) هم کوي (тонъ). سيزو وقتنده غي روجي حالرمزگه اعتبار ايتسهك، سيزوده اوچ توري خصوصيت كورده مز: ۱) سيزونگ کوله مي، ۲) سيزونگ کوچي، ۳) سيزونگ کويي .

بز توسني ايسدن، قزلي صايريدن آيرا آلامز. هر توري سيزولرني ياکه بر توري سيزوده گي (مثلا کوروده گي) توري روشلرني (آقلقني، قاره لقني) بر برندن آيرا آلوغه سميزونگ کوله مي ديوله .

بولمه ده يانوب اوطورغان بر لامپا يائينه تاغي ۲-۳ لامپا کيتروب قويساق، بز يراغراق هم بيك واق نرسلرني ده كوره (سيزه) باشليمز. ديمك: خارجي تاثير آرتسه بزده گي سيزو قوتي ده آرتا. منه شول سيزونگ آرتووينه هم کيمووينه سميزونگ کوچي ديوله .

لامپا اوطينه قاره ساق، بزنگ کوزلرمز راحتسزله نه باشي (کوزم چاغلا، ديلر)؛ کوزلر آورتقان كبك طويولالر. شوندن صوگ لامپانگ عادت گنه ياقئيسينه قاراساق، کوزلر راحتله نوب کيته لر.

سيزو وقتنده روحده راحتلك ياکه راحتسزلك حاصل بولووينه سميزونگ کويي (тонъ ащущ.) ديلر .

سيزونگ کويي بالارده بيگرهك ده کوچلي بولا. بالانگ نيژولري بيك تيز تاثرلنوجان بولالر. هر توري خارجي تاثيرلر بالاغه بيلگيلي معين بر کويي بيزه لر. آني راحتله ندره ياکه راحتسزله ندره لر؛ چونکه، بالاغه همه نرسه ده ياکه آئي، همه نرسه آني قرقدره، همه نرسه آني مشغول ايته. بيك عادي گنه نرسلر: آط، کوچوک، ماچي هم معني سزگنه اوينچقلر آني شاق قاطره لر. بالانگ روحنده کويي گه ميل بيك کوچلي؛ شونگ سبيل آنک روحنده غي بوتهن استعدادلر بيك آز ظهور ايته لر. شونگ اوچون ده بر نرسه ني کورگانده. بالا اول نرسه ده گي خصوصيتلرني اعتبارسز اونکاره. بالا کورگان نرسه سنده گي خصوصيتلرنگ قايسي اهميتلي وقايسي اهميتسز ايکانن بلمي. مثلا: بالاغه بر کاروبکه کورساتساگ، اول آنک توسينه، فورماسينه، زورلغينه اعتبار ايته بلمي؛ اگر آنک کوزي الك شول کاروبکه نگ بر مويشينه توشه ايکان، اول شول مويشينه گنه قاري، شول مويش حقدغه اويلي، نه، سينگ کورسه تکان کاروبکه کيرهك دنيا زورلغنده بولسون، کيرهك انه کوزي چاقلي بولسون، بالانگ

بر برندن آيره آلي. چونکه، خارجي عالمده گي نرسلرندن بالانگ هيچ بر خبري يوق، اول خارجي عالمنگ هم آنده غي نرسلرنگ بارلقلرند بلمي نه لي. بالا اوزنده گي سيزولرنگ بر خارجي تاثير بله ن بولوون بله باشلاغاچده، اول سيزولرنگ حقيقي سبيلن توشنه آلي آبدري؛ اول سبيلر آگا هامانده بر طومان اچنده كبك طويولالر. مثلا: ات اورولرن. قوش طاوشلرن بالا ايشوته (سيزه)، لکن سيزو بله ن بر گه شول طاوشقه سبب بولغان حيوانلرني (آت. قوشلرني) بالا تصور ايته آلي. سيزونگ سبيلن بلولر بالاده بيك آفرغنه ترق ايته لر. بالا هر بر نرسه ني، حالتي اوزي سيزه - سيزه گنه معلومانن کوبه يته، شولاي ايته - ايته اوزنده بولغان سيزونگ سبيلرينه توشنه باشي .

زور کشيلر اوزلرنده گي هر توري سيزولرني معين بر اورنغه اورناشدره بله لر (کوروني - کوزگه، ايشتوني - قولاقه اورناشدره كيلر). گرچه سيزولر نيرو مکرلرنده (باشده غي. آرقاده غي ميلرده) گنه بولسه لرده، بز آلارني تمزنگ معين اورنلرينه مخصوص ديب بله مز. تمزگه خارجده بر تاثير بولسه، شول تاثيردن حاصل بولغان سيزوني آياقه، قولغه، کوزگه، قولاقه و باشقه شونگ کبي تمزده گي بر اورنغه (اعضاغه) اورناشدرامز، بيلگيليمز.

سيزوني ته نده گي بر اورنغه بيلگيله وگه اورناشدره (Локализация) ديلر. اياغم اوشي، قولم صقري، باشم آورتا، کوزم صزلي ديکانده اوشو، صقراو، آورتو، صزلولرني آياقه، قولغه، باشغه، کوزگه بيلگيله ولر کبي. شول يوغارغي جمله لرده گي سيزولرني (اوشبو، صقراو... لرني) اورناشدره بلو، همسه سي ده نجر به لرنگ تيجه سي در.

بالارده بولغان سيزونگ بر خصوصيتي ده، آلا سيزوني اورناشدره بلماودر. مثلا: قولي پشکانده بالا يلي، لکن تينگ قاي يري آورتقان اوزي بلمي. آنک روجي عمومي غنه بر آورتو سيزه، اما آيروب (قاي يري آورتوون) سيزه آلي. بر نيچه نابقر تجربه ايتکاچکنه بالا تينگ قاي يرينه خارجدن تاثير بولغانن بله باشي .

سيزولرنگ ايگ اهميتلي بولغانلري کورو هم لبس (تهن بله ن تيمو) سيزولر بدر. تيمو ياردمي بله ن تمزنگ هر يري فائده لانا. مثلا، بالا قولينه تيگان نرسه ني تيمو ياردمي بله ن سيزه، شول اوق وقت، اول نرسه نك قولينه نيچك تيگانن ده كوره. تيمو هم کورو ايکسي بر وقت بولغانلردن، بالا تيمونگ سبي، ني ايکانن هم تيمودن حاصل بولغان، سميزونگ قاي اورنغه خصوص بولوون کوروب بله. شولاي ايتوب، بالا اوزنده گي

بو مکتبلرده صنف فلان، دیگان گه بلر یوق. باشلاب کیلگان بالار بلهن بوگا قدر ۷-۹ یل اوقوغا لری ده بر گه آرا لاش اوطورالر. ایندی شونلقدن اوقو - اوقوتو ترتیلرن یل حسابی بلهن یازارغه طوغری کیله :

برنجی یلده : سورة فاتحه و معوذتین دن باشلاب «الم نشرح» غه چه حفظ قیلدرلا .

۲ نجی یلده : «الم نشرح» غه یتکانلک حرمتنه «نشرح» اسمنده بر طوی یاصالا . طوینک ترتیبی سویله : بالانگ ایکی قولن بر گه کیتروب قلم صالا تورغان صاوتقه به ییلدر . صوکره زورراق شاگردلر آنی اورامغه آوب جنوب، اورام بوینچه ققروب یتلر نهیته نهیته یاقفلریتک اوینه آوب بارالر . یاقفلری نه لیگی «قلمدان» اجینه بر ایکی تنکه آچه صالوب بیاره لر . صوکره اوزینک اوینه ایلتلر . آنده ایندی زور ضیافت بیرله . شول چاقده تکی بالا تارماغه جینالغان آچه لرنی داملا سینه بیره . بالانگ آتاسی ده ۱۵ - ۲۰ صوم بیروب داملا بلهن شاگردلرنی هم «نشرح» دن چقغان بالانی مکتب که اوزاتالر . مونه شول کوندن اعتبارا ایندی اول سبق باشلی . اول حروف عربیه نگ اسملرن اوگرده نه . صوکره هفتیک اوقی باشلی .

۳ نجی یلده قرآن گه توشرله . قرآن باشلاغانده شوندی بر ضیافت بیرله . بو ضیافتده داملاغه بر طون، بر چالما هم ۳ صوم آچه انعام قیانه .

دورتنجی ، بیسنجی یلدرده اوزینک ترتیبی بلهن : چهار کتاب، خواجه حافظ اوقوتلا . خواجه حافظنی تمام ایتکاندن صوگ بالانگ قولینه قام بیرله ، حسن خط اویره تله باشلی . حسن خط اوچون «ابجد» یازدرلا . قلم طوتوب یازارغه باشلاغانده ضیافت قیوب داملاغه ۳-۴ صوم آچه بیرلر .

آلتنجی ، یدنجی یلدرده میرزایدل ، فضولی . ۸-۹ نجی یلدرده نوایی ، مسلک المتقین اوقوتوب مکتب تمام بولا .

معلمنگ معاشلق وظیفه سی : وقتلی مکتب بولسه یلینه ۴۰-۵۰ صوم وقف آچه سندن بیرله . اوقوچی بالار هر آتا کیچ « پنجشنبه نانی » دیوب بره ر نان (بر نان یارتی قداق جاماسی بولا) آوب کیله لر . بر سورده دن ایکنجی گه ، بر کتابدن ایکنجی کتاب غه کوچکان صاین بر تاباق آش - کولچه - هم بر ایکی تنکه (۱۵ تین) آچه بیرله . بعض معلملر مؤذنلک وظیفه سن ده اوز اوستلرینه آلار . دیک معاشقلری ده اشلی - خدمتلی کبی آز بولا .

بالارغه تن جزالری : اوقوما ییچه قاراب اوتورغان اوچون

آنده یوموشی یوق ؛ اول باباغی یومش حفته غه اوپلی ؛ چونکه آنک روحی طبیعتی شو لای بولورغه مجبور ایته . بالانگ روحن تربیه ایتدیر گه کرشکان کشی آنک روحنده غی شوندی خصوصیتلرنی اعتبارغه آورغه کیره ک . یاش بالانگ اوزی یاش بولغان کبک ، آنک روحی ده یاش . آنک روحی نه لی آرتق نرسه لرنی صیدرمی . بوندی یاش چاغنده «سین مونی بل ، تگینی سویله» دیب بالانی یونجو تو کیره کمی ، آنک روحن نه لله نیندی معلوماتلر بلهن طوطوررغه طرشولر بیک زور خطالقی ؛ بالا اوسنکره گاج ، آنده غی سیزولر تکرار ایتلوب ، بر آز تجربه لر حاصل بولغاچ ، بالاده غی تیز اثرلر نوجیلکر هم سیزو کویلری آزلاب کیمی باشیلر . آلا اورینه بالاده باشقه استعدادلر ظهور ایتلر . هم بالا دنیغه عمومیراق هم تیره نرملک قارارغه استعداد کسب ایته باشلی . مرد عالم . «اوقا» .

تورکستان مکتب مدرسه لرنده درس پروغرامی

۵-۶ دانه اصول صوتیه مکتبلرینی استیضا قیلغانده . تورکستانک همه مکتب و مدرسه لرنده درس پروغرامی بر تورلی یعنی عمومیدر . لکن بوندرده اوقو و تحصیل وقتی اولجاوسز ، کوب اولدیغی حالده اوقولا تورغان نرسه لر بیک آز ، فقط اوج تورلی (فارسی ، تورکی ، عربی) سواددن عبارتدر . باشقه علملر اوقولمی . اصولسز تعلیم ایتلگانا لکدن بو اوج تورلی سواد هم یومشاق بولا ؛ املا ، انشا ، صرف ، نحو و قواعد ادبیه گه اهمیت بیرلمی . شونلقدن درست یازوب درست اوقورغه ده کوچلری یتیمی . تطبیق ، تمرین ، امتحان و مکالمه اولمادیغندن اوقوغان نرسه لره عملیت که قویلا آلمی . مکتبلرنک بنالری بیک یحراق هم اوقوچی بالالرنک صانلرینه نسبتا کچکنه بولار . بیوکلیگی ۲ آرشین ، ایده نینگ سطحی ۲۰ مربع آرشینلی بر مکتبده ۳۲ بالا اوقوغانن اولجاب هم صاناب بلدم . کوبسنجه بر گنه تیره زه لی ، بیر ایده نلی ، دیواری باچقندن صالغان بولا . بالالرنک آباق کیملری ده شونده مکتب اچده کتابلری بلهن بر قنارده طور . هوا آشدرلمی - تنفس یوق . ایده نگه ده صالام توشه لگان بولغانلقدن مکتب اچی بیک یه مسز هم توزانلی بولا . بو مکتبلر هر جهندن صارق آزارلرینه اوخسیلر . شاگرد بالار - صارق ، معلملری بوری کبی تشن قایراب ، بر قولینه اوزون تایاق ، بر قولینه قامچی توتوب تکی بیچاره لرنک قوتن آلوب اورتا بر یرده صالام اوستینه کچکنه بر یورغان صالوب شونگ اوستینه منوب اوطورغان بولا .

کیلورینه ده ییک زور سبب بولا. حالبوکه جلدلرچه کتابلر یازوب آگلانا آلمانان واقعه و حادثه لرنی، بر- ایکی بیتلک رسم ایله، بولغان چاغنده غی کبک ایتوب، ییک آحق آگلتمق ممکن هم شولای اوق. جلدلرچه کتابلر اوقوب آلا آلمانان تاثیر و تویغیلرنی بر- ایکی توری رسم آرقاسنده ینگلک اوزرنده حاصل ایتوب بولا. رسملر قاراوغه و مطالعه ایتوگه یاشدن اویره نه کیلمه گانده، سوکندن آگا توشنو آورغه کیله. شول سببیل رسملر تیوشلی خدمتلرن ایته آلمیچه قالالار.

حاضرگی کونده، کوبلرمنزک نیندیگنه آحق بر رسم کورگانده ده هیچ بر نرسه آگلی آلمیچه و بر توری معناده توشمیچه آبدراب طور ووز، برده شکسز، یاش چاغیزدن رسم مطالعه ایثارگه اویره نمگانلگمنزک بلاسیدر.

ینه، عموماً بتون درس لکلر، خصوصاً قرائت کتابلری مطلقاً ئری حرف ایله و نفیس صورتده باصلورغه تیوش. نفیس و ئری حرف بلهن باصلغان کتاب ایله، یه مسز هم واق حرف بلهن طبع ایتلگان کتابلر، بالارغه (بلکه الوغ کشیلرگه ده) بتونله ی باشقه باشقه تاثیر بیرلر. نفیس صورتده باصلغان کتاب، بالارنی، اوزن اوقوغه نیقدر قز قدرسه، ناچار و کیلشسز باصلغانلری ده شول قدر اوزندن بالارنی بیزدروگه سبب بولا.

بز معلملر، بالارنی هر توغریده، ممکن قدر، نفاستکه اویره ترگه تیوشلیمز. قوللرنده غی اوقوب یورگن کتابلرنیگ ایسه بوگا ییک زور تاثیر بار. قوللرنده غی و دائما کوز آلدلرنده یوری تورغان کتابنک نفیس بولماوی، آلارنی همان عملی روشده نفاستسزلیگه اوندوب طور اچق و شوگا آحق اورنهک بولاچقدر. بالار ایسه، سوزدن ییگردهک اشکه اییه روچان بولالار.

قرائت کتابلری یازورده موفقیت: - بو حقدده موفقیت قازانو اوچون اوشبو شرطلر تابلورغه تیوش:

۱ - تل و ادبیات، علم اخلاق، تاریخ، جغرافیا، علم اشیا، کیمیا و حکمت طبیعیه کبی فنلردن کیره گنچه خبردار بولو.

۲ - تعلیم یولنده کوب تجربه لر کورگان و بالارنک روحی حاللرینه تمام توشونه آلورلق درجه گه ایرشکان بولو.

اوزنده شول ایکی شرط تابلمیچه طوروب، قرائت یازوجی نك، اشنده موفقیت کوتووی، تیک قوری خیالدهغه عبارت بولوب قالاچقدر.

قرائت درسره معلملرنک برنجی وظیفلری: -

قرائت درس لرن اوستلرینه آوجی معلملرنک ایك برنجی، ایك اهمیتلی و شونک بلهن برگه ایك آور بولغان وظیفه لری درس

تایاق بلهن تورتله، قامچی بلهن صوغلا. شایارسه یا که مکتبدن قامچه، ایکی بالظرندن قایش بلهن بهیلهب یوغاری کوتارتوب قامچی بلهن تابانن صوقدرلا. کوبردک اوینان بالارنک تابانن یاروب طوز سیبله. یاوروپا مکتبلرنده گی تن تریه سی، غیمناستیکه اورینه، تورکستان مکتبلرنده تایاق، قامچی، بز، طوز کبی آچی نرسلر قوللانلا!...

مکتب بتروب چقغاندن صوگ قایسیلری قاری خانه لرغه کروب قرآن حفظ قیلالار. قایسیلری مدرسه لرگه کروب درس اوقیلر. قایسیلری دنیا اشینه کرشوب کیتلر. دنیا اشنده گیلری بای بالاسی بولسلر سودا قیلالار. مونه شوندی مکتب بتروب چقغان سوداگرلردن خط آدریس یازا بلگانلری ییک سیردک اوچری.

« مین مکتب ده ۱۲ یل اوقوغان ایدم. یراق ایسمدن چغوب کیتکان، ایندی اوقورغه ده یازارغه ده بلمیم» دیگان کشیلرنی ییک کوب اوچراتورغه ممکن.

مدرسه لر پروغرامی «شورا» نك بر نومیرنده یازلغان ایدی. ایندی تورکستان مدرسه لرنده ختم قیلوب چقغان کشیلر حقدده یازیق: بر نیچه یلر مجانا - وقفسز مدرسه لرده درس نه یتوب یوری. شهرتی چغوب قالسه یش اون یلدن صوگره وقفلی مدرسه لرگه رسمی مدرس ایتله. بو درجه گه منه آلمانلری مفتی، قاضی، امام و مؤذن بولالار. بو منصبلرنده قالغانلری ایشان، دعاخوان، مداح، حاجی بولالار. بو اشلرگه ده مهارتی بولماغانلری مکتبلرده معلمک قیللر. تورکستانلیر نظرنده موندنده توبن اورن یوق ایندی.

یورطلرنک ایك شاقشیمی مکتب، آدملرنک ایك قدرسزی اول مکتبک معلمی.

مکتب توغریسنده تورکستان بایلری ییگره کده صارانلر. نوشیروان یاوشف.

تل و ادبیات اوقوتو اصوللری

(باشی ۳ نچی عددده)

قرائت کتابلرنک رسمی بولوروی و نیوک باصلورغه

نیوشلیکی - قرائت کتابلری مطلقاً رسمی بولورغه کیرهک. چونکه بو، واقعه و منظره یا که اشیا ایله تاغنده یاقن و آحق روشده تاشوغه یاردم ایتکان کبک، بالارنک رسملر مطالعه ایتوگه اویره نه

نهره م ايتودن باشقهنى بلميلر .
ترتيبى مکتبىر سيره گرهك كوزگه چالسهده مادی جهتی
تأمين قیلنماغان بولا . اوطونى يوق ، ترزه سندن بوران طولا .
مختلر صاناب بترگهپزدر . معلم گه وظیفه بیررگه آچه يوق .

بزناك ملتاك نادان قسمی ، معلم - ومعلملرنى حقوقسز
ياراتلغان مخلوقلر ديب اولمیلر . شونك ايجونده كوب وقتده معلم -
ومعلملرنى نچار سوزلر ایلهن تحقیر قیللار . بعض وقتده معلمنى
تحقیرگه ملالرده قاتشا . اول معلمی بولغانغه ، مین توزمده موندی
تحقیرلرگه یش - یش اوچریم . كوب وقتده معلم وملالر آراسنده
وشول مناسبت ایله خلق آراسندهده كوكلسز واقعهلر بولوب
آغالی . اوقتوب - اوقتوبده ملتدن رحمتلر ایشتور وقتده ، ظم .
حبرلر كورگهچ ، معلمكده اوقتودن كوكلی صوونا .

بالاسی جلاب قايتسهده اول كشیسی معلمنى عیلى ، چاباناسی
یوغالسهده معلمنى سوگه . شولای ایتوب گناهسز معلم گه مك توری
باللر بر - بر آرتلی کیلوب طورالر . معلم قش بویینه ظم - حبرلر
آستنده ایزيله . اشدن وكشیلدكدن چقا .

معلم : معدن بیگاش زاده . « مینزله » .

استانبول دارالفنوننده قزلرغه درس

اونكان غینوار آینه استانبول دارالفنوننده قزلر ايجون
درسلر آچاب دوام ایتدر . حاضرنده آظنهده دورت كونده
سیکز درس اوقولا . سوگره بو درسلر آرتاچقدر . هر درس
بر ساعت . درسلى ومعلملر اوشبونلردر :

حفظ صحت نسائیة - بسیم عمر پاشا . قول اشلى -
مادموازل قافماير . حقوق نسوان - محمود اسعد . هیئت -
صالح ذكى . تاریخ - احسان بك . اداره یتیه واقتصاد -
احمد جواد بك . معلومات - سعید بك . فن تریه - اسماعیل
حقى بك .

معلم :

حال تلى ! ..

بار سفاقت ، بار سفاقت بزده بار ..

سین ، كیرهك بولسه هلاكت ، بزگه بار ! ..

عيف .

ايجون یازلغان قرائت کتابلى آراسندن ، یوقاریده كورساتلگانچه ،
اصول تعلیمگه موافق کیلگانلرن صایلاب آلورلی بولا . بوتوغریده
آداغلو ايجون ، معلم ، بيك كوب قرائت کتابلرن اوقوب و صوك
درجهده اعتبار هم دقت بلهن شونلرنی تیکشروب چغارغه كیرهك .
معلمك اوشبو اولگی آدومنده یا گلشماوی . باشقه آدوملرینك
خیرلی وامیدلی بولوونك ايك زور هم آچق دلیلدر .

فرائضه باشقه عمومی وظیفه لر : .. معلم ، درسلرن
هر وقت صنفدهغی آگسزراق اوقوغه آورراق بولغان بالالرنك
حالینه قاراب بیررگه ؛ طكلاقتانده اوقوغه ملکه حاصل ایتدرگان
چاقده ینه كوبرهك شوندى بالالر بلهن شغلله نورگه تیوشلی . تاكه
بر صنفدهغی بالالر ، بر برندن قالشمیچه ، همهسی بر تیگزرهك
بولوب بارسونلر .

۲ - بالالرنك برسی اوقوغانده . ايكنجیلری آنگ آرتندن ،
کتابلرینه قاراب ، كوزه توب ، كوگدن اوق بارلر هم اوقوچی بالا
یا گلش اوقوسه ، كوزه توب باروچیلر ، بارماقلرن كورساتوب یاكه
طوروب ، شول یا گلشلفنى بلدرر و نه بتورلر . سوگره اوقوچی
بالانك اوزندن توزده تدرتوب اوقوتدرلور .

۳ - سوز تمام بولمیچه یعنی معنا کیساكلری بر قدر
توگالله نمیچه طوروب ، ايكنجی بالادن اوقوتا باشلاو قطعیا یارمی .
۴ - بالالرنك همهسن برگه قوشوب اوقوتودن دائما صاقلا نورغه
كیرهك . بو ، هیچ وقتدهده یاری تورغان اصول توگل .

۵ - بالالردن هر قایجان ممکن قدر طولی هم آچق ایتدروب
صورارغه و آالرنك اوزلرنده شوگا كونكدررگه طرشو كیرهك .
۶ - سؤالرنی اول بتون صنفقه یونالدروب ، گویا شا كرددلرنك
بارسندنده صوراغان شیکلی ایتوب صورارغه تیوش . بو اصول
شا كرددلرنك همهسینك ، صورالغان سؤال حقنده برگه اویلاولرینه ،
غافل اوطورمیچه ، جوابه حاضرله نولرینه زور سبب بولا .

۷ - معلمك سؤالینه شا كرددلرنك برسیده جواب بیره
آماسلر ، عیب و یشمگانلكنی ، معلم ، اوزنده ديب بلوب ،
ایكنجی توری صوراب قارارغه مجبوردر .

۸ - چقرتوب ، مخرجلرنی تمام بیرینه یشكرتوب آچق
قیلوب اوقتورغه تیوش . معلم عبدالرحمن سعدی . (آلماتا) .

معلم و اوقو اشلى

بزناك ملتده اوقو - اوقو اشلرینه عموما نچار قایلر ، كوب
اولرده خاق . اوقو بولینه بر تینی بیررگه قرغانا . خاق نادان ،
ماكلای تیرلرینی چناروب اشلهب تابقان آچه لرینی ایسرتكچ ايجوب

شعر

احمد باي

قيد ايدر ارباب دولت نعمتي شکران ايله * نعمتک شکرانه سى دنياده قيلمق ايزگولک
مالک ايله شا کر اول احسان ايدوب مات اوچون * دولته لايق بودر دنياده قيلمق ايزگولک
شاد اولور اولاد ملت قيلديغک خيرات اوچون * چن کوکلدن سو بددر دنياده قيلغان ايزگولک
سابق اول خيرات ايله قيلغل سخاوت ملته * اسمکي باقى ايدر دنياده قيلغان ايزگولک
قيل کرم مات وطن اوچون معارف يولينه * روحکي على ايدر دنياده قيلغان ايزگولک
آچ قولک ساچ دولتک مسکين، يتيم، محتاجلره * مغفرت جنت اولور دنياده قيلغان ايزگولک
صالدي احمد باي معارفخانه هم قويدى وقف * نيچه يوز مکملر ايله ن ملتکه قيلدى ايزگولک
اسمکي ياد ايتدروب باقى لغن قصد ايله سگ * سن ده احمد باي کبي دنياده قيلغل ايزگولک
ذکر ايدوب ملت سوهن همتملى بايلرنک اشن * آل قلم عبدالرحيم نظمک ايله قيل ايزگولک

عبد الرحيم الدمينى .

پوشونغان چاقده...

الهي ! نيك بو كونلرنى طنچلاب اوزدروب بولمى ؟

طنچسز دنيانگ محتلرن پر طوزدروب بولمى ؟

بتون طورمش زهرانه نگان - آرو صاف طن آلوب بولمى ،

سکرلر طوقتاغان اشدن نيچكده قوزغالوب بولمى ،

ياوزلردن قاجوب ، يالغز ، طنچ ، ايركن قالوب بولمى ،

صغوب انجى كيك ياشلر يلاودن طوقتالوب بولمى -

بختکه يول صالوب بولمى ؟

کوکلنگ تيمروب کوتکانلرن برده طابوب بولمى ،

حلال آشنى آور حسرت ، آچى ياشسز قابوب بولمى ،

قويان توسلى ، تيگر يرلرده ايرکنلهب چابوب بولمى ،

اويانسز کشيرنک زور آغزلرن يابوب بولمى -

بختکه يول طابوب بولمى ؟

يوره کنگ طامچيلاپ آفغان قانن هيچ طوقتالوب بولمى ،

عمرلك بر ياوز دشمانغه طوب - ملطق آتوب بولمى ،

نيچكده بر قارش آله اميدنى آتلاتوب بولمى ،

قارا طورمشنى يوشاقلق بله ن انصافلاتوب بولمى -

جهاننى صافلاتوب بولمى ؟

کوکلنگ ايلک آور حسرتلرن او طقه ياغوب بولمى ،

آچق يوز - ياقى کوز برلن زمانغه هيچ باغوب بولمى ،

کوشده ي چلتراب آفغان صولر توسلى آغوب بولمى ،

چينلر کوبلگندن ، آق کومه چ گه بال ياغوب بولمى -

کومه چ گه بال ياغوب بولمى ؟

الهي ! نيك بو كونلرنى طنچلاب اونکوروب بولمى ،

يوره ک اوزگوج - آور حسرتنى اچدن هيچ بهروب بولمى ،

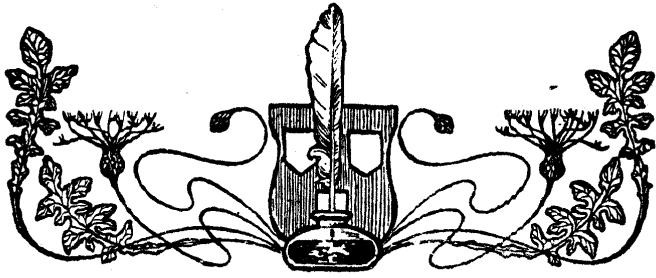
رحيمسز طورمشندن بر نيچكده ياش کوکل طولمى ،

قارا کوچ ، قانلى طورمشنک اچنده طوغريلق شولمى -

ياخود بزنگ بخت شولمى ؟

ع . ييگى . ياشلى اورگانچ .

مطبوع اثرلر

آراقی، ایسرتکچ و آنک ضررلری . بو ایکی اثرنگ مندرجهلری نیندی نرسه لردن عبارت بولوی اسملرندن معلوم. آزرغنه اوقورغه بلوچیلرده آکلارلق درجه ده تلاری بینگلدیر. مسلمانلر آراسینه اوشبو ایسرتکچ بلاسی کره باشلاغانلقدن خاقمز بتونلهی آغولانوب بتازدن الک چاره سینی کورو هر بر عقلی کشی ایچون لازمدیر. مذکور رساله لر شوندی خدمتلرنی ایتار ایچون ترتیب ایتولورنده شبهه یوق. رسملری ده بار. خلق آراسینه کوبره ک تارالولری و کوبره ک اوقولولری مطلوبدر. هر ایکسینک مرتبلری استرلیتامق شهرنده امام و مدرس مبارکشاه الحنفی اقدی در.

مقناطیسیه شخیصه درسلری . ماگنیتیزم، گپناتیزم اسملری ایله مشهور بولغان نرسه لر حقنده یازلغان بر اثر در. مؤلفی عبدالمجید اقدی داشکین. حقی معلوم توگل.

نهمزیک صرفی . ابتدائی مکتبلرنک صوگهی و رشدی مکتبلرنک برنجی صنف شاگردلری ایچون درس کتاییدر. مرتبی: معلم عبدالرحمن سعیدی و ناشری ده اورنورغ شهرنده «بلک کتبخانه سی» در. حقی ۲۰ تین. بیگره کده درس اوستنده گی معلملر طرفندن مطالعه قیلنورغه، تیکشورورگه، انتقاد قیلنورغه تیوشلی بر اثر در.

هبری شعرلره عبدالله توقایف شعرلری جیولغان بر مجموعه بولسه کیردک. باشی ده آخری ده یوق حالده اداره گه ایکی گنه تاباق کلدی.

خلق اربابانی . آنا باباردن قالب کيله طورغان بیتلر جیولغان بر مجموعه در. مرتبی خواجه عبدالبدیع اقدی بولوب ناشری ده «عصر» کتبخانه سیدر.

نانار امرسی . املا قاعده لری حقنده ترتیب ایتولگان بر

سینک اوچون

سینکچون قان بلن طولغان، ضعیف کوکرده ک، ده هم باشلر آچی محنت عذابندن، توگولدی بیرگه کوز یه شلر. سینک درد و عشقکدن، کیوب قورغان اصل گلدهی عمر چقماسقه اول طشفه، آغا باشدن اوزون ساچلر. کوله چ یوزده گی یه م، نورلر، تمام سوندی تمام صولدی رحیمسز، ایزدی گه وده منی، سینک حقدغه قارغشلر. جلاندای آرباوکدن، اچقنالمادم ده قول بیردم سوزمنک راستلغینه، شبهه سز شاهد ایدی قوشلر. ولکن منگو طورماسلق آبوندم، بیرگه قاپلاندم توشه ر مونیوگه بر کونده، توگولگان فانلی کوز یاشلر. حاضر مین، دنیاده طورمقده بر تورلی ده ته م طایم خیانت ایله گه چ، آپیاق فرشته دهی قارا قاشلر. فی لذت بار کوگنکسک نور، محبت چاتقیسی سونگه چ؟ قام بیزدردی طورمشدن، آدم حیله سی - آلداشلر.

عمر بولسه حاضر، سویمه م، یاراتاسمن ده قول بیرمهم خدادن باشقه هیچ جانغه، بوگولمهم هم ده باش ایهم بختیار میرزائف .

معلم گه

معلم بولغان ایکن سن جانم ایندی صبرلی بول!
اوقوت ایله ب صییلرنی، اوزاتا کورمه! زنه ار قول .
اوروب، صوغوب، قولاق بوروب آرنک یاشلرن قویمه!
دیمه: «سویاکلزی قالسه یتار، بار ایتلری میکا» .
آلار سینی یاراتسونلر. آلارنی سینده بیک یارات!
آچق یوز طاتلی سوز برله ن نیچو کده اوزیگا قارات!
گناهسز، سوتدن آق کوکلرینی باغلات اوزیگه
آلارنک کوکلی باغلانور، آچق یوز ته ملی سوزیگه .
اویون کولکی، قزقلرن قویوب، کیلگانلر آلدیگا
نی ایتسه ک شونی طکلیلر، قارشیلر هیچ امریگه .
تزلگان انجودای جبکه قوروب صفرنی آلدیگا
اوطورغانلر، کوله لر «نی چغار» دیب قاراب آغزیگا .
آلارنی آطلاتا کور سین، کیره کلردن کیره کلرگه .
بروک آداشدروب قویمه! باتروب قیل و قالرگه .

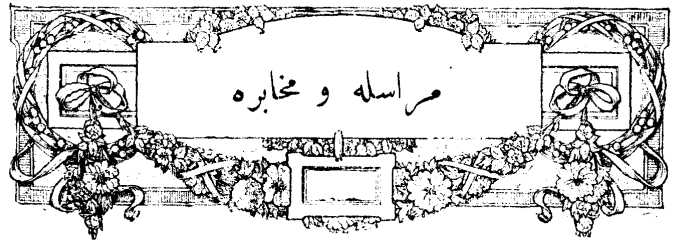
معلم اعمال ولی . طرویسکی .

سورا: شوشی مضمونہ بر سوال، «اورالسکی» شہرندہ معلم ابوالسعود افندی طرفندنہ کیلگان ایدی. قرآن کریمہ مذکور بولغان «ذوالقرنین» دن مراد اسکندر (آلکساندر) دیک، «زہری» دن مراد خلیل و «کسائی» دن مراد سلمہ بن عاصم دیک قبیلندن مناسبسز بر اتدر. اسکندر الماقیدونی قدر، بلکہ آندنہ الوغ شہرت کہ مالک بولغان «ذوالقرنین» عنوانندہ بر پادشاہ بار. قرآنہ مذکور بولغان شوشی اسمنی «اسکندر» سوزی ایہہ تفسیر قیلورغہ نیندی ضرورت بولا طورغاندر؟ بزگہ معلوم توگل. ابو جعفر الطبری، مسعودیلرگہ عصرش بولووی احتمال طوتولغان حمزہ بن الحسن الاصفہانی اسمندہ معتبر بر مؤرخ بار. اوشبو ذات، «ملوک الارض» اسملی اثرینک ۶ نچی بابتدہ، حمیردہ بولغان عرب دولتینی و پادشاہلرینی سویلہ گاندن صوٹ: «ین مؤرخلری یرعش اسملی پادشاہنی افراط درجہدہ یوقاری کوتارلر، ذوالقرنین دیب مشہور بولغان پادشاہ شوشی کشیدر، مسلمانلرک ایسکی مؤرخلری ذوالقرنین نی اسکندر دیب تفسیر قیلورلندہ یا کشیدیلر، «ذو» کلہ سی رومی توگل، بلکہ صرف عربی سوز بولوب ذونواس، ذوکلاع، ذوجدن، ذویزن کبی حمیر پادشاہلرینک عنوانلرندن جز بولوب یوریدر ایدی. ذوالقرنین، مشرق طرفندہ کوب صوغشلر قیلدی، سمرقند شہرینی شوشی آدم بنا قیلووی حقندہ روایت بار» مضہ وئندہ بر جملہ الحاق قیلمشدر. سمرقند شہرینی کیردک بنا قیلسون و کیردک قیلماسون. ذوالقرنین دیب مشہور بز پادشاہ حمیر دولتندہ بار ایدی. حمیر دولتی ایلہ ذوالقرنین. عرب مشرکلری قاشندہ. یونانلر، روملر ہمہ اسکندر الماقیدونی گہ کورہدہ مشہور و معروف ایدی. اگرہہ ذوالقرنین حقندہ رسول اللہ حضرتلرینہ سوال بیروچیلر یهودلر بولسہ (بزنگ اوز تفتیشمزگہ کورہ شہہسز بو سوال یهودلر طرفندن برلگان ایدی) بو یهودلر اوزلری حمیردن کوچوب کیلوچیلرک بالالری بولدیغندن ذوالقرنین مونلرک اوز پادشاہلری و اوزلری تفاخر ایته طورغان مشہور آدملری ایدی. اوزلرینک شوشندی بر کشیلری بار چاغندہ کیردک الزام قصدی و کیردک استنادہ قصدی ایلہ بولسون یهودلرک ماقیدونیا پادشاہی بولغان آلکساندر حقندہ سوال بیرولری مستبدر. شول وقتلردہ بو آلکساندر اسمینک یهودلرگہ باروب یتکان بولوونندہ شہہمز بار. اسکندر رومی، اسکندر یونانی ہر ایکسی بر کشیدر. شوشندن آرتق بازارغہ حاضرندہ ممکنک یوق. عاصم افندی بو خصوصہ یک یاخشی سوزلر سویلیدر. «اوقیانوس» دہ «الاسکندر» مادہ سینہ مراجعت بیورلہ. «اوقیانوس»، ہر بر علم صاحبینک کتبخانہ سندنہ بولورغہ تیوشلی بر اثردر. قرآن

مہردر. مؤلفی عالمجان افندی ابراہیموف و ناشری احمد گرای حسنی و شرکاسی مکتب تریہ ایتوچیلر و شاگرد اوقوتوچیلر ایچون کیرہ کلی بر اثردر. حقی ۱۰ تین.

♦♦

اسلام مجموعہ سی. «استانبول» دہ اوشبو اسم برلہ، اہمتلی بر مجموعہ چیقارغہ باشلادی. برنجی عددینک مندرجہسی اوشبو نرسہلردر: فاتحہ سورہسینک ترجمہسی (خ. ن)، اسلام و ترقی (اسبق شیخ الاسلام موسی کاظم)، قرآن کریم تلاوتی حقندہ سنت نبویہ (حلیم ثابت)، غنا و الحان ایلہ تلاوت (خ. شیبای اوغلی)، شریعت اسلامیہ بہ بنم نظرم (موسی جاراللہ)، اسلام تریہسینک ماہیتی (کوک آلپ)، دینی تریہ (کاظم نامی)، اخلاق مسلمان (معلم وحیی)، مسلمانلق عالمندہ اتباہ امارہلری (م. شمس الدین)، خطبہلر (ح. ث.)، یمن و یمنیلر (قوگور آلپ) و باشقلر. مجموعہ اونیش کوندہ بر چیقادر، کاغدی، باصلووی تمام «تورک یوردی» روشنددر. مدیر مسئولی حلیم ثابت افندی. تلی، بزنگ روسیہ اسلاملری بیگل آگلارلق روشدہ آچیق و مندرجہسی بیک کیرہ کلی نرسہلر بولدیغندن روسیہ اسلاملری آراسندہ مقبولیت کسب ایته چگی معلوم. روسیہ ایچون یلاق حقی ۳ صوم ۵۰ و یارم یلغی ۲ صوم.

انبرجامہ. قرون وسطادہ عرب و ایران عالملری طرفندن تالیف ایدلگان اثرلردہ مشہور اسکندر کیر ایلہ ذوالقرنین، بر کشی ایکانلگی بیان قیلندہ. قرآن کریمندنہ شونداغ فہملندہ. مذکور مؤلفلر، اسکندر کیر ایلہ ذوالقرنین گہ باشقہ دخیہ بز اسکندر دین خبر بیرلر. تفسیر روح البیان ہم سویلہ ذکر قیلمشدر. اما بزنگ زمانزدہ (یکرمنجی عصرہ) تالیف ایتولگان عثمانلی تاریخلری، باری برگنہ اسکندر ذکر قیللر. بو اسکندر روسلرک «آلکساندر ماقیدونسی» دیب تعبیر ایتکان آدملری بولادر. بہر حال قرون وسطادہ تالیف ایتولگان اثرلر ایلہ، صوٹ وقتدہ تالیف ایتولگان اثرلر آراسندہ اسکندر ایلہ ذوالقرنین حقندہ مخالفت بار. شوشی طوغرودہ «سورا» دہ ایضاح قیلنہ ایدی. ملا عبیداللہ خواجہ سلیمان خواجہ حاجی اندیجانلی.

مطبوعات خورشیدی

اقدام . بزنگ اشانغان فکرمزگه کوره باشی یاولق ایله اورتولگان حالده خاتون قزقر حیات اجتماعیه ننگ ایچینه کره آورلر، قونقراسلرغه یازلرلر، طیه مکتبلر نده درسلر اوقورلر، کتبخانهلرگه باروب اوزلرینه کیرهک بولغان کتابلرنی، غزته و ژورناللرنی مطالعه قیلوب طورلرلر. بزنگ اولگی وقتلرده بولغان محله مکتبلر نده ایر بالالر، قز بالالر ایله برگه اوقیلر ایدی. آروپا ده کوبراک مکتبلر ده ایرلر ایله قزقر آبروم آبروم مکتبلر ده اوقوسه لرده دارالفنونلرگه یتکان سوک برلکده اوقورغه باشیلر. دارالفنونلر ننگ فنون، ادبیات، اجتماعیات، طب شعبه لرینک شاگردلری قزقر ایله ایرلردن قاتش بولادر. خاتونلر ننگ حیات اجتماعیه گه کرولری اقتصادی مسئله دن بر فصلدر. درست حسابلرغه کوره اسوچمچر ده هر ایلی ایرگه یوز خاتون طوغری کیله در. بعض بر اورلرده خاتونلر ننگ سانلری موندن ده آرتق. شوشی خاتونلرنی کیملر طوبدررغه تیوشلی؟ خاتونلر طوغر و سنده اقتصادی مسئله اوز اوزندن مجبوری چیقادر. دنیالر ایرکن، معیشتلر ینگل وقتلرده بزنگ بر ایرمز دورت گه قدر خاتون نکاح قیله آادر، شول سببلی خاتونلر ننگ استقباللری بر قدر تاهین ایتوله در ایدی. لکن بو اشلر ایندی آرتده قالدی. بر ایر ایچون دورت خاتون تریه قیلو توگل بر خاتون تریه قیلوده مشکله شوب بارادر. کوب وقتلرده اوغاز مسلمهلر، ایرلر قیلندن اوز رزقلری ایچون اوزلری یوگررگه و هر تورلی هشتلر نی یوکلر رگه طوغری کیلور. سوکغنی صوغشلرده بزنگ نی قدر ایرلر مز قیلدی و نی قدریسی غریب و جایمانده بولوب قالدی. مکمل حسابلر مز بولمادیغندن ایرلر برله خاتونلر سانلرینی درست کورساتورگه کوچر یتاسده ایرلر مزگه کوره خاتونلر مز ننگ کوبلگنده شبهه یوق. شول آرتق خاتونلرنی کیملر تریه قیله چق، آنلر رزقلرینی نیچوک تاباچاقلر؟ شوشی خاتونلر دنیاده عمر سورر ایچون سفالت و سفاهت گه توشماولری حقدن نیندی تدبیرلر قیانه چق و بو تدبیرلرنی کیملر قیله چق؟... شوشی سؤالارغه جواب بیرو مشکل. (بو مسئله نی تورکیا مسلمانلری غنه توگل بلدکه روسیه مسلمانلری ده تیکشدررگه تیوشلی. چونکه باشقرد و قازاق یرلری خاخورلر ایله ملولغاندن سوک مسلمانلر ننگ معیشتلری عجایب روشده اوزگره چکدر. دوانی،

کریده «اسکندر» سوزی و آنک شخصندن بحث ایتولگان اورن بارلغی بزگه معلوم بولمادی. شونک ایچون «اسکندر ایله ذوالقرنینک بر کشی بولولری قر آندن فهملنه» دیگان سوزگه توشونه آماق. ابوالسعود افندی گه آبروب ایته طورغان سوزمز شول: سز ذکر ایتکان مفسرلر بو یا کشلقده «کشاف» گه ایهرگانلر، کشاف ده طبعی بر کشی گه یا که یا کلسوجی مؤرخلرگه ایهرگان بولور. بنده چیلک هر کیمده بولادر، عصمت الله تعالی گه گنه مخصوص بر کالاندر.

نام معلوم . نک Д. Иловойскій «Сокращенное руководство по всеобщей и русской истории» عربلر (Арабы) بختنده یغمبر علیه السلام ننگ وفاتی حقدن شوشی سوز بار:

Вскорѣ затѣмъ онъ скончался (632 г.) какъ онъ самъ думалъ, отъ яду, поднесеннаго ему одной еврейкой. بو سوزنک اساسی بارمی یوقمی؟ «شورا» ده بیان ایتسه کر ایدی. معلم: احمد علی حلیموف.

سورا: صحیح البخاری ده بار. «باب مرض النبی صلی الله علیه وسلم و وفاته» دیگان اورن غه مراجعت ایتوکر.

اورسکی . عوام آراسنده «برائت و قدر کیچهلر نده کوک قاپوسی آچولا و شول وقت غه اوچراغان دعالر قبول بولا» مضمونده سوزلر و اعتقادلر مشهور. حالبوکه فن اهللری «سما» ننگ اوزینی انکار ایتلر. اوزی بولماغان نرسه ننگ ایشگی نیچوک بولور؟ بو طوغر و ده عوام فکری درست می یوقسه فن اهللرینک سوزلری می؟ خیر الانام شکور.

سورا: فن اهللری قر آن اصطلاحنده و عرب سوزلر نده بولغان «سما» نی توگل بلدکه آرسطو فرض ایتکان «سما» نی غنه انکار قیله لر. فن اهللری: «کوکده بعض وقت الکترا آتلوب کیته در» دیلر، صاقلاب طوروب بو نرسه ننگ رسملرینی ده آورغه موفق بولدیلر. عوام خلقلرینک «کوک قاپوسی آچلغانی کوردک» دیب یورولری افقنک بر چیتدن ایکنچی چیتنه آطلوب، صر زولوب کیتکان الکترا نی کورولری بولسه کیرهک.

خسته لك كيلمازدن مقدم حاضرلاب قویارغه كیرهك).

ثروت فنوره . دارالفنون ایشکری و بون شعبه لری مملکتتمزنگ ایر بالارینه آچیق بولغان حالده قز بالارینه یایق ایدی . ایندی بو کون ، قز بالار ایچونده بر آز آچلدی ، بو ایسه بتونله ی آچلونک مقدمه لر ننددر . دارالفنونده قز لرمزغه درس بیلورگه باشلاندى ، مدرسلک وظیفه لری بیک حرمتلی ذاتلرغه تابشرلدى . حقوق نسوان درسندره مدرس ، محمود اسعد افندی حضرتلریدر . اساسلی علم صاحبی بولغان بو ذات ، صوگ وقتده روسیه اسلاملری آراسنده ده سیاحت ایتدی ، کوب نرسه لر مشاهده قیلدی . مونگ درس لر نندن گوزل تیجه لر امید ایتوله . هر حالده دارالفنونده قز لر ایچون درس لر باشلانوی فکری واجتماعی جهندن الوغ بر انقلابدر . بو حال استانبولدن چیتده بولغان شهر لر حتی تورکیا مملکتندن طشده قالغان مسلمانلر ایچون عبرت بولور . بزنگ ضعیفله نووه بزنگ الوغ بر سببی خاتونلرمزنگ علملری ، فهم و فیکر لری بیک توبان درجه لرگه توشو ایدی ، بو سبیدن بزنگ عائله ترککلرمز بیک بوزولدی ، شونک تاثیر ایله ملتیز بیک پریشان بولدی . موندن صوگ آز آز بولسه ده عائله لرمز آراسینه علم ، ادب و تریبه نورلری کره باشلاسه کیرهك .

المقطف . تله سه گنه نیندی نرسه دن یاصالغان بولسه ده ایسرتکچ . آدم بالاسینگ تتی و جانی ایچون آغودر . ایسرتکچ ایچو سببی تن طوزا ، جان ضعیفله نه ، اخلاق بوزولا . یورنلرغه توشوچی اوغر یلر ، انک بهالی والک قدرلی نرسه لر نی آورغه طریشولری قیلندن ایسرتکچ ده آدم بالاسینگ انک قیمتلی و قدرلی نرسه لرینی صوروب آلادر . بیک کوب آدم لر : «مین ایسرتکچنی اوزم تله ب ایچیم ، بلکه قایغو و حسرتلرم سبیدن مجبور بولوب ایچم» دیلر . بو سوز درست توگل ، قایغو و حسرتلر ایچون ایسرتکچنگ فائده سی یوق . بلکه اول کشیلر ، باشده تینتاکلک قیلوب ایچارگه اوگره نگانلرده ، صوگندن شول عادتلرینی تاشلی آلایلر ، ایسرتکچ ، آنلرنگ میلرینی بوزغان ؛ شوگا مجبور بولوب ایچم لر : قایغو و حسرتتی شوگا ساتاوغنه یاصیلر . ایسرکلرنگ اوایلر نده شقاوت حکم سوره ، بالار تریبه سی بتونلای بولمی ، هر اشدده نظامسزلق کورنوب طورادر . تورمه لرده یاتوچیلردن بیک کوبلری ایسرتکچ سببی حبس ایتولگان بولالر . ایسرتکچنگ آدم نتتی جانی آغولوی معلوم نرسه . مونگ سبیدن انک اول آش قازانی آغولانادر ، مونگ صوگنده بری آرتدن ایکنچیسی اوله رق باشقه اعصار آغولانالر .

وقت (فتح الدین افندی مقاله سی) . داخلی روسیه ده بولغان مسلمانلر مکتبلر آجوب ، ایر وقز بالارینی اوقوتوب ، شرکتلر

و جمعیت خبریه لر تأسیس قیلوب مشغول بولدقلر نده یدی میلیون مسلماندن عبارت بولغان بزنگ تورکستانلیر همیشه توبان کیتوب بارالر . تورکستان توپراقی ، توپراق توگل آتوندر ، لکن شول آتون مهمان خانه و فخشخانه لرده به در . مسلمانلر هر وقت اشسز ، بوش و معطل یاتالر . کیتارلری یلدن یل کیلورلر نندن آرتوب طورادر . بتجه بازلق ، قار بازلق ، صرنای ، کرنای بلالری وعموما اخلاقسزلق مونلر آراسنده حکم سورده در . مکلر چه آچهلر اسراف ایتوب طویلر یاصیلر ، شهرلرنگ چایخانه و میخانه لری مونلر حسابینه کوندن کون زورایالر . بولای بولسه تورکستان مسلمانلرینک بایقلری کوب که بارماز .

الهدل . دنیاده کوندن کون علم و هنر آرتوب طورا ، خلقلر طبیعتی تسخیر قیله لر ، سودالر عجیب روشده آله بارا ، شونک ایله برلکده بوزوقلده آرتادر . هر کون و هر ساعت بلکه هر دقیقه ده لوندن و پاریز ، نیورق و بیرلین ، موندن باشقه زور شهرلرنگ اوراملر نده یوزلر ایله جانلر سفاهت و شقاوت ، حیوانی شهوت یوللر نده قربان بولوب طورالر . قز و خاتونلر ایله ساتو ایتوچی زور شرکتلر بار و بو شرکتلر کوندن کون آرتوب و زورایوب بارالر . فحش ، بیک ایسکی بوزوقلقلردن بولوب حتی آدم بالالری ایله بر زمانده دنیاهه کیلگان ایدی . مونگ باش سببی خاتونلرنگ یومشاققلری و کوبسنجه ده رزق تابودن عاجزلکلری بولغان ایدی . فحشنی منع قیلور ایچون حکومه لرده طرشوب قارادیلر ، بو حقه بر قدر نظاملرده چیقاردیلر لکن حکومه لر ، نی قدر قسارغه طرشه لر فحش ، شول درجه ده کوچله ندی ، تارالدى . بر وقت آوروپاده زناچیلر نی قامچی ایله صوغو حقه ده زاقون چیقاروب ، شول گناه برله متهم بولغان کشیلر نی قامچی ایله صوغوب قارادیلر ، آندن صوگ زناچیلر نی یراق یرلرگه ، دگزر او طراولرینه سورو نظامینی یورتوب تجربه ایتدیلر . لکن بو اشلردن بر فائده ده کورلمادی . حکومتلر مونی بترودن امید کیسیدیکلر نندن صوگ هیچ بولماسه آزراق ضررلی بولور دیب ، مونگ ضررینی کیمتو یولینه کردیلر . لکن انسانلر ایچون فحش انک ضررلی بر نرسه در . مونی خلقلر اوزلری بلورگه تیوشلی . اگرده شوشی فلاکت که توشمازلک قیلوب خاتونلرنگ اقتصادی حاللری توزاتولسه موکا چاره تابلو امید یوق توگل . بتونلای بتوب یتاسه ده آزاباچق و مونگ ایله سودا قیله طورغان شرکتلر به چکدر . آدملرنگ سعادتلری ، دنیاده راحت یاشاولری ایچون فحشنگ بتووی لازمدر .

۱۵) طشندن قاراغانده آدم توسلی وسویکملی بولسون. ۱۶) تکبر و خودین بولماسون.

بهره‌نگی که خاطره (پامتنیک)

«غارص» ده (شمالی گیرمانیده) برائونلانغ یاتده بر خاطره بار، اوستینه: «بویرده ۱۸۴۸ نجی سنه ده بهره‌نگی اوستردی» دیب یازلغان.

اون سیکرنچی عصرنگ اورتالرنده «غارص» ده ایگونلر بولمیچه اهالی آچلقدن قزلا باشلاغان وهیچ یردن ایگون ایکمک کیلترکه ممکن بولماغان. خلقی کلیتی هلاکدن فقط بهره‌نگی برله طوبیوقنه قوتولغانلر. شونک شکرانه‌سینه، آچلقدن قوتولغان خاق اوز آرا آچه جیوب بهره‌نگی که مذکور خاطره‌نی قویغانلر. بو واقعه‌نی اویلاغانده اوز ملتیزنی ده ایسکه آلمی حال یوق. اولگیلر بهره‌نگی نی بو قدر احترام اینکه‌نده صوکیلر بوتون عمر لرن عموم مسلمانلر تعالیسینه صرف ایته تورغان و بو کونده عدلری بیک آز بولغان فاضلرینی ده تحقیر ایهلر. اولگه‌نرینه خاطره قویو قایده!..

غارص اهالیسینه-شکرانه‌لی ملت، آنده‌غی بهره‌نگی که-بختلی بهره‌نگی، دیمیچه ممکن توگل، اما اوز ماتمزگه-بلمیم نی نیتور گده، شکرانه‌سز، بختسز ملت. دیسه‌م-بالکه خطاده بولماس. ریف

خانولر فاشنده مقبول ایرلر. یاپون غزته‌لرندن بری خاتونلر فاشنده ایرلرده مقبول بولغان خلقلرنی صوراب مسابقه آچقان و شوکاده خاتونلر طرفندن مگر ایله جوابلر کیلگان. جوابلرده الک کوب تاوش آغان خاصیتلر اوشبونلردر: ۱) سازان بولماسون. ۲) اوست باشینی، کیوم سالوه‌نی اعتبارسز یورقاسون. ۳) خاتونلر طبیعتی بولماسون (دائم آنلر آراسنده چوالوب یورماسون). ۴) درست سوزلی بولسون. ۵) اشلر حقنده آبدراب طورمی تیزلکده قرار یرره آسون. ۶) دیناده بر غایه‌ املی بولسون. ۷) اوی ایچنده‌گی اشلرنی خاتونلرغه تابشروب اوزی قاشماسون. ۸) آشخانه‌غه کروب یورماسون. ۹) خاتونلرنگ اوست باشلرنده کیوم سالوملرنده اشی بولماسون. ۱۰) خاتونلر آراسنده بولغانده بوش یرلرکه حکایتلر سویله‌ب عمر اوتکارماسون. ۱۱) خاتونلرغه متعلق مسئله‌لرکه اصلا کرشماسون. ۱۲) مرحتلی بولسون. ۱۳) ایسرتکچ ایچوچی بولماسون. ۱۴) آرتق‌بای و بختلی بولماسون.

اوستا قز. دایه مملکتده باش وزیرنگ قزی «آنا برنشتاین» اشکاف، اوستالدر، دیوان و اوطورنچلر اشلرکه کوکل قویوب شوشی هنرنی اوگره‌نر ایچون صناعت خانه‌که شاگرد بولوب کرگان و دورت یل صوگنده امتحان بیروب اوستالغینه شهادت نامه آلوب چیقغان. صناعت خانه‌ده بیک فقیر لکن غایت ناموسلی و گوزل اخلاقلی بر یکتیتی هر وقت صواب حالینی بلدیکندن شوگار خاتون بولورغه قرار یرگان. واقعا یکتیت هم شول یلده امتحان طوتوب اوستالق شهادت نامه‌سی آغان. آنا برنشتاین، آتاسینه قایتقان صوگ معلوم یکتیتک احوالینی تمام تعریف ایتوب شوگا ایرکه باررغه قرار یردیکنی سویله‌گان. باش مینیستر، قزنگ سوزلرنی طسکلاغان صوگنده: «ایکیگزه یاش، ایکیگزه هنرلی شونک ایچون سز بر برکزگه تیکده‌سز، بایلق برله مرتبه‌نگ اهمیت یوق، آلاز بولالرده بته‌لرده، اصل بایلق و مرتبه‌ هنردر، شونک ایچون مین رخصت ایتم و الله تعالی دن سزگه بخت صوریم» دیب نکاح‌لرنه رضالتق یرمشدر.

آدملرنک قزولرغه یراولری. انگلیز متفتلرندن «بله‌یدن» ایله «شونردی» اسملی آدملر، انسانلرنگ نی قدر درجه قزولرغه چداولرین بلور ایچون صالقون صو ایله طولغان قازانغه کروب اوطورغانلرده آستینه اوت یاقدرغانلر. قزولق آقرنلق ایله آرتا آرتا حتی قایینی باشلاغان، مونلر شونده همیشه چدی آغانلر. اگرده طوغری بدن طوغری قایناب طورغان قازانغه توشه‌لر هیچ شبهه‌سز بشوب اوله‌رلر ایدی. آقرنلاب عادته‌نونک حکمتی شونده تجربه ایدلمشدر.

اربیات

تورموشندن رضا بولماغان دوستیمه

تورموشدن رضا بولماوچیلق آدم بالازی آراسنده طبیعی و جزئی استئنا ایله عمومی بولغان بر اشدر. چونکه آدملر صورت

بر ياقدن اول اوزى اشده - اعتلا - ده دوام ايتسون؛ ايكنچى ياقدن سين اوز اشكنى اونوتما...
واقعا مين سينك روحك على ايدكىنې بله، چنلابده سينك روحك آكار قناعت ايتى، سيني چن چندن فرشته ايتسى كيله، سينك بو فكرىكه مين ده قوشولام، لىكن بونده ئلله نيندى حكملر، ئلله نيندى قانونلر ايله بوزولغان «قارا كوچ» لر ايله پچرانغان بر عالمده - دنياده - على روحك على مقصدلرى تابولماياچق... معلم آخوندجان اسكندرى.

عباس نك قزغايچ كارتينالرى (*)

(ايسرتكچ)

بو چيكسز قزغايچ منظره نى عباس اوزى ده بلور بلماس :
« ايبى رېم! ايبى رېم ايبى!!! » دى وشوندىن باشقه سوز ايتسه
آلمى. اوتكونچيلر كوز صالو توگل كوزلر نى قزلر برله ده
قاراميار، طانوش كشىلر اوتوب كيتسه. « يارار عباس قه،
ايندى بيك كوب تيبدردى » ديلر قايسى بر كشى : « عباس
هان ايسروك، اول حيله گنه » ديلر ايدى. بو منظره لر آرتدىن
عباس چيكسز سز لانو، نونو برله هوشسز بولدى، بر آز اونكچ
حال آلدى و بيك صوصاغان ايدى. ياتنده صو يوق، طوروب
يوررلك حال ده يوق، اورامده بر بوچاقنك ايركردك اورتده
اوطوردى، كيچده بولدى. عباس نك هان حالى يوق، يورى آلمى،
صو اچسى كيله، خلقلر يورودن طوقا ديلر. بتون دنيا طب طن
بولدى، تيك اتلر گنه اوره لر، چيكرتكك لر چر چر قچتمه لر،
قاراولچيلر شاقلديلر، تون قارانى، يولدزلر نك نورلرى ساجلگان،
قوش يوللرى سزلوب سزلوب قبله غه طابا يارلغان. بيدگان
يولدزلرى قول برله تزوب قويغان كېي بالقوب طوره لر ايدى.
اوشبو وقتده عباس، اعضالرنى قوزغاته آلمى، بلهك بيشك كېي
تيربهلوب تيربهلوب بر آز اوطوره ده چالقان يانا. ته نلرى سزلى،
كوكك طابا قاراب : « اى رېم! مين قولك، نى كونده من!
دنياده ميندن خور و ميندن ده بختسز، اتدن كيم بولوب چوپلك
باشنده ياتقان برده بار ميكان؟ .. اى نورلى يولدزلر، بالقاسز!
نورلر كزنى بتون دنيا غه ساچه سز!! سز تسيحده، ذكرده سز،

(*) باشى ۲ نچى عددده.

و ياراتلشلىرى ياغندن باشقه جان ايبه لرندن كوزكم بولغانى كېي
روح جهتندن ده باشقه لر دن اوستوندر. انسانلرده بولغان شول
على روح ته نلر مزدن آيرلغانچه اوزبنك على مقصدى بولغان
اعتلا و كوترله ده دوام ايتسه، اوزبنك دشمانى بولغان «قاره كوچ»
ايله كوره شه، آندن مسقل ايتهرگه كوله رگه، حتى ممكن بولسه
آنى ايزوب تاشلاب اوزى هيچ كمنك حكمنى تانوماينچه گل
حريت فلاغى (ئهله مى) آستونده غنه ياشارگه طرشا. چونكه وظيفه سى
شول! اول بطيعة شوگار مجبور؛ مونك اوچون آنى هيچ بر
محكمه گه مرافعه قىلوب بولماغان شيكلى دين و معيشته چيلر مز
آراسنده معروف بولغان « دانوص » ايله ده بر اشده اشله ب
بولمى - دين و ملت يولنده فداكارانه بر روشده خدمت ايدرگه
بيل باغلاغان آرسلانر مزنى دانوص بوينچه تورمه گه يابدروب
بولسه ده، شول چاقلى بيوك نرسه لر تله وى اوچون روحنى عييله ب
آنك اوستوندىن دانوص ياصاب آكا حكم ايتدرمك بيك قيون
اش دوستم! .. چونكه دنياده بزگه معلوم بولغان جزالر اوترو،
آصو، تورمه گه يابودن باشقه بر نرسه توگل؛ روحنى ايسه بوندى
جزالر ايله جزالامق ممكن بولماغائىنى كوب كشىلر تصديق ايتسز
كيدر. چونكه آصو، اوترو ايله روحه هيچ بر ضرر كيلمى،
ايشه ككه ياكه ناچار اطقه آطلانغان بر قوماندان نك آطينى ياكه
ايشه گىنى اوترسك اوزينه نى زيان كيله؟! .. شونك شيكلى
موقت بر زمان اوچونگنه مناسب و تعلقلرى بولغان جسم (گه وده)
ايله روح (جان) نى بر برسندن آبرو روح اوچون برده يات
اش توكل بلهك اول آنك اوچون مطلوب بر اش، آنك تله گى ده
شول گه وده دن آيرلوب «اعلاى عليم» گه آشوغنه. .. اولمدن
باشقه جزالرنك ده على روح اوچون بر ياردهك اهميتى يوق،
سين على بر روحنى تيمردن ياصلغان قارا كفى تورمه گه ياب،
اول موندن متأثر بولورمى؟! هيهات! اول آندن كوله گنه،
اول آكار التفات ايتى، اول هان اوزبنك اعتلاسنده دوام ايتسه،
ايگى چيگى بولماغان فضا ده (بوشلقده) اوزندن باشقه هيچ كم
آياق باصماغان كك عالمده اوچوونده دوام ايتسه. اول اوچا، اول
سياحت ايتسه، اول نورلى تدقيقاتلر ياصى، ياكادن ياكه كشيقاتلر
اختراع ايتسه... مين بله دوستم: سينك نوبه لرى تيمر ايله
يابولغان اويلر. عائله (بورط) اوچون لازم بولغان باشقه قارالطيلر
چيگه رگه آطك، صاوارغه صيرك بار، تاماگك طوق. اوستوك
بوتون، اوزك يالغزده توگل، سيني كوزى اوستونده گى قاشى
شيكلى كوره تورغان ايبه شك - فرشته كده بار. ايندى سين
بولارغه رضا بولميسك ايسكان، بيك ياخشى. چونكه بو اش
روحكك عاليلگنندن در. مونك ايچون سين برده بورچولما،

بر نیچه آیلردن صوڭ، خوجهغه ضرر کیتیمی گنه بر آز آقچه
 آلوب چقدی. خوجهدن چقچاق باشقه بر تودلی کسینگ جاین
 قاری، کونلک اش ازله رگه اویلاب طاعنی ایلکه سیلکه یوری
 باشلادی. طوغز صوملاب آقچهسی بار ایدی. اچهسی بیک
 کیسهده کوچ حال برله گنه طیولا، «ؤیننی لافکه» طاقیرندن
 اوتکانده هوشسز بولا، ئلله نرسه گه جاسزلنه، اچی پوשה، اچن
 طرنی، عباس ئوزی ده سیزمی ایدی.

اورامدن اوتوب بارغان وقتده اوزنده ماستیرسکی ده تورغان
 بر طانشی اوچراب: «ای عباس آبرقایم! سین بارمنی ئلی؟!
 آیده سینی قوناق اینارگه خارچاونیک گه آلوب کریم!» دیب
 عباسنی آلوب کیته، چای اچهلر، «عباس آبری سینی صلیم ئلی،
 سینگ بای وقتکده یاردمکنی کوردم» دیب آراقی کیتوره. عباس
 آراقینی کورگاج نی اشله رگه بلمی آغزندن سله گیرمی آقدی.
 اچهلر، اچو آراننده عباس کورگان مشقتلرینی اوکسوب اوکسوب
 یغلاب سویلی ایدی. اچهلر، اچهلر...

ایسرکلکدن آزغنه آییندی ایسه عباس ننگ یاره لوب اوکالغان
 اعضاری چیکمز صلی - صقیری، تیک بو کونلرده اعضالرینگ
 صزلاون آراقی اچوب کنه بتره، مک زحمت برله طابقان
 آقچهسی ده بتدی. اوست باشده بولغان نرسه لرده صائلوب آراق
 بر تینی آراقی غه کیتدی.

بر کوتنی یوقودن اویانغانی بلوب قاراسه بر بوشلق اورنده
 کوره، باشینی کوتاروب اوزون، اوزن اویلاسهده قایده یاتقانیه
 توشنه آلی. آخری ایسروب مونده کیلوب یاتقانن ایکان، دی.
 اعضالر صلی، مونی عباس اوزیگنه بله، باش ده، قرشاو صوقغان
 کبی می لر برله چاتنی. ئوزینک بو کونگه توشینه سبب: نرسه
 ایکانینی بلسهده «ای! برگنه اشقالنیک!» دی. قیاقتی ایس
 کیتکچ قورقنچ، چیرکانچ، آباق یالانچ، اوستنده کولمهک
 اشطان اولده بولسه نلمه گنه، بیت و کوزلر قاب قارایانوب، قاراقانلر
 قاتوب بئکان، کوزلرده قزاروب قورقنچ بر صورتده.

بیک آزاب برله یاتقان اورندن قوزغالوب، آیاقه باصوب
 تودلی باقعه قارانوب ئوزینک قای یرده یاتقانیی بلورگه طرشدی،
 اوزاق قازاب تورغانک صوگنده شهرنگ زاؤودلر اوچنده یاتقانیی
 توشنوب، شهرگه تابا آطلاغانده اعضاری صنوب پارچه له نوب
 کیتکان کبی چاتنی ایدی. اگرشه اگرشه کوچکه شهرگه کیلوب
 بتدی، اورام اوچینه یتو برله خیر صوراشه، «خریستارادی»
 دیب بر نیچه یورطقه کردی. نجی قابقاغه کرو برله یورت
 خوجهسی مونی طانیدی ده بر وقت بولارنگ آباق کیوملرینی
 اورلاب کیتکانده سیزوب قالغانلقدن یوگروب کیلوب عباس ننگ

نورلر کور برله یاقورتوب کوب نرسه نی کوره سز! شولایوق میتی ده
 سز کوره سزدر، مونه مین نی کونده من! ئولمیم بیت، آلی بیت
 خدای تیزرک جانمنی! شوشی قسقه تونلر بر یل کبی اوزون
 طوبولا» دی ایدی. عباس یولدزلرغه قازاب طاک آطوبینی کوته،
 اول ایسروب تون اوتکاروب یورگانده آنک ساعتی یولدز بولغانغه
 کوره یولدزغه قاری ایدی. موکلی ایتوب صوزوب صوزوب
 برسی آرتدن برسی اته چلرده قچقره باشلادی. اوزون موکلی
 اته چ طاوشلری عباس ننگ ئوزده کلرن ئوزه تتکالی ایدی. آلی
 قزلی بولوب صزلوب طاکده آتدی. عالم اویانا، ترله باشلادی.
 عباس مسکین همان بر چوبلک باشنده مک زحمت برله تونلری
 اوتکان اینتگوب قایغروب اوطوره، آقرونغه صوزلوب چقغان
 طاوشلری برله اللهغه مناجات ایته ایدی. نورلی قویاش ده چقدی،
 قالقدی، عباس اوتکان کشیلرگه قوی برله اشارت ایته، اما قچقره
 طاوش یوق، کوب و قتلر اوتمادی، عباسنگ ماستیر وقتنده اوزنده
 اشله گان بر قداسی اوچراب: «قدقایم، سین ترک منی! سینی
 مین بلطروق اولگان دیب ایشتکان ایدم» دی. عباسنگ حالی
 بتدی جنلارغه ایته کوزگه یاشلر کیلمی؛ قداسنی قوچاقلاب:
 «ای خراب بولدم» دی. آه ایته، زارلانا، اوزینک قوط
 اوچقچ فاجه لی منظره لرینی سویلی، «خراب بولدم» دی.

قداسی قزغانوب اویینه آلوب کیتدی. قداسینگ خاتونی
 شفقتلی خاتون ایکان؛ عباسنی درحال یووندروب یاگا کولمهک
 کیدروب، تریه ایته باشلادی. بر نیچه آیلر تریه ایتدی.
 عباس یاخشنی غنه یوری باشلادی. سلامتگی همان آرتا. طابق
 برله اگره شویراق بولسهده اوراملرده یوری، بو آوردن ترلوگه
 عباسنگ امید کیسلمی، مین قدامده کوب طوره آلام، ئوزیمه
 کون کوره باشلارغه کیرهک بولور دیب اوزون اویلر آراستنده
 یوری. ایندی طاراقسزده یاخشنی یوری باشلادی، سلامتگی ده
 بر تودلی گنه آرو بولغانغه تریه اینارگه قدالر طارسنه باشلادیلر
 هم عباسنگ اوزینه ده: «حاضر سلامتلندک! اوز کونگنی اوزک
 کور!» دیب چغوب کیتوون اوتدیلر.

عباس ننگ اشله ب تاماق طویدررغه اش که کوچی ینارنک
 توگل، تیک بیگل چه گنه، قاراول کبی اورنر بولسه غنه اش
 بولسه کونه چکن اویلاب یورگان وقتده قداسی بر اورنده
 قاراولچی لقمه اورن بارلقنی ایتوب، شول اورنغه اوزی ایتوب
 طابشر اچغن سویله دی، عباس شادلانوب، قداسینه رحمتلر اوقودی.
 عباس بر باینک یورتلرینی قاراوللرغه سویله شدی. بای،
 عباسنگ اولگی حالینی باگانلکدن بیک آورلق برله گنه قداسینگ
 سوزینی طکلاب غنه یاللا دی. عباس. یورت قاراوللرغه باشلاب،

اورنینه مالیه مینیستری ایتلوب قویلدی. قاقوسف هر ایکی اورتندن چیقدی و آکا «غراف» لق درجه سی بیرلدی. بو آلمد-شولرنگ روسیه ده گی ایچکی و طشقی سیاستلرنگ اوزگورلینه بر آز تاثیر بولورغه ممکن.

آطالر مسئله سنده تورکیه دولتی اوزی طوغری یونان دولتی ایله سویله شرگه باشلاغانغی غزتله رده کورلدی.

تورکیا طرفدن هندستانده غی «قالكوتا» شهرینه مشهور خالد خلیل بك قونسول قینوب یبارلگان. خالد خلیل بك انگلتره نك كامبریج دارالفنونده هم تور کچه هم عربچه درس لرنگ پرافیسوری ایدی. «الهلال والصلیب» (آی ایله تهری) اسمنده عربچه یازلغان مشهور کتابنك مؤلفی اوشبو ذاتدر.

انور پاشا، صوغش مینیستری بولغاندن صوگ بیک کوب آفسارلر اورنلرندن چیقارلدی ویا کا عسکر آلو طوغروسنده یا کا نظاملر اعلان قیلندی.

تورکیاده مشهور ادیبلر و معروف شاعرلردن بولغان محمودا کرم رجائی زاده اقدی وفات بولدی، تورکیا مطبوعاتی مونی بیک احترام و ذکر جمیل ایله اوز اتدی.

مصرده نازلی خانم ایله زینب فواز خانم دیب مشهور بولغان ایکی خاتون وفات ایتدی. نازلی خانم. مصرده مشهور ابراهیم پاشانك توروئی و حریتچیلرنگ باشغی بولغان فاضل پاشانك قزی ایدی. مصر مطبوعاتی بو خاتون حقنده سیاسی، اقتصادی، دینی و دنیاوی علملرده برنجی درجه ده عالم، غایت زیراک و عقللی هم ده عربچه ایله تورکیچه نی، انگلیزچه ایله فرانسزچه نی فصیح روشده سویلی و یازا ایدی. دیب مدح ایتدی. زینب فوازنگ ترجمه حالی «مشهور خاتونلر» کتابنده مذکوردر.

تصحیح

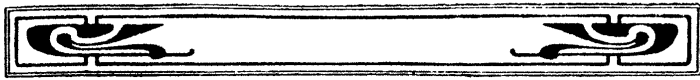
۳ نچی عدد «شورا» نك ۷۲ نچی بیت برنجی باغاناده مذکور بولغان قرآن شریف طبعسی حقنده موسی اقدی جارالله نك قاتوشی بولماغانلق حقنده اداره گه خبر ایتدیلر.

محرری: رضاءالدین بن فخرالدین.

ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفیلر».

کوکره گندن تور توب قینادی ده اوسدره ب چغاروب اورامده قاناو بوینه طاشلادی.

عباس بر نیچه ساعتدن صوگ بیک آغر حال برله طوروب آقرنغه اوکسی اوکسی قوزغالوب کیتدی. بر پوچاقدن بورلغاج تر توارغه اوطوروب عباس، بو کورگانلرن ایسینه توشروب بالار کبی طاوشلانوب، قالطرانوب جانی اچینه صیوشه آلی یغلی ایدی. ئوزینی ئولم توشه گنده اویلاب هوشدن یازار یازماسقنه تورغان مینوتلر نده «عباس نی حال؟» دیگان بر طاوشقه کوتارلوب قازاسه بو کشینی ده تانومادی. بو کشی: «مینی تانومیسنمی؟ مین بیت سیندن کوب اشلر اشله تدم، سین بیک یاخشی ایدک هر کم گه معامله ک طوغری ایدی، سینی شول وقتده غی حالک برله همانده ماقیتلر، سینک بو حالگه توشکانکنی ایشکاله گان ایدم. ایشته مده طوغری کبزه آلی ایدم. یاغده غی ایدم شم نلگی عباس توگل میکان؟ دیگاج اطمندن توشوب یانکا کیدم. مین نیکالای پاؤلویچ!» دیدی. عباس: ای نیکالای پاؤلویچ! سین منی؟ آه حالم خراب بیت! دیدی. (نیکالای تاتارچه غه اوستا ایدی) مینم کورگانلریم چیکگان عذابلر منی بلساک ایسک کبهر، منه حاضر صدقه صورارغه کرگانده بر اوییی خوجه سی حالدن یازغانچه قیناب هوشسز ایتوب چغاردی، شوندن آزغنه آینوب کیلوب یغلاب اوطوره ایدم ئی دیدی. نیکالای: «ایده عباس!» دیب آرباسینه اوطورتوب اوظارینه آلوب کیتدی. اوظارنده تریه ایتدی کیوملر تمکدردی. نچک بولسه ده عباس نی اچرتمی آصرارغه تورلی چاردلر برله طرشدی کوزه تدی. بر نیچه آیلردن صوگ عباس نك سلامتگی آزغنه آرتدی. مبارکشاه الحنی.

حوادث

ایمپراطور حضرتلرینگ اوتکان غینوارنك ۳۰ نده بولغان فرمانی برله باش مینیستر قاقوسف اورنینه «غاریمکین» باش مینیستر ایتلوب وسودا مینیسترنک معاونی «بارق»، قاقوسف

«شورا» اورنبورغده اونه بشمه کونده بر میققاه ادبی، فنی و سیاسی جموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ СБЛОЖКИ 30 КОП., НА 3 И 4 СТЪ.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لک ۵، آتی آیلق ۲ روبله ۶۰ تین. «وقت» برلن برگه آلوچیلرغه: سنه لک ۹، آتی آیلق ۴ روبله ۶۰ تین در.

بو شاگرد حاضرده مضروب و مضروب فيهنی تابا آمیدر.
شونی سز تابوب بیره آلماسزمی؟ بیک کوب رحمتلر اوقور
ایدی . ش .

• • • • •

• • • • •

• ۵ ۰ ۶ ۴ ۰ ۰

۱ ۹ ۳ ۲ ۳ ۳ ۰

• ۲ ۰ ۰ ۵ ۶ ۰

• ۷ ۰ ۷ ۰ ۰ ۰

• • • ۸ ۰ ۸ ۰

• • • • • • • • • • •

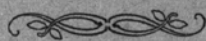
۲

دورت یوز (۴۰۰) گه بر تورنگر (نقطه قویگر) ده بیش
یوز (۵۰۰) بولسون.

عبد الصمد ولی احمد اوغلی . چاقاق شاگردی .

۳

بر قزدن: «بر کونلرده باقچهده بر کشی برله یوریدر ایدک،
اول نیندی کشی ایدی؟» دیب صورغانلر ایدی . قز آنلرغه:
«آنک آناسی مینم انکایمنگ قاین آناسی بولادر» دیب جواب
بیردی . صوراوچیلر: «اول کشی برله بو قز نیچوک قارنداش
بولادر ایندی؟» دیب تیکشره قالدیلر، قز، اوزلرندن کولوب
کیتدی . جواپینی ایندی سز بیرگرا!.. شاکر حمیدی .

آقچه بلن بولغانده شول سوزلرگه خزینه چینگ اسمی
مصطفی کورتییفقه (Мустафъ Куртіеву) دیگان عبارده آرتدلور .
هر اوقویلی ننگ آخرنده مفصل آتجوتی اعلان قیلناچقدر .
ملت اوزینک اوغلرینه یاقتی یوز بلن قولن صوراجینه
کامل ایمان بلن: «توگه ره کنک بیوروسی» .

ارارور :

«شورا» مجموعه سینک اوشبو عددلری ادارهده قالمادی :
۱۹۰۸ نچی سنه ۱ نچی عدد .
۱۹۰۹ » » ۲۰ ، ۱۷ ، ۶ ، ۵ ، ۳ نچی عددلر .
۱۹۱۰ » » ۱۷ ، ۲ ، ۱ نچی عددلر .
۱۹۱۲ » » ۲۱ نچی عدد .
۱۹۱۳ » » ۲۰ ، ۱۹ ، ۱۴ ، ۶ ، ۴ نچی عددلر .
۱۹۱۱ نچی یلنک آزلاب بولسهده بتون عددلری بار . یلغی
۴ صوم ۵۰ تین ، توبله گانی ۵ صوم .
اولگی ایکی یلنک عددلری ۲۰ تین ، قالغان یلرلر ۲۵
تیندن یبارله .

تابشمافلر :

«عالم صیان» ژورنالنده کورگان ایدم : بر شاگرد بر
ضرب عملینی قارا طاقباسینه یازوب تمام ایتدکن صوگره بر عذر
سیلی چغوب کیتکان . ایکنچی بر شایان شاگرد مونک ضرب
عملینی قوی ایله بر کره صوروب آغانده شوشی روشده گنه
بولوب قالغان (یوغالغان رقلر اورنینه نقطه لر قویلدی) .

« احمد مدحت افندی »

تورکیانک مشهور ادیبلرندن بولغان احمد مدحت افندی احوالی حقدنه یازغان بر اثردر . مندرجه سی اوشبو نرسه لردن عبارت :
احمد مدحت افندی نیک ترجمه حالی . عمر سوروی . طبیعت و اخلاقی . تالیقلری . سورگونلگی و سلیمانیه مدرسه سی . تورک ادبیاتی
و احمد مدحت . سیوطی ، احمد مدحت افندی و تولستوی . روسیه مطبوعاتی و احمد مدحت افندی . مکتوبلری . اوشبو مسئله لر حقدنه
بولغان فکریلری : دنیا یاراتلوی ، طوفان ، نوح پیغمبر لسانی ، قرآن کریم ، عشق ، تکامل قاعده سی و قرآن ، حوا و آدم علیه السلام ،
آروپانک دینسزلگی ، ازدواج ، رسم و صورت ، تاریخ ادیان ، تاریخ بشر ، قرآن کریم ترجمه سی ، تعدد زوجات ، تستر و حجاب ، تورک
قومی ، خاتونلر ، قزلرغه چیت تلر اوقوتو ، بشرنک یاراتلوینده ایروملق و باشقه لر . انتقادلر و طعنلر . احمد مدحت افندی و روسیه
مسلمانلری . احمد مدحت افندی حقدنه محترم داملا عالجمان حضرت مکتوبی . صولک کونی .
۱۴۴ ییتدن عبارت بولغان و استانبول حرفی ایله باصلوب احمد مدحت افندی نیک ایکی تورلی رسمی ایله زیننه نگان بو اثرنک حق
۵۰ تین . پوچطه ایله ۶۰ تین . آدرس : «وقت» اداره سی .

Ш у р о

№ 4.

ФЕВРАЛЬ 15 = 1914 ГОДА.

«استانبول مکتوبری»

فأخ افندی کریمف نك قلمی ایله بالقان صوغشی وقتنده بولغان واقعهلرنی کوز آلدینه کیترلگان ویوک آدملرنك ۵۴ رسمی و ۲۵۰ قول یازولری ایله زیتلنگان ۴۵۰ صحیفه لك اوشبو اثر «وقت» ادارهسی طرفندن باصلوب ساتلماقده در. حتی بر صوم ۵۰ تین، پوچطه ایله ۱ صوم ۷۵ تین.

Оренбургъ ред. *Вактъ*.. مراجعت ایچون آدریس:

اسلام مجموعه سی

استانبولده اونیش کونده بر چغا طورغان دینی و ادبی ژورنالدر. آبونه حتی روسیه ایچون یلغی ۳ صوم ۵۰ تین، یاروم یلغی ۲ صوم. آقچه نی عادتی پیراوادنی بلاتقه ایله یباررگه، آدریسنی ده روسچهنه یازارغه میکن. آندن ژورنال کیله چك آدریسنی آچیق و اوقورلق ایتوب یازارغه تیوشلی. آدریس:

Константинополь (Турція)
Чагаль-оглы „Джаміат-Хайрія-и-Исламія, редакция
„Исламъ Маджмугаси“

„شهبال“ ژورنالی

استانبولده چغا طورغان رسمی ژورنالرنك ایك اعلا و ایك نفیسی ۱۵ كونده بر مرتبه چغا طورغان «شهبال» مجموعه سیدر. بو ژورنال ادبیات دن علم فن صنعت مدنیت دن و ترقیات عصریه دن بحث ایته. رسملری غایت گوزهل انتخاب ایته. کاغدی و باصلووی یك نفیس اولوب. یاوروبا رسمی ژورناللردن قالشمیدر. بونك هر نسخہ سی ایو ایچون بر زینت در. آبونه حتی روسیه ایچون یلغه ۱۰ صوم. آلتی آی غه ۵ صوم.

Константинополь. Въ ред. журнала „Шагбаль“. Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10. آدریس:
آقچه نی عادی پیراوادنی بلاتقه ایله آدریسنی بالکر روسچهنه یازوب یباررگه میکندر. آندن ژورنال کیله چك آدریسنی روسچه اوقوناقلی و آچیق ایتوب یازارغه تیوش.

اورنبورغده „وقت“ مطبعه سندده

مکتب و مدرسہ لر ایچون: شهادتنامه لر، آفرین، تحسین، امتیاز، مقبول، اخلاق مکافات، حسن خط مکافات، کانتورلر ایچون: هر تورلی کینگه لر، اسچوط، ناکلادنوی، فاکتور، بلانقه، کانویرت، آچق خط، کویتانیسیه، یارلیق، آفیشه، لیتوچقه؛ طوی و ضیافت ایچون: دعوت زاپیسقه لر، هم تبریک و ویزیت کارتچکه لر، حاصل هر تورلی مطبعه اشلری تورلی قراسقه، پوطل و تورلی حرف ایله گوزل روشده اشله رگه زاکاز قبول ایتوله و چیتدن بر آز زاداتقه یباروب صوراغانلرنك تله گانلری فورماده تیز اشله نوب یبارله در.